

GEZİ PARKI OLAYLARININ TÜRKİYE TELEVİZYON ANA HABER BÜLTENLERİNDEKİ SUNUM BİÇİMİ

Hakan AKÇAY

Yüksek Lisans Tezi
Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı
Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL
2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

Hakan AKÇAY

GEZİ PARKI OLAYLARININ TÜRKİYE TELEVİZYON ANA HABER BÜLTENLERİNDEKİ SUNUM BİÇİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

ERZURUM - 2015



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU



......./…./20....

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Yazılı Basın Ajanslarının Türkiye Televizyon Anahaber Bültenlerindeki Sunum Biçimi" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐☐Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐☐Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☑☑Tezimin/Raporumun ..iki.. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

[Öğrencinin Adı Soyadı]

Hakan AKÇAY

F-83/00/22.02.2012



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL danışmanlığında, Hakan AKÇAY tarafından hazırlanan bu çalışma 26 / 11 / 2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Radyo, TV ve Sinema Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL İmza: ....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Naci İSPİR İmza: ....

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yavuz BAYRAM İmza: ....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. ...... / .... / ....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GEZİ PARKI OLAYLARININ TÜRKİYE TELEVİZYON ANA HABER BÜLTENLERİNDEKİ SUNUM BİÇİMİ

Hakan AKÇAY

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

2015, 105 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL
Prof. Dr. Naci İSPİR
Yrd. Doç. Dr. Yavuz BAYRAM

İstanbul Taksim'deki Gezi Parkı 28 Mayıs-30 Haziran 2013 tarihleri arasında sıra dışı eylemlere ev sahipliği yapmış ve bu bir aylık zaman diliminde yapılan eylemler sonucu adını dünya kamuoyuna duyurmuştur. Gezi Parkı'nda bulunan ağaçların kesilmesini önlemek amacıyla başlatılan eylemler çeşitli evrelerden geçerek tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Zaman içerisinde siyasi bir yapıya bürünen ve iktidar karşıtlığına dönüşen eylemler uzunca bir süre bütün medyada olduğu gibi televizyon haber bültenlerinde de yer almıştır. Ancak olaylar süresince yapılan televizyon haberleri sunum biçimi açısından tartışılmış ve bazı televizyon kanalları yeterince olaylara yer vermediği gerekçesi ile eylemciler tarafından protesto edilmiştir. Öte yandan protestoların odağında yer alan televizyonlar, o dönemdeki iktidar partisinden çekinmekle de itham edilmiştir. Dolayısıyla Türk televizyonlarında Gezi Parkı Olaylarına yönelik yapılmış olan haberler, sunum biçimi açısından önem kazanmıştır. Çalışma kapsamında Gezi Parkı Olayları'nın NTV, TRT 1 ve Kanal D televizyonlarının ana haber bültenlerindeki sunum biçimi belirlenmeye çalışılmıştır. Adı geçen televizyonların 28 Mayıs-10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki ana haber bültenleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve bu televizyon kanallarının Gezi Parkı Olaylarını farklı biçimlerde sunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haber, Televizyon Haberi, Gezi Parkı Olayları, Haber Sunum Biçimi

ABSTRACT

MASTER THESIS

PRESENTATION STYLE OF GEZI PARK EVENTS ON THE TURKISH TELEVISION NEWS BULLETIN

Hakan AKÇAY

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf YURDİGÜL

2015, Page: 105

Jury: Assoc. Prof. Dr. Yusuf YURDİGÜL
Prof. Dr. Naci İSPİR
Assis. Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Taksim Gezi Park in İstanbul hosted some unusual events between May 28 and June 30 in 2013 and in this one month period, it released its name to the public as a result of the actions made. The actions that were started in order to prevent the trees in the park to be cut spread all over Turkey by passing through several stages. The actions that were turned into a political structure and opposition to government were situated in news report for a long time as well as in all media. However, television news during the events were discussed in terms of presentation stlyes and some television channels were protested by the activists on the grounds that they did not include the events enough. On the other hand, the televisions that are on the focus of the protests were charged with abstaining from the ruling party at the time. Thus, the news on the Turkish television regarding Gezi Park events gained importance in terms of presentation style. In the scope of this study, the presentation style of gezi park events on the channels NTV,TRT 1 and Kanal D has been tried to be detected. The news reports of the aforesaid television channels between May 28 and June 10,2013 has been examined with the method of content analysis and it has been determined that these channels presented Gezi park events in different ways.

Key Words: News, Television News, Gezi Park Events, News Presentation Style.

KISALTMALAR DİZİNİ

KİA : Kitle İletişim Aracı

NTV : Nergis Televizyonu

TRT : Türkiye Radyo Televizyonu

KANAL D : Kanal Doğan

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

DSF : Doğal Ses Fonda



ŞEKİLLER DİZİNİ

TABLOLAR DİZİNİ



ÖNSÖZ

Haber sunumu açısından televizyon gazete, radyo ve internet gibi diğer kitle iletişim araçlarından ayrılır. Çünkü televizyon haberleri, bir olayın kamera ile çekiminden ekranda yayınlanmasına kadar birçok aşamadan geçmektedir. Bu aşamaların sonunda da haberi yapan kişinin veya haberi yayınlayacak olan televizyon kanalının o habere verdiği "önem", haberin ana haber bültenindeki yerini, süresini ve spikerin sunum biçimini belirler. Televizyon haberciliğinde bir olaya verilen "önem" öznel bir yargının sonucu olduğu için gün içinde yaşanan bir "olay" televizyon kanallarının ana haber bültenlerine farklı sunum biçimlerinde yansıyabilmektedir. 2013 yılının Haziran ayında Türkiye'de yaşanan "Gezi Parkı Olayları" ile ilgili yapılan haberler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu olaylara verilen öneme göre bazı televizyon kanalları olayları oldukça yoğun biçimde ekrana taşırken bazı televizyon kanalları da bunun tam tersini yapmıştır. " Gezi Parkı Olaylarının Türk Televizyon Ana Haber Bültenlerindeki Sunumu" başlıklı bu tez çalışmasının amacı da seçilen üç kanal arasında içerik analizi yöntemi kullanarak, "Gezi Parkı Olayları"nın ne şekilde haberleştirildiği ve sunum biçimlerinin nasıl olduğunu analiz etmektir.

Tez çalışmasında emeği geçenlere teşekkür etmeden önce hayatta iken, yaşadığım her zorlukta yanımda olan Dedem Hacı Mehmet AKÇAY'ı rahmetle yâd ediyorum. Çalışma süresince aradan geçen uzun zamanda benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen anneme, babama ve kardeşlerime, teze hazırlanış ve yazım aşamasında yardımcı olan Doç. Dr. Aslı YURDİGÜL'e, Arş. Gör. Asiye ATA'ya, çalışma için kıymetli zamanlarını ayıran Arş. Gör. Güler ERKAL KARAMAN'a ve Öğr. Gör. Arif DAŞ'a, her türlü bilgisini, tecrübesini ve kitaplarını benimle paylaşan, sabırla bana rehberlik eden danışmanım Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL'e ve son olarak bu çalışmanın her safhasında yanımda bulunan, bütün zahmetlerime sabırla katlanan, pozitif kişiliğiyle bana daima moral aşılayan eşim LALE AKÇAY'a teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum 2015 **Hakan AKÇAY**

GİRİŞ

İletişim, insanoğlu var olduğu günden bu yana zaman ve mekân ayırt etmeksizin süregelen bir eylemdir. İlk insandan bu yana iletişim, iki şekilde cereyan etmiştir. Birincisi kişilerarası iletişim ikincisi ise kitleler arası iletişimdir. Kişilerarası iletişim genel olarak iki veya daha fazla kişi arasında geçen bir iletişim türüdür ve konuşma, bakışma, dokunma, mektuplaşma gibi akla gelebilecek her çeşit insani eylem kişilerarası iletişimi sağlar. Kitleler arası iletişim ise insanlar tarafından kullanılan bir araç vasıtasıyla meydana gelen bir iletişim türüdür.

Kitle iletişimi çağlar boyunca hızla gelişen teknoloji sayesinde icat edilen değişik araç ve gereçlerle yapılmıştır. Bugüne gelindiğinde ise en büyük kitle iletişim aracı medya olmuştur. Uzman kişilerce kullanılan medya; gazete, radyo, televizyon, internet ve cep telefonu gibi araçlardan oluşur.

Literatürde geleneksel ve yeni medya diye iki ayrı başlık altında ele alınan medya eğlence, enformasyon ve haber verme gibi kitle iletişimi açısından son derece önemli olan işlevlere sahiptir. Ancak birçok uzman görüşe göre haber verme medyanın en önemli işlevi ve görevidir. Bu görev neticesinde gazete, radyo, televizyon gibi geleneksel medyayı oluşturan araçların yanı sıra internet, e mail, sms, tweet gibi yeni medyayı oluşturan araçlarda birer haber aracı olmuştur. Gün boyunca ülke ve dünya gündeminde yaşanan her kayda değer olay, bu araçlar vasıtasıyla bireylere haber olarak sunulmaktadır.

Haber olarak sunulacak olaylar geleneksel ve yeni medyada değişik biçimlerde işlenmektedir. Yeni medya üzerinden insanlara sunulan haberler çok kısa sürede kitlelere ulaşabilmektedir. Çoğu zaman gerçekliği doğrulanmayan olaylar ilk duyulduğu anda web sitelerinde ve sosyal paylaşım sitelerinde yer alabilmektedir. Ancak geleneksel medyada bu durum söz konusu değildir. Geleneksel medyada habere dönüştürülecek bir olayın "haber değeri" taşıyıp taşımadığına karar verildikten sonra söz konusu olay üzerinde teknik işlemeler yapılarak yayına hazır hale getirilmektedir. Uzun ve zahmetli bir süreç olan bu işlemler sonunda hazırlanan haber örneğin gazetede yer alacaksa ona verilen önem neticesinde gazete sayfalarındaki yerini alır. Aynı şey televizyon ana haber bültenleri içinde geçerlidir.

Haberle ilgili literatüre dair yapılan bütün değerlendirmeler, Gezi Parkı Olaylarına yönelik yapılan haberlerde de kendini göstermiştir. Olaylara ilişkin yapılan haberler bazı televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde süre olarak daha fazla yer bulurken bazı televizyon kanallarında ise daha az yer bulmuştur. Örneğin bazı medya kuruluşları olaylarda çatışmalar yaşandığı sırada haber yerine belgeseller yayınlarken bazı medya kuruluşları da olayların yaşandığı yerlerde saatlerce canlı yayın yaparak, dönemin hükümetine yönelik sert muhalefette bulunmuştur.

Gezi Parkı Olayları'na karşı birbirine zıt tutumlar sergileyen televizyon kanalları, toplumdaki her kesimden tepki toplamıştır. Televizyon kanallarının olaylar hakkında yaptığı haberlerde kullandığı "sunum biçimi", olaylara destek verenler ve vermeyenler tarafından beğenilmemiş bunun sonucunda medya Gezi Parkı Olayları'nda "sınıfta kaldı" diye nitelendirmişlerdir.

Bugünkü ortam içerisinde yaşanan her olayda buna benzer şekilde toplumdaki rolleri ve görevleri sorgulanan televizyon kanalları "haber sunum biçimi" yönünden de eleştirilmektedir.

Gezi Parkı Olayları'nın Türkiye televizyon ana haber bültenlerindeki sunum biçimini inceleyecek olan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın temelini oluşturan televizyon haberleri ve Taksim Gezi Parkı Olayları konularının kavramsal çerçeveleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bunun için literatür taraması yöntemine başvurulmuş ve ilgili kaynaklar incelenmektedir.

Çalışmanın uygulama aşaması için kullanılan yöntem hakkında bilgilerin verildiği ikinci bölümde tez konusunun kapsamı, araştırmanın tipi ve tekniği, araştırmanın evren ve örneklemi ve verilerin toplanması yer almaktadır. Bu bölümün sonunda ise araştırmada elde edilen sayısal veriler grafikler ve tablolar eşliğinde sunulmaktadır.

Veri analizlerinin gerçekleştirildiği çalışmanın üçüncü bölümünde ise örneklem olarak seçilen NTV, TRT 1 ve Kanal D televizyonlarının 28 Mayıs – 10 Haziran tarihleri arasındaki ana haber bültenlerinde, Gezi Parkı Olayları hakkında yapılan haberlerin sunum biçimleri, elde edilen bulgular ışığında yorumlanmaktadır.

Gezi Parkı Olayları'nın Türkiye televizyon ana haber bültenlerindeki sunumunu inceleyecek olan çalışmada yöntem olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler ise kategorisel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Çalışmanın evreni

Türkiye'de yayın yapan ulusal televizyon kanallarının ana haber bültenleridir. Çalışmada örneklem olarak üç tane televizyon kanalı seçilmiştir. Bunlar haber kanalı kategorisinde NTV, tecimsel kanal kategorisinde Kanal D ve kamu yayıncılığı kategorisinde TRT1'dir. Seçilen bu kanallar kendi kategorilerinde önde gelen kanallar oldukları için örnekleme alınmıştır. NTV Türkiye'nin ilk haber kanalı olması sebebiyle önem arz etmektedir. Kanal D televizyonu tecimsel yayın yapan bir kanal olması sebebiyle örnek olarak seçilmiştir. Kamu yayıncılığı kategorisinde çalışmaya dâhil edilen TRT 1 kanalı ise hem kamu yayıncılığı yapması hem de yayınladığı haberlerde ağır bir dille iktidar sözcülüğü yapmakla eleştirildiği sebebiyle ele alınmıştır. Zaman olarak 28 Mayıs- 10 Haziran tarihleri arasında yapılan ana haber bültenleri seçilmiştir. Çünkü olaylar bu tarih aralığında ses getirmeye başlamış ve yavaş yavaş ülkeye yayılmıştır. Bu süreçte televizyon kanalları, olaylara ana haber bültenlerinde yeterince yer ayırmadığı gerekçesi ile ağır eleştirilere maruz kalmıştır.

Çalışma Gezi Parkı Olayları'nı ana haber bültenlerindeki sunum biçimini analiz ederek konuyla ilgili yapılacak başka akademik çalışmalara rehberlik edebilecektir. Bunun yanı sıra Gezi Parkı Olaylarına ilişkin medya ve kitaplarda yayınlanan birçok içeriğin taranması sonucu ortaya çıkan veriler, olaylar hakkında fikir edinmek isteyen akademisyenlere yardımcı olabilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEZİ PARKI OLAYLARININ TÜRKİYE TELEVİZYON ANA HABER BÜLTENLERİNDE SUNUM BİÇİMİ

1.1. TEZİN SORUNU

İnsanlar ve toplumlar, var oldukları günden beri birbirleriyle bir şeylerin alışverişini yapmışlardır. Bu alışveriş, bazen bir kölenin ya da esirin alışverişi bazen ticari bir malın alışverişi bazen de duygu ve düşüncelerin alışverişidir. İnsanlar ve toplumlar bu alışverişler esnasında birbirleriyle görüşmüşler, tanışmışlar ve etkileşim içerisine girmişlerdir. Bunların sonucunda insanlar, kendi aralarında hem maddi hem manevi köprüler kurmuştur. İnsanlar arasındaki bu köprülerin kurulmasını sağlayan en temel unsur "iletişim"dir. Çünkü insanlar her alanda kendilerini ifade etmek için "iletişim" halinde olmak zorundadır. Bu yüzden insanların ve toplumların varlığını sürdürebilmesi için iletişim vazgeçilmezdir (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 15).

Toplumsal hayatın her köşesinde kendine yer bulan iletişimin temel amacı insanları ortak bir nokta da buluşturmaktır. İletişim, en genel anlamda ileti alışverişi ve paylaşımı olarak tanımlanabilir (Kaya, 2009: 24). Bu ileti alışverişi ve paylaşım yüz yüze olduğu gibi kitlesel olarak da gerçekleşebilir (Girgin, 2008: 1). Yani iletişim, sadece iki kişiyi değil aynı anda birçok kişiyi ortak bir paydada buluşturma yetisine sahiptir. Hatta içinde bulunduğumuz zamana kadar çeşitli evrelerden ve teknolojik gelişmelerden geçen iletişim, artık milyarlarca insanı aynı anda bir araya getirmeyi başarmıştır. Tabi insanoğlu bunu başarırken çeşitli iletişim araçları kullanmıştır.

Bu noktada iletişimi biraz daha özel başlıklar altında incelemede fayda bulunmaktadır.

İletişimi temel olarak ikiye ayırmak mümkündür;

a) Kişisel iletişim,
b) Toplumsal (kitle iletişimi).

Kişisel iletişim, bireyin kendi kendini anlaması ve kendi kendine düşünmesidir. Bu da demek oluyor ki iletişim tek kişinin de yapabileceği bir eylemdir (Girgin, 2008: 42).

Çalışmanın merkezinde yer alan televizyon haberciliğinin etki alanını oluşturan toplumsal (kitle) iletişim ise büyük kitlelere veya topluluklara yönelik ileti üretimi ve paylaşımının organize şekilde yapılmasıdır (Rigel, 2000: 154).

Bir başka tanıma göre kitle iletişimi bilgi, düşünce ve tutumların geniş bir kitleye teknik araçlarla iletilmesi sürecidir (Girgin, 2008: 45). Bu iletişim türünde mesajın organizasyonu, işlenmesi ve alıcıya gönderilmesi kitle iletişim araçları ile sağlanır. Kitle iletişim araçları kitle iletişimi eylemini gerçekleştiren teknolojik araçlardır. Teknolojinin bütün gücünün kullanılarak üretilen bu araçlar, büyük sermaye ve uzmanlık gerektirir. Basın (gazete, dergi, kitap), radyo, televizyon, reklam ve sinema kitle iletişim aracı denilince ilk akla gelen aygıtlardır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 17). Bunların yanında telgraf, telefon, cep telefonu, kısa mesaj, bilgisayar, internet, faks, fotoğraf, cd, dvd, e mail gibi araçlar ise diğer kitle iletişim araçlarına örnektirler.

Sayılan bütün bu kitle iletişim araçlarının bir kısmı literatürde "medya" olarak geçmektedir. Medya ile ilgili bu araçların geliştirilmesi kendiliğinden olmamıştır. Aksine tarihsel bir süreçten geçerek gelen tecrübeler, laboratuvar çalışmaları ve araştırmalar sonucunda üretilmişlerdir (Erdoğan ve Alemdar 2005: 23).

"Media", Latince kökenli ve çoğul bir kelimedir. İngilizce 'de yazılı, görüntülü ve sözlü basını kapsayan "Mass Media" kelimesi Türkçe 'ye kitle iletişim araçları diye çevrilmiştir (Girgin, 2008: 53). Öte yandan medya, tarih içindeki adımlarını matbaanın icadıyla birlikte yazılı basın üzerinden atmaya başlamıştır. İlk olarak seçkinlere özel olan gazeteler zamanla kitle gazetesi olmaya başlamıştır. Bundan sonra çeşitli haber konuları - magazin, sağlık, siyaset - gazetelere taşınmıştır. Gelişen kâğıt kalitesi, matbaanın seri üretimi kolaylaştırması gazeteleri toplumun hemen her kesimine ulaştırmıştır. Toplumda her kesime ulaşan gazete gün geçtikçe toplumda önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Gazetecilik mesleği de tüm bu gelişmeler altında doğmuş ve gelişmiştir (Tokgöz, 2012: 31). Bugün ise son derece gelişen bilgisayar teknolojisi ve internet ile birlikte gazetecilik, sanal ortama taşınmıştır. İnternet gazeteciliği ve elektronik gazetecilik bu sayede ortaya çıkmış, gazeteciliğe başka bir boyut kazandırmıştır.

1930'lu yıllardan sonra medya, radyo, televizyon ve sinema ile toplumdaki yerini daha da derinleştirmiştir. Sesin ve görüntünün aynı anda kilometrelerce uzağa

taşınabilmesi sayesinde gücü yavaş yavaş fark edilen medya; savaşlarda, seçimlerde ve günlük hayatta önceleri bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. O zamandan bugüne kadar teknolojik ve ekonomik anlamda birçok aşamadan geçen medya, toplumlar arasındaki sınırları görünmez hale getirmiştir.

Televizyon ve internet sayesinde küresel anlamda çağ atlayan medya, tüm dünyayı ortak bir düşünsel çatı altında toplayabilmektedir. Uluslararası yardımlar, eylemler, protestolar ve aktiviteler medya aracılığıyla büyük kitlelere mal olabilmektedir. Örneğin dünyada dört yılda bir organize edilen olimpiyat oyunlarının açılış ve kapanış seremonileri, milyarlarca insanın aynı anda izlediği şovlar haline dönüşmüştür. Tüm dünyadan bu kadar insanı ortak bir programda buluşturabilmek, medyanın tarifi zor gücünün en basit göstergesidir.

İlk zamanlardan bu yana etkisini ve işlevlerini kat kat arttıran medya, gelişen teknolojiyle birlikte literatürde iki farklı kavramsal tanımlamayla yer almaktadır. Buna göre, gazete, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları; "geleneksel medya", bilgisayar, internet, uydu kanalları, cep telefonu gibi araçlar ise "yeni medya" olarak tanımlanmaktadır (Yurdigül ve Zinderen, 2012: 84). Bu kavram ayrımı gelişen teknolojiye bağlı olarak gerçekleşirken, yine teknolojik gelişmelere bağlı olarak geleneksel medya ve yeni medya arasında bu araçların işleyişleri açısından da farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Geleneksel medya iletilerini tek taraflı olarak, edilgen bir kitleye göndermektedir. (Törenli, 2005: 87). Bu yüzden etkin geribildirim almak imkânsız sayılırken, edilgen kitlelere gönderilen ileti, belirli bir amaca hizmet etmektedir. Bu yüzden geleneksel medya, mesajlarını "ham" olarak değil bir süreçten geçirerek alıcıya aktarmaktadır. Geleneksel medya, günlük plan programlarını kendi geliştirdiği geleneklere göre yapmakta, günlük yayın akışları belirli şablonlara göre belirlenmektedir (Altunay, 2012: 37). Ayrıca bu şablonlar gazete, radyo ve televizyonların kurumsal kimliklerine göre şekil almaktadır.

Geleneksel medya araçları, mesajı üretirken ve alıcıya aktarırken zamanı da yeni medyaya göre daha çok tüketmektedir. Bir televizyon kanalını ele alacak olursak; akşam haberlerine yetişmesi gereken bir haber görüntüsünün, kanala ulaşması ve yayına hazır hale gelmesi saatler alabilmektedir. Kanala ulaşan görüntüler, seslendirmeden kurguya

kadar birçok aşamadan geçmekte, daha sonra haber bülteninde yayın sırası gelene kadar bekleyen haber, içerdiği bilgiyi alıcıya saatler sonra aktarmaktadır. Aradan geçen zamanda yeni medya araçları ile anında duyurulan haber kişiler için "yeni" olmaktan çıkmaktadır. Sonuç olarak geleneksel medyada mesajın gönderilmesi için kurumsal bir yapının bulunması mesaj iletişim sürecinin gerçekleşmesi için elzem sayılmaktadır (Yurdigül ve Zinderen, 2012: 84).

Geleneksel medyadan farklı olarak bilgisayar merkezli bilişim, telekomünikasyon ve iletişim teknolojileriyle üretilen yeni medya araçları; daha önce bahsedildiği gibi işleyiş açısından da geleneksel medya ile farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar genel olarak üç başlık etrafında toplanmaktadır (Yurdigül ve Zinderen, 2012: 84). Bunlar; etkileşim, kitlesizleştirme ve eş zamansızlıktır.

Yeni medya, kişilerle iletişim anlamında direkt olarak erişime açıktır. Bu durum geleneksel medya araçlarına nazaran yeni medyayı daha özel kılmaktadır. Gazete, dergi, radyo ve televizyon kuruluşları takipçileri ile iletişim halinde olabilirler fakat bu iletişim doğrudan değildir. Takipçiler bu kuruluşlara ulaşabilmek için telefon, cep telefonu, faks ve e mail gibi üçüncü araçlara ihtiyaç duymaktadırlar. Fakat yeni medya da bunun aksine etkileşim doğrudan sağlanır ve üçüncü araçlara ihtiyaç yoktur. Bunun yanı sıra yeni medya, bilgisayar ve internet sayesinde yazı-ses-görüntüyü bir arada alıcılarına ulaştırarak bir konu hakkında her türlü bilgiyi verme yetisine sahiptir (Törenli, 2005:160).

Yeni medya, geleneksel medya gibi belirli bir kitleye belirli bir saatte belirli program veya haber sunmakla yetinmez. Örneğin internetteki bir dizi-film sitesi videolarını kategorize ederek takipçilerine sunar. Bunun karşılığında takipçilerde ilgi alanları hangi yöndeyse ona göre istediği dizi-filmi o internet sitesinden takip ederler.

Sonuç olarak yeni medya mesajını belirli bir zümre veya kitleye değil; toplumun her kesiminden bireylere almak istediği mesajı iletir. Bu da yeni medyanın kitlesizleştirici etkisine işarettir ve geleneksel medyadan farklıdır.

Yeni medya geleneksel medyadan zamanlama açısından da farklılık gösterir. Geleneksel medya aynı anda herkesi bir araya getirirken yeni medyada bu durum ortadan kalkar. Yani eş zamansız bir durum ortaya çıkar. Yine internetteki herhangi bir dizi-film sitesini örnek verecek olursak; bir televizyon kanalında "prime time"da

yayınlanan herhangi bir filmi veya dizi yayınlandıktan sonra istenildiği anda o internet sitesinden izlenebilmektedir.

Geleneksel medyada haber yayınları ise, yeni medya teknolojilerinin gelişmesine kadar belirli bir zaman aralığında, belirli bir mekânda ve yayın akışında yapılmaktadır. Haberleri takip eden izleyici kendisine sunulanla yetinmek durumundadır. Ancak yeni medya, sınırsız seçenekleriyle bu durumu değiştirmiştir. İzleyici mevcut imkânları doğrultusunda haber yayını sırasında kanalları seçme, kanalları dilediği sıra ile ekrana getirebilme, dilediği yayınları istediği zaman izlemek için kaydedebilme, bilgi bankalarına, haber sitelerine ulaşabilme ve haberler arasında karşılaştırma yapabilme olanaklarına kavuşmuştur (Törenli, 2005: 97).

Gelişen teknolojiye bağlı olarak aralarında temel ayrımlar yapılan geleneksel medya ve yeni medyanın ortaya çıkardığı birçok ürün vardır. Bunlar; gazete söyleşileri, billboardlar, broşürler, ilanlar, bildiriler, haberler, tartışma programları, spor programları, magazin programları, video klipler bunların yanı sıra logo, müzik, jenerik, KJ bantları, roll-caption, animasyonlu duvar kağıtları, sms, e mail, tweet gibi ürünlerdir.

Her birisi ayrı ayrı amaçla tasarlanan bu ürünlerin arasında kuşkusuz en önemli olanı haberlerdir. Çünkü haberler, en başta yayınlandıkları kurum açısından önemli bir prestij kaynağı ve toplumun bir konu hakkında fikir sahibi olması için kullanılan en önemli araçtır. Bu açıdan bakıldığında Rigel'e göre medyanın esas işlevi ve misyonu haber vermektir (Rigel, 2000: 177).

Medya, kişilere bireysel, toplumsal, ulusal ve uluslararası konuları akılcı bir biçimde kavramak ve gerekli kararları alabilmek için haber ve bilgi aktarır. Medyanın, en önemli işlevlerinden biri olan haber ve bilgi sağlama işlevi, kişilerin çevresinde olup bitenleri, siyasal liderleri, siyasi ve ekonomik konuları öğrenmelerinde yardımcı olmaktadır. Çoğu zaman insanlar, medyada yer almayan konulardan habersizdirler. Özellikle işitsel ve görsel-işitsel araçlardan yararlanmanın okuma yazma zorunluluğu taşımaması, haber ve bilgiye toplumun daha geniş bir kesiminin ulaşma olanağını arttırmaktadır.

Medyanın elindeki en önemli malzeme olan "haber", insanlığın var olduğu günden beri çevresinde olup bitenleri merak etme güdüsüne bağlı olarak önemini son derece arttırmıştır. Yani insanlar için dünyanın neresinde olursa olsun "yeni" vuku

bulmuş bir olay genel olarak merak uyandırır ve insanlar o olay hakkında bilgi edinmeye çalışırlar. Bu bağlamda, İngilizce 'de "News" kelimesinin haber anlamına gelmekle birlikte bu kelime İngiliz dilindeki yön adlarının baş harflerinden oluşur. Kuzey(North), doğu(East), batı(West) ve güney(South) şeklindedir. İngiliz dilinde haber kavramının dört tane yön isminin baş harflerinden meydana gelmesi haberin her yönde meydana gelen olaylarla ilgili olduğunu düşündürmektedir (Uyguç ve Genç, 1998: 107).

"Haber" kavramsal olarak kişiler tarafından ortak bir tanıma sahip olmasa da genel olarak şu şekillerde tanımlanır;

Rigel'e göre "*haber, toplumun bilgi ve ilgisini geliştirecek, dönüştürecek, gerçekliğin, kurgusal olarak yayımlanacak medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden kurgulanmasıdır*." (Rigel, 2000: 177).

Haber, gerçeklikle bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir (Girgin, 2003: 74).

Haber, vaktinde verilen, çeşitli şekilleri olan, toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren ve etkileyen, bu kişilerin anlayabileceği bir dilde yazılan olay, fikir veya görüştür (Kaptan, 2008: 7).

"Haber, herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özetidir." (Tokgöz, 2012: 235).

Kitle iletişim araçlarının var olma nedenlerinden ilki ve en önemlisi olan haber olgusunun hammaddesi olaylardır. Ancak olaylar haberin kendisi değildir. Wilbur Schramm'a göre *" Haber bir olay değildir, olduktan sonra algılanan bir olgudur. Olayla özdeş değil fakat olayın esas çerçevesi içinde tekrar kurulabilmesi hedefidir."* (Schramm, Akt. Tokgöz, 2012: 229). Yine Schramm'a göre haber insanların tahayyül ettikleri bir olgudur. Bir olayın gazeteci veya muhabir tarafından kendine göre yorumlanıp kitlelere duyurulmasıdır (Uyguç ve Genç, 1998: 109).

Haberin tanımıyla ilgili, haberin gazeteci tarafından kurgulanıp kurgulanmadığı sorununa ilişkin farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Örneğin Cohen ve Young, *"haberler gazeteciler tarafından üretilmektedir"* derken; Gieber *"haberler gazetecilerin yaptıklarıdır"* demektedir. Fishman ise, *"haber, çalışanların uyguladıkları yöntemlerin sonucu olarak ortaya çıkan şeydir"* tanımını kullanmaktadır.

Ayrıca Van Dijk, haberi söylem olarak ele alır ve haberi, toplumda egemen olan söylemlerin bir ürünü olarak görür. Stuart Hall ve diğerleri ise, egemen söylemlerin haber metninde yeniden kurulup sürdürüldüğünü ifade eder (Tokgöz, 2012: 223).

Fishman, Hall, Van Dijk gibi düşünürlerin aksine habere gazetecinin müdahalesinin bulunmadığını savunan görüşe göre ise, sorumlu gazeteciler sansasyondan kesinlikle kaçınır ve haberleri masa başında uydurmazlar. Bu konuda Gaye Tuchman'ın düşüncesi ise şöyledir:

"Biz hiçbir zaman haberi yapanları aşağılamıyoruz. Onları, haberleri uydurdular diye itham etmiyoruz. Aslında, tüm kamu belgeleri gibi haberlerin, kendi iç tutarlılığı olan kurgulanmış gerçekler olmasının bizi duyarlı kıldığını belirtiyoruz." (Tokgöz, 2012: 224).

Herhangi bir eylem ya da söylemin hedef kitlelere ulaştırılması sürecinden olaylar arasında seçim yapılabilmesi, hangisinin hangi sırada verileceğine karar verilmesi ve ne kadar süre ve oranda verileceğinin belirlenmesi için o olayın ya da eylemin içermesi gereken bir takım özelliklerin bulunması gerekmektedir. Haberin oluşum sürecinde oldukça önemli sayılan bu özellik literatürde "haber değeri" olarak geçmektedir.

Haber değeri, habercinin kişisel değer yargısının yanına yine haberciler tarafından getirilen başka değer yargılardır. Bu değer yargıları zamana, mekâna ve kişinin çalıştığı kuruma göre değişmektedir. Kitlesel etkilere sahip olan olaylar habere konu olabilir. Toplumda meydana gelen siyasi çatışmalar, karmaşalar, açıklamalar ve bildiriler kitlesel etkilere sahip olduklarından habere konu olabilirler. Örneğin kamu yararı, habere konu olan bazı olaylarda, kişinin haklarından daha üstündür ve kamunun yararına olacak hallerde kişinin hakları kısıtlansa bile haber yapılır. Haberin yapılması bu noktada gazeteciye bağlıdır. Haberin yapılması kamu yararına olacaksa hangi durumda olursa olsun haber yapılır. Ancak kamu yararı yoksa burada kişinin bireysel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasından ve haber verme hakkından söz edilemez (Girgin, 2003: 89).

"Ülkeye, kültüre, coğrafyaya yakınlık ve yerellik" (Girgin, 2003: 75) konusu haber değeri bağlamında üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu başlığıdır. Sınır komşumuz Suriye'de olan kanlı iç çatışmalar, Arakan'da Müslümanlara yapılan baskı ve zulümler hem coğrafi yakınlık hem de kültürel yakınlık anlamında haber

bültenlerine konu olan olaylara örnektir. Haberin konusu yeni ve güncel olmalıdır. Kitleler üzerinde ortak algı oluşturacak "başarılar" ve bir ülkenin ortak olarak çıkar sağlayabileceği olaylar haber değeri açısından önemli sayılan olaylardır. (Schlapp, 2000: 18).

Önemlilik hususunda ise "Olayın ölçüsü" ve "Olayın sonuçları" biçiminde literatürde iki farklı konu başlığı bulunmaktadır. Olayın ölçüsü, bir trafik kazasının çok sayıda ölü ve yaralıyla sonuçlanmasıyla ilgilidir. Olayın sonuçları ise, yeni bir yasanın yurttaşlar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri üzerinedir (Girgin, 2003: 87).

Haber yapılırken birtakım ilkeler de göz önünde bulundurulmalıdır ve etik kurallara bağlı kalınmalıdır. Örneğin haber dili birinci tekil şahıs dili olmamalıdır ve haberde, haberi yapan kişinin görüşlerinden, düşüncelerinden uzak bir yapı kurulmalıdır. Başka bir deyişle haber nesnel bir dille olayı metine dökmelidir. Haber objektif olmalı, haberin içinde bulunan tarafların dile getirdiği her düşünceyi barındırabilmelidir. Bunun yanında haberi yazan veya kurgulayan da mutlaka tarafsız olmalıdır (İnal, 1996: 24).

Gerek geleneksel gerekse yeni medya haber verme konusunda ortak bir eyleme ve işleve sahiptirler. Fakat bu medya türlerinin topluma sundukları haberlerde, "organizasyon" açısından farklı özellikler vardır. Bu konu, çalışmanın konusu itibari ile televizyon haberciliği bağlamında ele alınacaktır.

Televizyon haberlerinin en önemli özelliklerinden birisi canlı olarak izleyiciye aktarılabilmesidir. Radyo haberleri de canlı olarak sunulabilir fakat televizyonun hem görüntü hem de sesi canlı olarak aktarması, televizyon haberini daha dikkat çekici yapar (Parsa, 1993: 24). Televizyon ve radyo haberleri, göze ve kulağa hitap ettiğinden kişinin, gazete haberlerindeki gibi okuma bilme zorunluluğu yoktur. Yani kişi okuma zahmetine girmeden dinlediği ve izlediği haberleri anlama imkânına sahiptir (Rigel, 2000: 13). Bunun yanı sıra televizyon ve radyo haberlerini almak; araca bir kez sahip olduktan sonra tüketiciye ek bir mali yük getirmemektedir.

Televizyon haberleri gazete haberine karşın durağan bir yapıya sahip değildir. Örneğin bir gazete haberini anlaşılmadığında geriye dönüp baştan okuma fırsatın bulunmaktadır ancak bu fırsata televizyon haberlerinde sahip olmak mümkün görünmemektedir. Eğer bugünün teknolojisinin bize sunduğu televizyon programlarını

kaydetme imkânından yararlanamıyorsak televizyon haberlerini o an için yeniden izlemek imkânsızdır.

Televizyon haberciliğinde görüntü haberin içeriğinden önemlidir denebilir. Bu da onu daha canlı ve daha çarpıcı yapmaktadır (Parsa, 1993: 25-26). Örneğin televizyon haberciliğinde gün içinde meydana gelen bir adam öldürme, kaza, silahlı çatışma, yangın gibi görüntüleri anında kaydetmek veya yayınlamak bir yayıncılık başarısı olarak algılanabilmektedir.

Buraya kadar genel hatları ile özellikleri verilmeye çalışılan televizyon haberleri gün içerisinde (saat başlarında veya akşam ana haber bültenlerinde) yayınlanmadan önce belirli bir kurgudan ve tasarımdan geçtikten sonra izleyici ile buluşmaktadır. Bu kurgu ve tasarım haberciliğin getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde belli kalıplarla yapılmaktadır. Örneğin bir televizyon haberinde stüdyoda spikerden muhabirin rolüne kadar: haber VTR'sinin haber metnini destekleyici şekilde senkronize edilmesinden: haberde nesnellik algısının oluşturulmasına kadar her şey bu kalıplara göre yapılmaktadır (Dursun, 2005: 77).

Televizyon kanalları, haftanın her günü 17:00-20:00 saatleri aralığında değişen vakitlerde yayınladıkları ana haber bültenleri ile dünyada ve ülkede gelişen önemli olayları kamuoyuyla paylaşmaktadır. Ana haber bültenlerinde kendine yer bulan bir olay izleyiciye haber olarak sunulurken, televizyon kanalları tarafından belirli bir yapı içerisinde kullanılmaktadır.

Haber anlatı yapısı denilebilecek bu yapının en önemli temel taşı "kameradır". Televizyon haberciliği, gücünü bir olayın olduğu anda kaydettiği görüntüden almaktadır. Bu yüzden televizyon haberciliği, belki de inandırıcılığı en fazla olan habercilik türüdür. Televizyon haberlerinin görüntüler üzerinden izleyiciye ulaşması ona bu gücü veren en önemli özelliktir. Çünkü insanların gözü ile birebir gördüğü bir duruma inanması çok kolaydır. Bu da televizyon haberciliğini insanları yönlendirme açısından çok cazip kılmaktadır.

"*Televizyon haberlerinin gerçekliğe dayalı anlatısal öğeleri yoğunluklu olarak kamera sayesinde işlevsellik kazanmakta, gerçeğin tanımlanmasında önemli bir faktör olan "gören gözü" temsil etmektedir. İzleyici için gerçeği gören gözü temsil eden kamera, televizyonun gerçeği yansıtmadaki en önemli silahıdır. Kamera profesyonel*

kameramanlar, görüntü yönetmenleri ve yönetmenler tarafından önceden belirlenmiş açılarla gerçeği en sade bir şekilde aktarmaya çalışmaktadır. Her açının izleyicinin televizyonun gerçekliğine alışmasında etkili olmaktadır." (Yurdigül, 2011: 18).

Televizyon haberciliğinde kamera gerçekliğe dayalı anlatısal öğelerin işlevsellik kazanmasında çok önemlidir. Fakat bu işlevselliğe katkıda bulunan tek öğe kamera değildir. Connel'a göre kamera dışında haber anlatı yapısına etki eden diğer öğeler şunlardır;

- *"Kamera parçası olan canlı stüdyo,*
- *Canlı stüdyo röportajı,*
- *Canlı stüdyo görüşmesi*
- *Canlı stüdyo tartışması,*
- *Film akışıyla sahicilik,*
- *Üzerine yazı bindirilmiş görüntü sıralamasıyla sahicilik,*
- *Özetlenmiş güncel olaylar,*
- *Kamera parçasının sahiciliği,*
- *Röportajın sahiciliği,*
- *Görüşmenin sahiciliği,*
- *Üzerine yorum verilen grafikler,*
- *Üzerine yazı verilerek/ses verilerek dondurulmuş görüntüler,*
- *Üzerine müzik verilen başlıklar ve saygın kişiler."*(Connel, Akt. Dursun, 2014:169).

Görselliğe ilişkin haber anlatı yapısı kuran temel öğelerin yanı sıra anlatı yapısının oluşmasını sağlayan pek çok diğer etken de bulunmaktadır. Yurdigül bu etkenleri şöyle sıralamaktadır:

- *Otorite ve Bütünlük*
- *Dolayımlama*
- *Kurgusal Gerçeklik ya da Gerçeğin Yeniden Kurgulanması*
- *Yineleme / Tekrar Yoluyla Anlatının Sağlamlaştırılması*
- *Gelenekleştirme - Formüle Etme*
- *Kategorize Etme* (Yurdigül, 2002: 99).

Haber anlatı yapısını etkileyen ilk unsur "otorite ve bütünlük" tür. Bir haberde "otorite ve bütünlük" haberi izleyiciye sunan spikerler ve habere konu olan olay hakkında uzman kişilerin (otoritelerin) görüşlerine başvurulmasıyla gerçekleştirilmektedir. Haberciler açısından seyircinin veya alıcının habere inanması ve güvenmesi olmazsa olmazdır. Bir haberi sunan spikerin veya muhabirin ekrandaki duruşu, jest ve mimikleri; o haber kuruluşunun yaptığı haberleri güvenilirlik ve inanılırlık yönünden etkiler. Bunun yanında herhangi bir habere konu olan olay hakkında, o konu ile ilgili bir uzmandan canlı yayında bilgi almak o habere olan inanılırlığı ve güveni pekiştirir. Bu yüzden, sunucuların ve muhabirlerin alışılmış görünümleri, konu hakkında uzmanlaşmış otoritelerin görüşlerine başvurmak gibi geleneksel yöntemler kullanılarak haberde "otorite ve bütünlük" sağlanır. (Yurdigül, 2002:100)

Haber anlatı formunun oluşturulmasında başvurulan bir strateji olarak dolayımlama; medya içeriğini oluşturan metinlerle, izleyici, okuyucu, dinleyici arasındaki bağı kuran yazı dizisidir (Rigel, 2000: 179). Haberde gerçekliğin maksimum düzeyde kurulması isteği, haber anlatı formunun oluşturulmasında dolayımlamanın kullanılmasının sebeplerinden birisidir. Şöyle ki yayına hazır hale getirilen bir haber kurgusal bir süzgeçten geçirilerek gerçekliği değiştirilmiş bir şekilde yayınlanır. Haberciler, haberin "özü" üzerinde yapılan bu değişimi gizlemek ve haberde gerçekliği vurgulamak için dolayımlama stratejisine başvurur. Dolayımlama bir haberde iki aşamada gerçekleştirilir.

"*Birinci aşamada dolayımlama; haberin içinde barındırdığı bilgi enformasyona, olay öyküye, kaynak aktöre, ilgi eğlenceye çevrilerek yapılır. İkinci aşamadaki dolayımlama ise dağıtımı yapacak medya organizasyonunun yapısına, teknoloji kullanımına, yayın kimliğine ve yayın politikasına göre gerçekleştirilir."* (Rigel, Akt. Yurdigül, 2002: 143).

Televizyon haberciliği kullanılan cihazlar, teknikler ve yöntemler aracılığı ile birlikte bir yeniden üretim sürecidir. Bütün bu araçlar kullandığı kurgusal yapılar ile birlikte televizyon haberlerindeki gerçekliğin üzerini örter ve rafa kaldırır. Çünkü en başta kameraman ve muhabirin gözünden tanık olduğumuz olaylar salt gerçekliği değil kameramanın ve muhabirin gerçeklerini yansıtır. Haberlerde kullanılan kurgusallık

gerçekleri egemen ideolojinin penceresinden veya egemen ideolojiye muhaliflerin penceresinden gösterir. Bunun yanında televizyon haberlerine işlenen kurgusal motifler, haberleri dramatize ederek daha ilgi çekici hale getirmeye çalışır.

Esslin'e göre önemli bir diplomatik misafirin ülkeye gelişi, serbest bırakılan rehinelerin yola çıkışı gibi bazı durumlarda kameralar özenle en dramatik açılarla yerleştirilir. Bu haberler yayınlanırken özellikle önceden tasarlanmış bayraklar, işaretler ve tekrar tekrar yapılan sloganlar, önemli ölçüde gerçek olmakla birlikte, bir sahnelenme ve üretim süzgecinden geçirilmiş kurgusal bir gerçeklik içermektedir (Esslin, Akt. Poyraz, 2002: 37-38).

Televizyon haber anlatı yapısını etkileyen unsurlardan birisi olan yineleme, birçok medya ürününde kullanılır. Filmlerin devamının çekilmesi, şarkıların başka başka müzisyenler tarafından yeniden yorumlanması, aynı şarkının birçok kanalda yayınlanması ve bir televizyon haberinde, bir sahnenin tekrar tekrar yinelenmesi iletinin daha kolay anlaşılmasını veya benimsenmesini sağlar (Yurdigül, 2002:123). Televizyon haberleri açısından zaman zaman sıkıcı da olabilen bu yöntem, haberciler tarafından haberin "vurucu" etkisini ortaya daha çok çıkarmak amacı ile kullanılır. Örneğin bir şiddet haberinde olayın trajik tarafının daha iyi sergilenmesi amacı ile söz konusu olay yinelenerek sahnelenir. İki dakikalık haber görüntüsünün çoğu aynı sahne üzerinden verilir ve bu yöntem ile olay, dramatize edilir, öyküleştirilir. Bunun sayesinde televizyon haberleri, daha çok etki yaratabilmekte ve haberin ratingi o derece artabilmektedir (Poyraz, 2002: 37).

"Haber anlatı formunun oluşturulmasında önemli bir yere sahip olan gelenekleştirme süreci, habere konu olan olay ya da kişilere ait bazı "göstergelerin" sürekli tekrarlanarak izleyicinin beklentilerinin de bu doğrultuda şekillendirilmesiyle mümkün olmaktadır. Göstergeler deneyim yoluyla kabul edilir ve öğrenilir. Bir anlamı yoktur, vücut hareketleri ya da resimlerin, bir anlama sahip oldukları üzerinde anlaştığımız için birer gösterge haline gelmektedirler." (Lazar, Akt. Yurdigül, 2002:127).

Haber anlatı formunun oluşturulmasında etkili olan kategorize etme süreci ise haber değeri taşıyan olayların bazı ideolojik değişimlere uğrayarak, ikili karşıtlıklara göre yapılanmasıyla sağlanmaktadır. Haberlerde "biz" ve "onlar", "yerli" ve "yabancı",

"iyi" ve "kötü" kategorileri, birbirlerinden kesin hatlarla ayrılıp farklı niteliklere bürünürler. Sosyal yaşamın belirlediği rollere uygun davrananların normal, egemen sosyal normlara karşı gelenlerin de sapkın olarak kategorize edildiği bir ortam olarak haberler, sosyal normların benimsemesinde etkili bir araç haline dönüşmektedir (Yurdigül, 2002:134).

Çalışmanın merkezinde yer alan haber konusuna ilişkin iletişim, geleneksel medya ve yeni medya kavramlarının alt yapılarının ortaya konulduğu çalışmanın bir diğer önemli kısmı olan ve aynı zamanda çalışmaya örnek olay olarak seçilen "Gezi Parkı Olayları" televizyon haberciliği bağlamında oldukça tartışılan bir konu olarak meydana çıkmaktadır.

İstanbul Taksim'deki Gezi Parkı'nda başlayıp; kısa sürede yerli ve yabancı birçok aktörü de bünyesine katarak yurdun dört bir yanına yayılan eylemler ile ilgili hem geleneksel hem de yeni medyada pek çok haber yayınlanmıştır.

Gezi Parkı Olayları biçiminde adlandırılabilecek olaylar, 27 Mayıs 2013 akşamı Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi'ni protesto etmek amacı ile Gezi Parkı'nda 50 kişilik bir grubun toplanması ile başlamıştır. Parkta yapılan çalışmaların kanunsuz olduğunu iddia ederek nöbet tutmaya başlayan eylemciler Gezi Parkı'nda çadır kurmuşlardır. Kısa zaman sonra eylemcilere müdahale eden birkaç zabıtanın eylemcilerin çadırını yakması; olayların fitilini ateşlemiş ve masum bir protesto gösterisi, ülke çapında ölü ve yaralıların olduğu çatışmalara dönüşmüştür (Ete ve Taştan, 2013: 22). Bundan sonra eyleme destek vermek için sosyal medya üzerinden örgütlenen gruplar Gezi Parkı'na adeta akın ederek olayların uluslararası boyuta taşınmasında etkili olmuştur.

Dünyanın dört bir tarafından takip edilen olaylar, toplumda belli görüşe sahip gruplar arasında bulunan derin kutuplaşmaları bütün çıplaklığı ile gözler önünde sermiştir. Toplumda büyük huzursuzluklara yol açan "Gezi Parkı Olayları" sırasında toplumdaki kanaat önderleri, iktidarda olan hükümet, sivil toplum kuruluşları, sanatçılar ve medya aktif rol oynamıştır.

Bu aktörler arasında çalışmanın kapsamına giren medya ve televizyon haberleri ayağıdır. Medya kuruluşları olaylar esnasında yaptığı veya yapmadığı haberlerle gündem oluşturmuşlar ya da gündemin parçası haline gelmişlerdir. Örneğin bazı medya

kuruluşları yaptıkları ya da yapmadıkları haberler bağlamında iktidardaki dönemin hükümetine boyun eğdiği gerekçesi ile hem kurumlarının önünde hem de Taksim Meydanı'nda protesto edilmiştir.

Türkiye'de medya, "Gezi Parkı Olayları" yüzünden çok ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirilerin en temel sebebi yazılı ve görsel medyada birçok kuruluşun, olayları haber yaparken iktidarın yanında yer aldığı iddiasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca medyada eylemleri destekleyen gazeteci ve televizyoncuların işten atılmaları da eleştirilerin ayrı bir boyutunu oluşturmaktadır. Olaylar başladığı sırada ana akım medya ile haber kanallarının Gezi Parkı'nda yaşananlara sessiz kalması anlık bilgi akışını sağlayan sosyal medya sitelerinin güçlenmesini sağlamıştır. Örneğin sosyal medyada yaşanan bilgi kirliliklerine rağmen merkez medyanın olaylar esnasında penguen belgeseli yayınlaması insanların tepkisine neden olmuştur (Mumcu, 2013: 81).

Gezi Parkı Olaylarına ilişkin medyanın tavrını; olayları kınayan ve devlete karşı bir başkaldırı olarak sayan "iktidar yanlısı" ve olayları baskıcı iktidara karşı demokratik bir eylem biçiminde bir devrim olarak gören "iktidar karşıtı" olarak kategorize etmek mümkündür. Bu karşıtlığı konu ile ilgili haberlerin içeriğine bakarak görmek mümkündür.

Örneğin "Gezi Parkı Olayları" ile ilgili olarak iktidara yakın duruş sergileyen Bugün, Haber Türk, Sabah, Star, Türkiye, Yeni Şafak ve Zaman gazeteleri Başbakanın *"Demokratik taleplere can feda"* cümlesini 7 Haziran 2013 tarihinde manşetten vermişlerdir.

10 Haziran tarihli Haber Türk, Yeni Asya ve Zaman gazeteleri İstanbul Valisi'nin *"Bir gönül için bin özür dilerim"* cümlesini aynı şekilde manşetten vererek iktidarın yakın yayın gerçekleştirmişlerdir.

Yine iktidara yakın gazeteler, eylemlerin ülke istikrarını bozmak amacı ile yabancı güçler tarafından organize edildiğini vurgulayan haberleri öne çıkarmışlardır. Örneğin Takvim gazetesi; 18 Haziran 2013 tarihli nüshasında, Taksim Gezi Parkı'ndaki eylemcilere yönelik olarak 11 ve 15 Haziran'da yapılan polis müdahalelerini yayınlayan CNN International'a tepki olarak İran asıllı İngiliz gazeteci ve haberci Christiane Amanpour'la yapılan bir röportaj haberini manşetine taşımıştır.

Manşette *"Her şeyi para için yaptık"* diye röportajı gösteren gazete; 14.sayfasında minik puntolarla bu "röportajın gerçek olmadığını ancak yazılanların gerçek olduğunu" iddia etmiştir (Küçükkaya, 2013:173). Bu durum medyada büyük tartışmalara sebep olurken Türkiye'de basının ne kadar doğru haber yaptığına dair eleştirilere de yol açmıştır.

Olaylar başladığında CNN Türk, NTV ve Haber Türk gibi haber kanalları normal yayın akışlarına devam etmeleri de eleştiri konularının başında yer almıştır. CNN Televizyonunun uluslararası protesto gösterilerini canlı yayınlarken CNN Türk'te bir belgesel yayınlanması eleştiri konularının odağında olmuştur.

Gezi eylemlerini yeterince yansıtmamakla eleştirilen NTV televizyonunun yönetimi, NTV Tarih Dergisi'ni Gezi Parkı eylemlerini konu alan özel sayısı nedeniyle kapatması da tartışılan önemli konulardan biridir.

Olaylarda eylemciler, iktidar yanında yer alan ve bu şekilde haber yapan yayın kuruluşlarının yayın politikalarına karşı tepkilerini açık şekilde ortaya koymuşlardır. Bu kuruluşların eylemler karşısında sessiz ve ilgisiz kaldığı gerekçesiyle NTV ve FOX TV'nin canlı yayın araçları bazı eylemciler tarafından tamamen kullanılamaz hale getirilmiştir (Yüksel, 2013:194). Bunun yanı sıra NTV'nin sahibi olan Doğuş Grubu'na yönelik tepkiler sadece medya üzerinden verilmekle kalmamış grubun sahibi olduğu banka önünde de şiddetli protestolar gerçekleştirilmiştir. Bankanın genel müdürü eylemcileri "bende çapulcuyum"[*] diyerek sakinleştirmiştir (Akın, 2013: 54).

Eylemlerle ilgili sürekli yayın yapan; mevcut iktidara muhalif olarak bilinen medya kuruluşları ise yaptıkları haberlerle polisin eylemcilere karşı orantısız güç kullandığı tezini yaymaya çalışarak iktidar karşısında yayınlarda bulunmuşlardır. Polise emri iktidardaki mevcut hükümetin verdiğini yaptıkları haberlerde ısrarla öne çıkarmışlardır.

Gösteriler sırasında eylemcilere destek veren birçok yayıncı kuruluş, polis tarafından kullanılan gaz kapsüllerinin eylemcilerden birkaçını öldürdüğünü, bazılarını yaraladığını ve bazılarını da gözünden vurarak kör olmalarına yol açtığını haber olarak

[*] Çapulcu gezi parkı olayları sürecinde eylem yapanlara karşı iktidar tarafından geliştirilen bir etiketlemedir. Olayların 7. gününde dönemin başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, eylemlerde yaşanan çatışmalar ve kamu mallarının tahrip edilmesinden sonra 'eylemciler' hakkında kullandığı tabirdir.

işlemişlerdir. Halk TV, Ulusal Kanal, ve +1 kanalları olayları sansürsüz biçimde yayınladıkları için en çok izlenen kanallar olduğu (Kongar, 2013: 66) pekçok çevre tarafından iddia edilmiştir. Daha sonra RTÜK olaylar sırasında halkı şiddete teşvik ettikleri gerekçesi ile Halk TV, Ulusal Kanal, Cem TV ve Em TV'ye para cezaları vermiş (Yüksel, 2013:194), eylemlerin ilerleyen günlerinde ise eylemciler tarafından "Çapul TV" isimli bir web televizyonu yayın hayatına başlamıştır (Küçükkaya, 2013:135).

Gezi Parkı Olaylarının başlangıç, gelişim ve sonlandırılması aşamalarının bütününde sosyal medyanın aktif olarak iş gördüğünü söylemek mümkündür. Televizyonun da içinde bulunduğu geleneksel medyada gerçekleştirilen haberlerin birçoğu sosyal medya mahreçli olmakla birlikte, olayların yönlendirilmesi ve gerçekleştirilen eylemlere belli bir rutin akış sağlanması noktasında da sosyla medya mecraları etkili olmuştur. Olaylar esnasında bir emniyet müdürünün *"Twitter Gezi Parkı Olaylarının kazananı oldu"* biçimindeki açıklaması bu etkinin derecesini ortaya koyan önemli bir açıklamadır. Haber kanallarında da yayınlanan bu açıklama geleneksel medyanın ülkede olan şiddetli çatışmaları görmezden geldiği iddiasını desteklemiş, eylemcileri ve eylemlere destek veren kitleleri sosyal medyaya yönlendirmiştir. Bu dönemde özellikle sosyal paylaşım sitesi TWİTTER, Türkiye'deki kullanıcı sayısını 2 milyon kişiden 10 milyon kişiye çıkarmıştır (http://www.gundem.milliyet.com.tr).

Olayları TWİTTER üzerinden yorumlayan milyonlarca kişi zaman zaman bilgi kirliliğine de neden olmuştur (Ertem ve Esayan, 2013:182). Çünkü eylemcilere karşı kullanıldığı iddia edilen orantısız gücün birçok medya grubu tarafından yayınlanmadığı düşüncesi insanları TWİTTER alternatifini kullanmaya itmiştir. Çatışmalara ait fotoğraflar, videolar, yorumlar her an TWİTTER'den paylaşıma açılmıştır. Ancak bu durum ortaya çarpık bir enformasyon süreci çıkarmış, kışkırtma amaçlı olduğu düşünülen yalan haberler TWEETLER takipçileri tarafından paylaşılmıştır. Örneğin, polisin eylemlerinde kullanılan Toma araçlarından kimyasal sıvı dolduruyor diye paylaşılan fotoğraf, Twitter'da en çok paylaşılan fotoğraflardan biri olmuş, kısa süre sonra doldurulan sıvının boya olduğu ortaya çıkmıştır. Çanakkale'de polis tarafından dövüldüğü iddia edilen bir çocuğa ait fotoğraf paylaşılmış, daha sonra o çocuğu yaralı halde gösteren fotoğrafın, bir önceki yıl Çanakkale'de yaşanan trafik kazasına ait olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada kim tarafından servis edildiği belli olmayan

bir fotoğrafa göre polisin köpeğe biber gazı sıktığı iddia edilmiş, kısa süre sonra fotoğrafın aslı diğer kullanıcılar tarafından sosyal medyaya yüklenince durumun fotoğraftaki gibi olmadığı ortaya çıkmıştır (http://www.zaman.com.tr).

"Gezi Parkı Olayları"nı birçok ülkenin basın ve medya kuruluşu da takip etmiştir. Uluslararası medya genel olarak olaylardaki şiddete dikkat çekerek, eylemlerin hükümet karşıtı bir hal aldığını vurgulamışlardır. Örneğin Katar merkezli El Cezire televizyonu olayları *"Türk Baharı"* olarak nitelendirmiştir. Almanya'dan yayın yapan ZDF televizyonu ise olayları *"Barbar dediğimiz Türkler doğa için savaşıyor ve Türkler savaşırsa olaylar değişir."* Başlığı ile habere dönüştürmüştür. Olayları naklen yayınlayanlar arasına Norveç VGTV'de katılmış, olayları halkın hükümete karşı demokratik tavrı olarak yansıtmıştır. ABD'den New York Times gazetesi olayları *"İstanbul'da park için yapılan barışçıl protesto eylemleri polisin müdahale etmesiyle çatışmaya dönüştü."* başlığıyla haber yapmıştır. Guardian gazetesinden Richard Seymour; *"Küçük bir park için yapılan mücadele rejim için bir acil durum, Türk Baharı için ise bir potansiyel oldu."* yorumunda bulunmuştur. (http://www.radikal.com.tr). Uluslararası medya kuruluşlarının olaya bakışı bağlamında çoğu yerde skandal sayılan bir durum da gerçekleşmiş, 11 Haziran 2013 tarihinde CNN International'da Başbakan Başdanışmanı İbrahim Kalın Christiane Amanpour tarafından yayın sırasında "Show is over" denilerek yayından çıkarılmıştır (Küçükkaya, 2013: 157). Ayrıca BBC ve CNN televizyonları Taksim'de yaşanan olayları *"bir halk devrimi"* nitelendirmesinde bulunarak dünyaya uzun süre boyunca kesintisiz canlı olarak aktarmıştır.

Çalışmanın merkezinde yer alan televizyon haberleri ve televizyon ana haberlerinde sunumunun tespit edilmeye çalışıldığı Taksim Gezi Parkı Olayları konularının kavramsal çerçevelerinin ortaya konulması için literatür taraması yöntemine başvurulmuş, haberlerin çözümlenmesi için de içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Türkiye'de yayın yapan ulusal televizyon kanallarının ana haber bültenlerinin evren olarak belirlendiği çalışmada örneklem olarak ise NTV, TRT1 ve Kanal D televizyonlarının ana haber bültenleri seçilmiştir. Olayların gerçekleştiği 28 Mayıs ve 10 Haziran 2013 tarihleri arasında taranan ana haber bültenlerinde yayınlanan haberlere ise kategorisel analiz yöntemi uygulanmıştır.

1.2. TEZİN ÖNEMİ

Dünya toplumlarının birbirleri ile iletişim sağlamasına olanak sağladığı için son derece önemli bir yere sahip olan kitle iletişim araçları, hayatın her anında insanlara eşlik etmeye başlamıştır. 21. Yüzyılın modern teknolojisini arkasına alarak durmaksızın güçlenen kitle iletişim araçları, toplumlar ve kitleler arasındaki fiziki uzaklığı yakın etmeyi başarmıştır. Öyle ki; evde otururken, çay içerken, arabada giderken, yolda yürürken, sınıfta ders dinlerken yani akla gelebilecek her insani durumda, kitle iletişim araçları bizi dünyanın öbür ucuna götürebilmektedir. Aynı şekilde dünyanın öbür ucundakileri de en yakına getirebilmektedir.

Gazete, televizyon, radyo, sinema, internet gibi kitle iletişim araçları bir yandan günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelirken bir yandan da bizi kendisine mahkûm hale getirmiştir. KİA'lar arasında özellikle televizyon, artık her eve girerek bireyleri etkisine almış ve onları adeta kendine bağlamıştır. Yayınladığı haberler, diziler ve eğlence içerikli yarışma programları ile hem göze hem kulağa hitap eden televizyon kanalları; haberler vasıtası ile belleklerde derin izler bırakmıştır.

Kitle iletişim araçlarından televizyon, toplum üzerinde eğlence, haber ve sinema gibi birçok yönden toplum üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle haber dalında görüntülü yayına sahip olması, kitleler üzerindeki etkisini neredeyse ölçülemez seviyelere çıkarmaktadır.

Gelişen teknoloji ile birlikte tüm dünyayı etkisine alan televizyon, kitlelere direkt olarak görüntüler aktarabilme gücünü zamanla bir amaç doğrultusunda kullanmaya başlamıştır. "Haber" de bu amaç doğrultusunda kullanılan en önemli araçtır. Kitlelerin televizyon haberleri karşısında sadece alıcı rolünü oynaması televizyon kanallarının işini biraz daha kolaylaştırmaktadır. Yani izleyici televizyon karşısında son derece pasiftir ve kanallar onlara ne sunuyorsa onu alır. Sonuçta basit bir deyişle televizyon kanalları bir konu hakkında yaptığı haberle toplumun dikkatini dilediği yöne çekebilir veya bunun tam tersini yapabilir. Televizyon kanalları bunu yaparken; süre, sıralama, sunum biçimi ve dikkat çekici görüntülerden yararlanır. Bu durum kanaldan kanala farklılık gösterebilir; bir olay farklı kanallarda farklı şekil ve üslupta izleyiciye aktarılabilir. Ancak izleyici kendisine sunulan haberi alırken bu gibi kıstaslara dikkat etmediğinden farkında olmadan televizyon kanalarının etkisi altında kalır. Bu bağlamda

çalışmada, ortaya çıkacak bulgularla birlikte izleyiciye aynı konunun farklı kanallarda nasıl haber yapıldığı bilgisi verilmesi de planlanmaktadır. Bu yönden bakıldığında tez çalışması, izleyici de haberlere karşı farkındalık oluşturacağı için önem taşımaktadır.

Ülkedeki haberciler, yakın geçmiş açısından çok önemli bir yere sahip olan Taksim Gezi Parkı Olayları ile önemli bir sınavdan geçmiştir. Çünkü olaylar süresince medya, toplumsal algının kurulması bağlamında eleştiri odaklarının merkezinde yer almıştır. Yapılan habercilikten ziyade Gezi'yi yüceltmek ya da Gezi'nin nasıl bir komplo olduğunu ortaya çıkarmak için verilen ideolojik enformasyon savaşı öne çıkmıştır (Ertem ve Esayan, 2013:183). Medyada ve bilhassa televizyon haberlerinde olaylar hakkında yapılan çarpık bilgilendirmeler, belirli algı süzgeçlerinden geçirilerek ortaya çıkmıştır (http://www.haber.sol.org.tr). Dolayısıyla bu haberler genel geçer habercilik kriterleri[*] bağlamında tartışılmış ve eyleme destek verenler arasında derin rahatsızlıklara yol açmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, Gezi Olayları ile ilgili yapılan televizyon haberlerinin sunum biçimlerini analiz ederek; olaylar sebebiyle medyaya yönelik gerçekleştirilen eleştirilere farklı açılardan bakabilmektir. Öte yandan yapılan araştırmalarda, Gezi Parkı Olaylarıyla ilgili pek çok medya içerikli çalışma bulunurken, televizyon haberlerindeki sunum biçimlerini araştıran herhangi bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Bu yüzden akademik çalışmalar açısından bakıldığında da tez çalışmasının ayrı bir öneme sahip olduğu iddia edilebilecektir.

1.3. TEZİN AMACI

Tez çalışması, 28 Mayıs-10 Haziran 2013 tarihleri arasında meydana gelen fakat uzunca süre tartışılan Gezi parkı olaylarının, ana haber bültenlerindeki sunum biçimini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Türkiye çapında yayın yapan televizyonların, Gezi Parkı Olayları boyunca ana haber bültenlerinde yaptığı haberler teknik, tür, süre, sıralama, haber toplama ve sunma biçimleri gibi kategorilerde incelenecektir. Seçilen üç (3) televizyon kanalının aynı olayı ana haber bültenlerinde nasıl işledikleri, Gezi Parkı Olaylarını sunma biçimlerinin birbirlerinden farklarının ne olduğu ve eylemlere bakış

---

[*] Habercilik kriterleri: Nesnellik ilkesi, tarafsızlık ve dengelilik anlayışı, haberin yorumdan ayrılmasının gerekliliği yazılı basın haberciliğinin yanı sıra radyo ve televizyon haberciliğinin de temel doğrularıdır (İnal, 1996: 21).

açılarında; kurumsal yapıların ya da mesleki gerekliliklerin etkili olup olmadığı, konuları ise çalışmanın önemli sayılan diğer amaçları olarak gösterilebilir.

1.4. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.4.1. Haber

Küreselleşen dünyada, sınırların ortadan kalkmasında çok önemli paya sahip olan medya organları, haber verme eylemi ile dünyadaki farklı mecraların birbirleriyle olan etkileşimini sağlamaktadır. Bu nedenle haberler yazılı, görsel ve işitsel medya tarafından en çok dikkat edilen, özen gösterilen başlıklardan biridir (Uğurlu ve Öztürk 2006: 23). Haberler, küresel çapta çok önemli bir işleve sahip olmanın yanı sıra medya kuruluşlarının saygınlığını arttıran veya azaltan önemli bir araçtır. "*Medya kurumları habersiz var olamaz. Haber, medya organizasyonlarının kalite ve prestijlerinin yanı sıra güvenilirliğinin de garantisidir. Bu nedenle haber merkezi bir pozisyona sahiptir.*" (Rigel, 2000:177). Haber, medya kuruluşları açısından merkezi bir öneme sahiptir ama geleneksel medya da yayın sürelerinin kısıtlı olması; her olayın haber bültenlerine ya da gazete sayfalarına taşınmasına izin vermez.

Günlük hayatta gerçekleşen pek çok olaydan hangilerinin geleneksel medya tarafından habere dönüştürüleceği belli başlı kişi, grup, kurum veya kuruluşlara göre belirlenmektedir. Örneğin haber toplama sürecinde muhabirler, haber kaynakları, medya kuruluşları, medya normları, siyasal, kültürel, ekonomik ve yasal çevre gibi etmenler tarafından belirlenmektedir. Haber seçme sürecinde yine muhabirler, sayfa sekreterleri, editörler, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni, medya sahibi, reklam verenler, politik, askeri, ekonomik ve bürokratik seçkinler, alıcılar, medya örgütleri, medya rutinleri ve meslek kuralları, haber ajansları, güçlü/seçkin kuruluşlar, siyasal, kültürel, ekonomik ve yasal çevre gibi etmenler tarafından belirlenmektedir. Haber işleme sürecinde de aynı faktörler etkili olurken; haberi sunma sürecinde buna spikerler, sunucular, sayfa sekreterleri gibi etmenler de eklenmektedir (Çebi, Akt. Karahan, 2007: 42-43). Bunlara ek olarak herhangi bir olayın haber yapılıp yapılmayacağına karar veren habercinin kendi bilgisi, eğitim düzeyi, çevresindeki egemen yapı ve o habercinin dünya görüşü de haber seçme de etkilidir (Parsa, 1993: 32).

Haber üretim sürecinde, birçok faktörün etkili olması haber yapılacak olayın ister istemez belli kalıplardan geçirilmesine sebep olmaktadır. Bu da doğal olarak haberin nesnelliğinin sorgulanmasına yol açar. Daha önce haberin tanımında bahsedildiği gibi olayın yalın halde kitlelere aktarılması haberi oluşturmaz.

Ali Kaptan'a göre " *Haber bir olay değildir. Olayın bildirilişi haberdir. Olay hakkındaki bilginin iletilmediği sürece haber olabilmesi mümkün değildir. Yani habere konu olan olay, Radyo'dan duyulduğu,* televizyondan duyulup *seyredildiği anda haber olacağı açıkça görülmektedir. Buna göre, her olayın zamanlı, doğru ve tam olarak bildirilişi haberdir. İşte, olayın kendisi haber olmayıp, bir haberin ham maddesidir."*(Kaptan, 2008:7).

Bir başka görüşe göre ise *"teorikleşmiş haliyle, medya dünyasında eşik bekçiliği denilen süzme-eleme işleme dizisi ham bilgiyi alıp, yoğurup mamül ürün haline getirir ya da öldürür. Habere o haliyle (olan-biten) denilebilir mi artık? Haber bir yeniden yapımdır, mamüldür, inşa edilendir, siyasi temsildir, montajdır, bir sunuştur. En kötü ihtimalde bir manipülasyon en iyi ihtimalle bir röprodüksiyondur. Diyebilirim ki, gerçeğin dublörüdür. İmitasyon – gerçeklikte diyebiliriz."* (Talu, Akt. Yurdigül, 2002:115). Sonuç olarak bir olay kendi başına asla haber değildir; olaylar dinleyiciye, seyirciye veya okuyucuya ulaştığı anda haber olur. Takipçilere ulaşan haberde artık basit bir olay olmaktan çıkıp onu yapanların "dilinden" konuşan bir mesaj haline bürünür.

1.4.2. Televizyon Haberi

Haber üretim sürecinde haberi kurgulayanlar, haberin daha etkileyici ve daha dikkat çekici olmasını sağlayacak yöntemler dener. Haberi cazip hale getirmeyi amaçlayan bu yöntemler, en çok televizyon haberciliğinde semeresini gösterir. Televizyon haberleri, görüntü ve sesi bir arada kullanarak etkisini ve inandırıcılığını daha da arttırırken; kullandığı gelişmiş teknoloji sayesinde bilgiyi en hızlı şekilde izleyiciye aktarabilmektedir. Bundan dolayı da konvansiyonel medyadaki diğer kitle iletişim araçlarında yer alan haber türlerine göre daha fazla tercih edilmektedir. Ayrıca geleneksel medya araçlarından olan radyo ve televizyonun yayınlarını düşük maliyetlerle takipçilerine ulaştırması bu iki aracı daha erişilebilir yapar. Dolayısıyla bu

iki araç haber yaparken takipçinin zahmet çekmemesi ve daha da önemlisi gazete haberlerine ulaşırken ki harcadığı parayı tek seferde televizyon veya radyoya vermesi takipçileri bir yerde haber konusunda hazıra alıştırır. Yani radyo ve televizyonda yapılan haberler takipçinin ayağına gelir. Maliyet anlamında, yeni medya ya göre de avantajlı olan radyo ve televizyon haberleri yapılan haberin takipçilere hızlı ulaşması bakımından gazetenin önündedir ancak yeni medyanın gerisindedir. Çalışmada daha önce söylenildiği gibi televizyonun hem görüntü hem sesi senkronize olarak izleyiciye sunması ister istemez onu en popüler kitle iletişim aracı yapmaktadır. Bu çerçevede gerek ulaştığı kitlenin büyüklüğü gerekse görüntü kullanımının sağladığı etkileme gücünden dolayı televizyon haberleri, kamuoyunu bilgilendirme, kamusal çıkarların söz konusu olduğu durumlarda gündem yaratarak toplumu yönlendirme, aydınlatma gibi görev ve sorumluluklar taşımaktadır.

Televizyon haberleri için en vazgeçilmez unsur görüntüdür. Haber sunumu sırasında ekranda o habere dair bir görüntü ya da fotoğraf mutlaka bulundurulmalıdır. "*Haberde görüntü ile söz birbirini tamamlamalıdır. Görüntü sağlanmamış ise haber mutlaka başka görüntü unsurlarıyla desteklenmelidir."* (Uyguç ve Genç, Akt. Yurdigül, 2002:63). Görüntü, haber açısından o kadar önemlidir ki bazen çarpıcı bir görüntünün olması bile herhangi bir olayı haber bültenlerine taşıyabilmektedir. Özellikle kan, şiddet cinsellik vb. içerikli ise bu haber, haberciler için vazgeçilmez niteliktedir (Groombridge, Akt. Yurdigül, 2002:69). Hatta küçük bir dükkânın veya herhangi bir iş yerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kullandığı güvenlik kamerasındaki görüntüler bile haber bültenlerinde yer alabilmektedir. Güvenlik kameralarından çıkan görüntüler, çözünürlük ve kalite anlamında "çamur" gibi olmasına rağmen; güvenlik kameralarının kayıt altına aldığı kaza, adam öldürme veya intihar gibi olaylar sırf çarpıcı içeriğinden dolayı dakikalarca ekranda kalabilmektedir. Dolayısıyla bu da haberin izlenilirliğini arttırarak, bu tarz görüntüleri haber olarak yayınlayan kanala rating olarak geri dönmektedir.

Televizyon haberlerinde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da süredir. Haber bültenlerinde yer alan her bir haberin süresi o haberin önemine göre değişir. Dolayısıyla önemsiz olan bir habere dair detaylar atlanarak, olay özet şekilde aktarılır. Herhangi bir konuyla ilgili haber belirli sürede olacak şekilde görüntüler eşliğinde metin okunarak seyirciye sunulur. Bu da izleyicinin olaydan sadece "haberdar" olmasına neden olur.

İlgili haber hakkında detaylı bilgi almak isteyenler gazete, dergi veya internetten araştırma yapmak zorunda kalır (Yanıkkaya, 2012:4).

Televizyon haberciliğinde görüntü ile eşzamanlı okunan haber metni de çok önemlidir. Haber görüntülerine uygun biçimde hazırlanan metin sade ve anlaşılır olmak durumundadır. Haber metinleri süslü anlatımlardan uzaktır fakat dikkat çekmek için bazı özel sıralama tekniklerinin kullanıldığı görülür. Haber metinlerinde kullanılan dil, seyircinin olayı algılamasına ve hafızada tutmayı kolaylaştırmasına yönelik olarak yapılan düzenlemelerden oluşmaktadır. Cümleler içerisinde kullanılan keskin anlamlı yüklemler, güçlü negatif ya da pozitif ifadeler seyirciyi daha kolay ikna etmek için kullanılan birer yöntemdirler. (Özerkan, Akt. Yurdigül, 2002:70).

1.4.3. Televizyon Haberi Anlatı Yapısı

Diğer pek çok medya ürünü gibi televizyon haberleri de belli bir üretim sürecinden ve işlemlerden geçmektedir. Yapılan işlemler - haber, haber üretimi, haberi toplama, seçme, işleme ve sunma süreçleri – habercilik konulu literatürde iki farklı yaklaşım üzerinden ele alınmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki olan liberal çoğulcu yaklaşımdır. İkincisi ise eleştirel yaklaşımdır.

Bu yaklaşımlardan ilki olan liberal çoğulcu yaklaşım, haber değeri ve gazeteciliğin profesyonellik kodlarını içeren bir dizi kavramlar temeline dayanmaktadır (Dursun, 2014:147). Liberal anlayışta "nesnellik", "tarafsızlık" ve "dengelilik" gibi gazeteciliğin mesleki değerleri, haberin içermesi gereken kutsal birer kavram olarak önemle belirtilmektedir (Tılıç, 1998:164).

Liberal-Çoğulcu Yaklaşımda haber, dünyada herhangi bir yerde meydana gelen olay, kişi ya da nesneler hakkındaki en son, en güncel bilgi; *"gerçekliği bir ayna gibi yansıtan nesnel, tarafsız ve dengeli bir iletişim alanı/ürünü"* olarak tanımlanmaktadır (Çebi, 2002: 21). Liberal çoğulcu yaklaşıma göre haber gerçekle eşdeğerdir. Basını dördüncü güç olarak gören liberal çoğulcu yaklaşım, ifade ve basın özgürlüğü gibi kavramlarla bu düşünceyi gerekçelendirmektedir. Liberal çoğulcu yaklaşım için bir araştırmacı nasıl öznellikten arınarak faaliyetlerini yürütüyorsa, bir gazeteci de o araştırmacı gibi gerçekler karşısında öznellikten arınmalıdır ve nesnel davranmalıdır (Poyraz, 2002: 60-61). Ancak bu nesnellikten anlaşılması gereken bilimsel deneyler ya

da istatistiki veriler kadar yansız ve yorumdan uzak bir nesnellik anlayışı değildir. Bu nesnellikten anlaşılması gereken haber metninin yazılışında açıkça görülebilecek yorum öğelerinin en aza indirilmesi ve farklı görüşlere eşit oranda yer verilmesidir (Ergül, 2000: 78).

"Gazetecinin yer vermesi gereken farklı görüşler ise, güncel sorunlara ilişkin ortaya atılmış ve güç/iktidar sahibi kişi ve kuruluşlarca dillendirilen görüşlerdir; siyasal partilerin, güçlü baskı gruplarının, sendikaların, kimi üniversite profesörlerinin görüşleridir". (İnal, 1996:21).

Liberal-çoğulcu yaklaşım, haberde yanlılığı ortaya koyma üzerine yapılmış olan çalışmaların aksine, nesnelliğin mümkün olduğu inancıyla özgür bir enformasyon ortamında haberin olgusal, nesnel, dengeli ve tarafsız olabileceğini düşünmektedir. Buna göre Hackett'ın haber konusundaki düşünceleri şöyle ifade edilmektedir.

"Haberde dengeli olma, yani haber hikâyelerinde yer alan bütün tarafların görüşlerine başvurma, aslında sadece izleyicinin dikkatini farklı bir yöne çekmektedir. Bir diğer ifadeyle izleyicinin konunun neden böyle tanımlandığını ve neden bürokratik kişilerin belirli terimleri çerçevesinde tartışıldığı gibi soruları sormasını engellemektedir". (Hackett, Akt. Poyraz, 2002: 62).

Bu yaklaşım haberin toplanarak, hangilerinin yayın için seçileceğine, işleneceğine ve sunum biçiminin nasıl olacağına medya profesyonellerince ortaklaşa paylaşılan meslek kuralları ve haber değeri ölçütleri tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir (Çebi, 2002:15).

Haber değeri kavramının sınırlarının çizilmesinde sıklıkla üzerinde durulan haber değeri ölçütleri Galting ve Ruge tarafından da ortaya konulmuştur. Buna göre çoğulcu yaklaşım için bir olayın haber değeri açısından değerlendirilmesinde genellikle gözetilen ölçütler şöyle sıralanmaktadırlar:

- *Olayın süre olarak uygunluğu (frequency)*
- *Konunun ölçüsü ya da oylumu (treshold)*
- *Konunun açıklığı/anlaşılırlığı (unambiguity)*
- *Konunun anlamlılığı (meaningfullness)*
- *Konunun uygunluğu (consanance)*
- *Olayın beklenmedik oluşu (unexpectedness)*

- *Olayın sürekliliği (contiunity)*
- *Kompozisyon*
- *Seçkin uluslara ve seçkin kişilere yapılan göndermeler*
- *Kişilere yapılan göndermeler*
- *Olumsuz olan'a yapılan göndermeler* (Fowler, Akt. Ergül, 2000: 88-89-90).

Bu değerlere sahip olan olayların öyküleri, gerçeği yansıtan nesnel ve tarafsız profesyonellik pratikleri içinden özetlenir ve medya alıcılarına sunulur (Tokgöz, Akt. Dursun, 2014: 147).

Medyada haber, haber üretimi, haberi toplama, seçme, işleme ve sunma süreçlerine ilişkin habercilik konulu literatürde yer alan ikinci yaklaşım ise eleştirel yaklaşımdır.

Eleştirel yaklaşım temel olarak Marksist İletişim kuramına dayanmaktadır. Marksizme farklı yorumlar getiren eleştirel yaklaşım, *"Marksist kuramın "yanlı - önyargılı haber akışı" şeklinde değerlendirdiği haber sunum yorumuna"* (Çelebi, Akt. Poyraz, 2002: 64) farklı bir açıdan bakmaktadır. Haberi ne özgür bir haber akışı, ne de önyargılı, taraflı bir olgu olarak değerlendiren eleştirel yaklaşıma göre haberde gerçeklik yeniden üretilerek kurgulanır ve öylece sunulur (Poyraz, 2002: 65). Eleştirel yaklaşım özünde haberin seçimi ve sunumunda egemen ideolojinin nasıl ve ne şekilde yansıtıldığı sorusunu sormaktadır ve *"haberlerin mevcut statükoyu koruyacak ve sağlamlaştıracak şekilde seçildiğini ve yapılandırıldığını, haberin söylemi içinde egemen söylemlerin doğallaştırılıp yeniden kurulduğunu"* ortaya koymayı amaçlar. (Şeker, 2004: 71).

Eleştirel yaklaşıma göre *"haber medyasında, bilginin stratejik denetimi, toplumsal ve siyasal gerçekliklerin özgül yeniden inşaları yoluyla uygulanır. Bu sürecin kendisi çeşitli seçkin aktörlerin, kişilerin, grupların, sınıfların, kurumların, ulusların ya da dünya bölgelerinin çıkarlarına ağırlık verilmesini destekleme eğiliminde olan haber ve haber değeri hakkındaki mesleki ideolojiler sistemi tarafından yönetilir. Haber aktörlerinin tercihe dayalı erişimleri ve sunumları toplumsal iktidarın kitlesel dolayımından geçerek yeniden üretilmesinde bir etkendir."*(van Dijk, Akt. Rigel, 2000: 192)

Goffman, The Glasgow Media Group, Molatc ve Lester Fishman ve Tuchman haberin yapılanmış bir süreç olduğu konusunda birleşmişlerdir. Burada üzerinde birleşilmiş olan nokta, haberin yeniden üretilmiş, inşa edilmiş bir süreç olmasıdır. O halde yeniden üretilmiş bir haberde, gerçeği aynen oluşturup oluşturmadığı ya da liberal çoğulcu anlayışın savunduğu haberde nesnellik anlayışının tartışılması bile olanaklı değildir (Poyraz, 2002: 66).

Haber konusundaki eleştirel yaklaşımlar aynı zamanda genel itibariyle haberi söylem olarak gören ve haberin yapım aşamasındaki pratiklerden ziyade içeriğin kurulması ile ilgilenmektedir.

"Haberi bir söylem olarak ele alan yaklaşımlar, onun, taşıdığı olayların anlamlarını denetleme ve sınırlandırılmasına yarayan uzlaşımlar seti ile ilgilenmektedirler. Bu uzlaşımlar seti, haber metninin diğer televizyon metinlerinden daha "kapalı" ve "sıkı" metinler olarak yapılanmasını getirmektedir. Böylesine bir yapılanma temelde, haberin, "başkaları"nın görüşlerinin sunulduğu metinler olmasından kaynaklanmaktadır. Başkaları kategorisinde ise, siyasal iktidarı paylaşanlar, yani politikacılar, baskı grupları sözcüleri, yasama, yürütme ve yargının üst düzey isimler yer almaktadır." (Dursun, 2014: 155-156).

Televizyon haberciliğinde de üretim süreci, belli anlatı yapıları içerisinde oluşturulur. Yani bir televizyon haberi yayınlanma aşamasında iken o gün ki haber yayın sırasından, haberin süresine, spikerin haberi anlatım tarzından, haberin çekim açılarına, ekrandaki görüntüden - video, kj, bant, spot, alt yazı - sese kadar bütün ayrıntılar artık kalıplaşmış olan anlatı yapılarına göre işlenir. Bunlara ek olarak Glasgow Üniversitesi Medya Grubu, "*habercilerden kamera açılarına, kimlere ekran verileceğinden sorulacak sorulara kadar oldukça yüksek derecede dolaylanmış bir ürün ile karşı karşıya olunduğunu vurgulamaktadır."* (GUMG, Akt. Dursun, 2014:163). Haberin böyle işlemlere maruz kalmasının sebebi, haberi yapanların seyirciyi kendi gerçeklerine inandırma isteğidir. Çünkü Tuchman'a göre "*haber, bize ne bilmek istediğimizi, neyi bilmeye ihtiyacımız olduğunu ve ne bilmemiz gerektiğini söyleyen bir çerçevedir. Dünyaya bakan bir pencere olarak haber, diğer çizilen çerçevelerde olduğu gibi, gerçekliği belli bir bakış açısıyla resmetmektedir."* (Tuchman, Akt. Poyraz, 2002: 67). Bu noktada gerçeklik sadece haberi yapanların gerçekliğidir. Televizyon

habercileri, kendi gerçeklerini habere yansıtırken bazı anlatı yapıları kullanırlar. Bu anlatı yapıları kendiliğinden gerçekleşen yapılar değildirler; bazı stratejilere göre haberciler tarafından oluşturulur.

Kişiselleştirme, haber anlatılarını etkileyen diğer bir stratejidir. Örneğin bir televizyon haberinde, DYP-SHP koalisyon hükümeti demek yerine, Çiller Hükümeti demek bir grup veya topluluk adını kişi üzerinden açıklamaktır. Bu da Hartley'e göre grup ve topluluk adını yazmaktan daha kolay bir işlemdir. (Hartley, Akt. Dursun, 2014:166). Bunun yanı sıra haber metinlerinin inşa sürecinde temel dayanak olan haber görüntüleri, televizyon haberlerinin gerçeklik algısına çok büyük katkı yapar ve haberin anlatı yapısı içerisinde önemli yer tutar. Çünkü görüntü, en başta dikkat çekici bir haber metni hazırlanmasında en temel faktördür. Diğeri ise izleyiciye o anda olayın içindeymiş hissini verir ve seyirci olayın sahiden gerçek olduğu kanaatine daha çok varır (Dursun, 2014: 165).

1.4.4. Televizyon Haberciliğinde Sunum Biçimi

Televizyon haberi anlatı yapısı ve haberlerin sunum biçimi açısından en önemli unsur görüntüdür. Kitle iletişim araçları içerisinde görsel ve işitsel bir araç olma özelliğiyle diğerlerinden ayrılan televizyonun görüntüye dayalı dili insanları olaylara ve durumlara karşı istediği gibi yönlendirebilmektedir (Groombridge, 1995:96). Televizyon kanallarında yayınlanan bütün programlar içinde geçerlidir. Televizyon haberleri de bu görsel anlatım biçimlerine göre yapılandırılmaktadır. Bu bağlamda televizyon haberlerinin seçiminde haberin konusu kadar, haberle ilgili görsel malzemelerin de öne çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla bazı haberler görsel açıdan yetersiz bulunarak ana haber bülteni kapsamı dışında bırakılmaktadır. Buna karşılık görsel açıdan zengin olan bazı haberlerde ana haber bültenlerinde ön sıralarda yayınlanabilmektedir (Ergül, 2000: 99).

Bir televizyon haberinde herhangi bir olayla ilgili kamera görüntüleri olmadığı zamanlarda bile o durumu çağrıştıracak donuk kare, grafik ve harita gibi görüntüler perfore[*] ile birlikte kullanılmaktadır. Görüntü ayrıca bir haberin inandırıcılığını arttıran en önemli faktördür. Ancak televizyon haberinde ekrana gelen görüntüler kendiliğinden

[*] Perfore haber metinlerinde muhabir ya da editör tarafından yazılan seslendirme metinleridir.

meydana gelmemektedir. Kullanılan görüntüler kameramanın veya bir muhabirin ayarladığı kadrajdan çıkan hareketli karelerdir. Bu karelerde açılar, ölçekler, ışıklar, yakınlık ve uzaklık gibi her teknik detay bir arada toplanarak kayıt yapılmaktadır (Kars, Akt. Sirer, 2010:49).

Ortaya çıkan görüntüler bir olayla ilgili yapılacak haberin özünü oluşturmaktadır. Televizyon haberciliğinde kullanılan her teknik ayrıntı bu görüntüler üzerine işlenir ve izleyiciye sunulmak üzere ana haber bültenindeki yerini alır. Ana haber bülteninde yerini alan haber görüntüleri nasıl yayına hazır hale getirilirken izlenen bazı yollar varsa izleyiciye sunumu sırasında da izlenmesi gereken bazı yollar vardır. Bir televizyon haberi izleyiciye sunumu yapılırken izlenebilecek beş yol bulunmaktadır.

Swallow'a göre bir televizyon haber programında olayın sunulabileceği beş yol mevcuttur;

- *"Doğrudan stüdyo kamerasının karşısındaki spikerin konuşmasıyla.*
- *Olayın geçtiği yerde çekilmiş ya da film arşivinden alınmış filmle.*
- *Kayıt yapılmış video bantla,*
- *Olayın geçtiği yerden canlı yayınla*
- *Stüdyoda "stills" – (cansızların) kullanılmasıyla. Bunlar fotoğraf, şema, çizim ve harita vb. olabilir."* (Swallow, Akt. Parsa, 1993:59).

Swallow'un belirttiği yollara göre stüdyodan spikerin elindeki yazılı haber metnini okuması şeklinde sunulan haberler, genellikle çeşitli ajans ve kaynaklardan merkeze ulaşan haberlerdir. Diğer haber sunumu ise, gündemi izleyen muhabir ve kameramandan oluşan haber ekibinin olay yerinde yaptıkları çekim, röportaj ve anonslarla hazırladıkları haberlerdir. En taze haberin aktarılabildiği sunum biçimi ise canlı yayınlardır. Kamuoyunu ilgilendiren önemli olaylar anında, canlı yayın araçlarını kullanarak, olay yerinden muhabir tarafından izleyicilere aktarılır. Ana haber bültenlerinde bir haberin sunumu esnasında o habere ilişkin gerekli görüntüler yoksa çeşitli fotoğraf, grafik ve harita gibi yardımcı unsurlarla haber aktarılır (Yurdigül, 2002:84).

Televizyon haberlerinin aktarımında kullanılacak olan görsel iletiler, haberlerin yayına hazırlanma sürecinde saptanırken, perfore metini, bu iletilerin anlam bütünlüğü açısından görüntü ile birbirini tamamlaması, detaylandırması ve sonlandırması

aşamalarında kullanılmaktadır. Bu noktada izleyiciye sunulacak iletinin içeriği de belirleyici olmaktadır. Haber içeriği önemli olduğu kadar metnin öne çıkarılması gerekiyorsa *"bir tartışma konusunun yansıtılması, bir yorumun ayrıntılı sunumu, vb."* haber metini ile birlikte ekrana taşınacak olan görüntülerin ikincil bir konumda kullanılması söz konusu olabilmektedir. (Ergül, 2000: 98).

Haber sunumu gerçekleşirken, *"haberlerde hakikatin sesini stüdyodaki sunucu dile getirir. Stüdyo sunucusunun kelimelerinin kişiselliğinden kaynaklanmayan otoritesi, hem nesnellik çerçevesini inşa etmekte hem de onun hakikat olduğunu garantilemekte kullanılmaktadır."* (Fiske, Akt. Dursun, 2014: 165).

Haber spikeri ana haber bülteninin vitrini ve habere çeken kişisidir. Haber bültenlerinin başlangıcında, sonunda görülen onun yüzüdür. Spiker kendisini izleyenlere günün önemli haberlerini etkili ve kendine özgü bir biçimde okur ve haberleri bir arada tutar. Haber spikeri kendisine odaklanan kameraya karşı haberleri ellerindeki kâğıttan okumak yerine, direkt gözlerinin içine bakan "tele-promter" "outo-cue" lere bakarak okuması, seyirci ile göz teması kurmasını sağlamaktadır. Promter, haber spikerinin televizyonun sağladığı teknolojik yakınlaşmanın insani tamamlayıcısı ve ona kişilik kazandıran bir "yüz"dür. Bu şekilde spiker izleyici ile yüz yüze bir iletişime girerek, hakikatin sesini dile getiren bir kişi olmanın avantajıyla izleyiciden bir farkı olmayan sıradan biri gibi görünmektedir. Çünkü televizyon haberlerinin sunum biçimi, bir anlamda yüz yüze iletişimin sergilendiği ortamla aynıdır. Televizyon haberleri için bu ortamı sunucunun gözlerinin içine bakan ve izleyicinin gözünün içine bakıyormuş gibi gösteren promter sağlamaktadır (Parsa, 1993: 64-65).

Haber sunucuları, tıpkı Amerikan filmlerinin aranan ve filmin izlenmesinde önemli bir paya sahip olan film yıldızları gibi izleyiciyi haberlere çekerler. Ses ve onu ifade eden yüz hatları, mimikleri, deprem, cinayet, trafik kazası gibi haberleri aktarırken tıpkı bir karakter oyuncusu gibi soğukkanlı ve kayıtsız davranmaları, kimi zaman öfkelenen, heyecanlanan, hüzünlenen, ağlamaklı olan tebessüm eden ve haber metni (KAMSPK) dışında kullandıkları kısa vurucu ve etkili sözcüklerle yansıttıkları kişilik sayesinde, izleyicilere belirli anlamlar ulaştırarak haberleri bir bütün olarak sunma gayreti içerisine girerler. (Yurdigül, 2002:101).

1.4.5. Gezi Parkı Olayları ve Medya

2013 yılının yaz aylarında Türkiye'nin değişmez gündemi olan "Gezi Parkı Olayları" geleneksel medya ve yeni medyada oldukça önemli yer tutmuştur. Hem geleneksel medyada hem de yeni medyada sunum biçimi olarak büyük tartışmalara sebep olan "Gezi Parkı Olayları", İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan Taksim Gezi Parkı'na, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Taksim Yayalaştırma Projesi çerçevesinde Topçu Kışlası'nı imar izni olmadan yeniden inşa etmek istediği iddiasıyla bir grup aktivist tarafından başlatılan protesto gösterileridir. Protesto yapan gruplara göre ilgili belediyenin bu projesi ile İstanbul'un merkezinde kalan son yeşil alanda betonlaşacak ve yok olacaktır. Başlangıçta oldukça sakin ve durağan başlayan protestolar polisin eylemcileri dağıtmak için kullandığı orantısız güç iddiası ile bir anda alevlenmiştir.

İstanbul'un göbeğinde başlayan protesto gösterileri sosyal medya da örgütlenen topluluklar aracılığıyla neredeyse tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Günlerce ülke gündemini ve "dünya" gündemini meşgul eden Gezi Parkı eylemleri, Ete ve Taştan'a göre; ortaya çıkış ve gelişim süreçleri açısından üç aşamada değerlendirilebilir.

Bu aşamalar; başlangıç aşaması, siyasallaşma aşaması ve zayıflama aşamasıdır. Başlangıç aşaması, Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi çerçevesinde, Gezi Parkı'nda ağaç kesilmesini önlemek amacıyla belli miktardaki aktivistin yaptığı barışçıl eylemler sürecidir. Bu eylemlerin etkisi, hedefi ve kapsamı lokal olmuştur. Yani eylemler ilk başladığı sıralarda sadece İstanbul Taksim'deki Gezi Parkı'yla sınırlı kalmıştır. Bundan dolayı da ülke gündeminde ve siyasetçilerin gündeminde yer almamıştır. Bu aşama, 27 Mayıs 2013 akşamı ile polisle göstericiler arasında şiddetli çatışmaların yaşandığı 31 Mayıs gecesi arasında gözlemlenen olayları ve yaklaşımları içermektedir. Eylemlerin siyasallaşma aşaması, Gezi Parkı eylemlerinin zirve noktasına ulaştığı 1 Haziran – 15 Haziran 2013 arasındaki yaklaşık iki haftalık zaman dilimini ifade etmektedir. Bu aşamada olaylar lokal olmaktan çıkarak ülke çapında yapılan toplu ve örgütlü eylemlere dönüşmüştür. Dahası eylemlerin amacı ağaç kesimini engellemekten çıkmış ve hükümet karşıtı bir hal almıştır. 1-15 Haziran 2013 tarihleri arasında ülke genelinde güvenlik güçleri ile eylemciler arasında çatışmalar yaşanmış; eylemcilere yönelik adli işlemler gerçekleştirilmiştir. Yaşanan bu olaylara paralel olarak ülkede sükûneti sağlamak üzere iktidardaki mevcut hükümet yetkilileri, eylemcilerle müzakerelerde bulunmuş ve bu

müzakerelerde çeşitli sanatçı ve kanaat önderlerinden görüşleri alınarak; eylemleri sonlandırmaya çalışmıştır. Eylemlerin zayıflama aşaması ise, 15 Haziran akşamı Gezi Parkı'ndaki eylemcilere yönelik gerçekleştirilen polis müdahalesinden itibaren eylemlerdeki hızlı düşüş ve daralma sürecidir. Sokaktaki gösterilerle ve çatışmalarla hedeflerine ulaşamayan eylemciler, 15 Haziran'dan itibaren kısmen yeni kanallara yönelmiş; şiddet olaylarından uzaklaşarak mahalle toplantıları ve bağımsız seçim kampanyaları gibi barışçıl arayışlar ortaya koymuştur. Zaman zaman polisle eylemciler arasında çatışmalar yaşansa da toplumun büyük çoğunluğunun eylemlere destek vermemesi sebebiyle olaylar giderek azalmıştır. Bunun sonucunda da doğal olarak medya ve kamuoyunun olaylara ilgisi giderek hafiflemiştir (Ete ve Taştan, 2013:21-22).

Olaylar sonrasında resmi kaynaklardan yapılan açıklamalara göre 2,5 milyon göstericinin 79 ilde sokak gösterilerine katıldığı ifade edilmiştir. Buna göre Bayburt ve Bingöl dışında tüm illerde farklı büyüklükte eylemler yapılmıştır. Eylemler süresince yaklaşık 4 bin 900 eylemci "şüpheli" konumunda gözaltına alınırken, 600'den fazla polisin, 4 bine yakın eylemcinin yaralandığı belirlendi. Yaşanan şiddet olaylarından sonra eylemler, "Duran Adam" protestolarıyla devam etmiştir.

Türkiye' de oldukça ağır bilançolara ve ekonomik zararlara yol açan olaylar, medyada karşıt görüşler üzerinden bir algı oluşturma çabası şeklinde tezahür etmiştir. Gerek kurumsal, gerekse çalışanların bireysel olarak farklı ideolojik duruşlara sahip medya kuruluşları olayları kendi gerçekleri üzerinden kamuoyuna sunmuşlardır. Bu bakımdan bir taraf olayları yüceltirken ve bir milletin "uyanışı" olarak nitelendirirken; diğer taraf eylemlerin iktidardaki hükümete karşı yapılmış bir komplo olduğunu hatta bunun bir "sivil darbe" girişimi olduğunu iddia etmiştir (Ertem ve Esayan, 2013:183).

Küresel medya ise olayları bir nevi "Türk Baharı" olarak nitelendirerek Türkiye'nin dünyadaki imajına yönelik olumsuz açıklamalarda bulunmuş ve kimi yayın kuruluşları Türkiye'de de Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinde olduğu gibi halk ayaklanması olacağı algısını uluslararası kamuoyunda oluşturmaya çalışmıştır. Eylemlerle ilgili haberler yapılırken habercilik kriterleri ve ilkeleri bir kenara bırakılmış; deyim yerindeyse medyada bir "ideolojik savaş" yaşanmıştır. Bu "savaş"ta neredeyse her medya kuruluşu bir ideolojik tarafı temsil etmiş, bu durum olaylarla ilgili yayınlanan haberlerin sunum biçimini de etkilemiştir.

“Gezi Parkı Olayları” kamuoyunda meydana gelme biçimi, zamanı, ne amaçla yapıldığı, olaylarla ilgili yapılan haberlerin sunum biçiminin nasıl olduğu gibi birçok soru etrafında tartışmalara sebep olmuştur. Genel olarak bir taraf olayların “ideolojik” olarak kasıtlı bir şekilde çıkarıldığını savunurken diğer taraf bunun tam tersini savunarak olayların sadece bir “hak arama mücadelesi” olduğunu iddia etmiştir.

Medya kuruluşları, medya ürünleri ve en önemlisi haber belirli bir düşünce yapısının yeniden üretilmesinde ve topluma yeniden benimsettirilmesinde önemli bir araçtır. Ancak yapılan her haber, toplumdaki herkese veya her kitleye hitap etmeyebilir. Her televizyon kanalı yaptığı haberlerle kendi ideolojik görüşüne yakın kitlelere seslenir ve savunduğu görüşlerin haklılığını kanıtlamaya yönelik haberler yapar. Bu da bir olay karşısında objektif duruşa sahip olması gereken medya kuruluşlarını ciddi şekilde “taraf” yapar. Medya kuruluşları, ülke gündemini sarsan bir gelişme karşısında sahip olduğu ideolojiye göre haberlerini biçimlendirir ve haber sunma şeklini buna göre yapılandırır. Türkiye açısından bu duruma örnek olarak “Gezi Parkı Olayları” gösterilebilir. Medya kuruluşları bu olaylar esnasında yaşananları kendi duruşları neyi gerektiriyorsa o şekilde haber yapmışlardır. Yani bir taraf ana haber bültenlerinde olayları çok fazla ön plana çıkartırken diğer taraf bunun tam tersini yapmıştır.

“Gezi Parkı Olayları” süresince medya halka duyurduğu veya duyurmadığı haberlerle, haberleri sunum biçimiyle hem iktidarın hem de eylemcilerin tepkisini çekmiştir. Bu tepkilere sebep olan düşünce ise “Taksim Gezi Parkı Olayları”nın “niçin” yaşandığı hususunda, iktidar ve eylemcilerin kendi ideolojileri çerçevesinde savundukları görüşlerdir. Bu noktada “Taksim Gezi Parkı Olayları” hakkında iki taraf içinde değişik görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yapılan eylemler başlangıçta her ne kadar çevreyi korumak amacıyla olsa da ilerleyen günlerde yaşanan çatışmalar eylemlerin meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu çatışmalar sonucu akıllara gelen ilk soru ise “ülkede bir kaos çıkartılmak mı isteniyor” şeklinde olmuştur. Meydana gelen çatışmalar neticesinde gerek eylemcilerin gerekse iktidarın sahip olduğu ideolojiler doğrultusunda ortaya attığı iddialar kamuoyunda çok yoğun biçimde tartışılmış ve ülke çapında derin bir kutuplaşma ortaya çıkmıştır.

“Gezi Parkı Eylemleri” birçok yönüyle Türkiye’de eşine az rastlanan bir toplumsal olaydır. Daha önce vurgulandığı gibi düşünceleri ve kimlikleri çok farklı olan

kişiler eyleme katılmışlardır. Buna ek olarak ülkenin çeşitli illerinde de değişik görüşlere sahip insanlar eyleme destek vermişlerdir. Öyle ki eylemler esnasında normalde bir araya gelmesi imkânsız olarak nitelendirilebilecek *"Kürt-Türk; eşcinsel-heteroseksüel; zengin-yoksul; Alevî-Sünni; Fenerbahçe-Galatasaray; Karşıyaka-Göztepe..."* gibi aşırı uç gruplar dahi tek bir ses olabilmişlerdir (Ete ve Taştan, 2013:76). Bu yönüyle eylemler televizyon haberlerinin anlatı yapısının kurulması ve sunum biçiminde oldukça etkili olmuş, haberlerin birçoğunda gezi parkı eylemleri tüm toplumun sahip çıktığı bir özgürlük kalkışması olarak sunulmuştur.

Gezi Protestoları geleneksel eylem biçimlerinin aksine yeni bir eylem şekli olarak meydana gelmiştir. Bu eylemler klasik yöntemlerde olduğu gibi bir kişi ya da bir zümre tarafından yönetilen eylemler gibi olmamış; "lidersiz" bir hareket olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanı sıra eylemciler kendilerini sanatın her yönüyle; karikatürle, dansla, müzikle, kitapla, resimle ifade etmiştir (http://uyandiren.org). Ayrıca eylemciler, ülkede ana muhalefet partisinin yeterince görevini ifa edemediğini düşündüğünden kendileri bizzat siyasetin aktörü olarak görmüş, iktidara "muhalefet" olmuşlardır (Ertem ve Esayan, 2013:110). Eylemciler, yaptıklarının hiçbir ideolojik düşünceye bağlı kalmadan barışçıl bir hak arama olarak nitelendirmiştir. Bu yüzden onlara göre devletin kolluk kuvvetlerini kullanarak eylemleri şiddet yöntemlerine başvurarak bastırması meşru değildir ve hiçbir haklı gerekçesi yoktur. Buna paralel olarak onlara göre medyanın bu şiddete oto sansür uygulayarak göz yumması, onları kendi haberleşme ağlarını kurmaya sürüklemiş ve meydanlarda yaşananları sosyal medya üzerinden insanlarla paylaşmalarına neden olmuştur. Eylemcilerin ve eylemlere destek verenlerin sosyal medya platformlarında paylaştığı milyonlarca veri, mesaj, fotoğraf ve video, eylemlerin meşru zeminlerde yapıldığını kanıtlamak için kullanılmıştır. Yine eylemciler ve eyleme destek verenler, devletin eylemcilere karşı orantısız güç kullandığı iddiası ile paylaştıkları fotoğraflarla, kendilerini *"düzene aykırı davranışlarda bulunan, düzeni bozan, plaçkacı"* anlamına gelen (http://www.tdk.gov.tr) "çapulcu" ismiyle nitelendiren başbakana karşı savunmuşlardır.

İstanbul Taksim'deki Gezi Parkı'nda başlayan ve çok kısa sürede neredeyse tüm ülkeye yayılan eylemlere karşı devletin bakışı çeşitli şekillerde olmuştur. Temel olarak olayların çevreyi korumak amacıyla başladığını kabul eden devlet yetkilileri, büyük çatışmaların yaşanması ve eylemcilerin ülke siyasetini hedef alan taleplerinden sonra

olaylarla ilgili görüşlerini değiştirerek; eylemlerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Hükümeti'ni hedef aldığını ileri sürmüştür. İktidar partisinin "Milli İrade" sloganıyla başlattığı mitinglerde, eylemlerin dış ülkelerden ve ülkedeki büyük holdinglerden destek alarak yapıldığı, asıl amacın ülkeyi kaosa sürükleyerek hükümete karşı bir "darbe teşebbüsü" olduğu tezi ispatlanmaya çalışılmıştır.

Örneğin o dönem iktidara yakınlığı ile tanınan Aksiyon isimli dergi konu ile alakalı şunları yazmıştır:

"Bir süredir iktidar çevresinde dillendirilen şey, seçimle gelen partinin hiçbir sivil baskı altında olamayacağı, böyle bir baskı olduğunda 'müdahale' olarak algılanacağı hususuydu. Bu yeni bir dildi. Nitekim Gezi Parkı ile eskiden beri darbe meraklısı grupların varlığı daha da büyütülerek hükümete karşı bir darbe girişimi olarak nitelenmiş, toplumsal tepki militer bir müdahale jargonuna tahvil edilmişti. Demokrasi tanımının sadece seçimle sınırlanması ve gelecek seçimlerin de bir şekilde 'kazanılmış' olduğu varsayımı giderek artan kimlik siyaseti… Eğer çok hesaplı kitaplı olsaydı olaylar, tahribatın boyutları hesap bile edilemezdi. Yaygın görüşe göre o birtakım karanlık odaklar bile böyle bir tepkiye hazırlıksız yakalandı! Vesayet sistemiyle mücadele ederken karşılaşılan darbe girişimleri ve onların sivil uzantılarının Gezi Parkı olayında görünür olması, olayları onların yönettiği anlamına gelmiyor." (http://www.aksiyon.com.tr).

Ete ve Taştan'ın köşe yazıları üzerinden yaptığı araştırmaya göre ise iktidarın bu tezi, bazı medya mensupları tarafından da destek görmüştür.

"Eylemlere karşı çıkan kesimlere göre ise, eylemlerin barışçıl kaldığı birkaç günün sonrasını 'çevre hassasiyeti' veya 'özgürlük mücadelesi' gibi pozitif faktörlerle açıklamak mümkün değildir. Eylemlere bu açıdan yaklaşıldığında, barışçıl şekilde başlayan ancak kısa bir süre sonra marjinal sol örgütlerin ajandalarına esir düşen Gezi Parkı eylemleri, "post-28 Şubat prodüksiyonu", "bir sivil darbe hevesinin provası" ve "dijital darbe girişimi" olarak görülmektedir. "Gezi Parkı diye başlayıp yurt çapına yayılarak sandık tanımaz bir Türk ayaklanmasına dönüşen olaylar" "Türkiye'nin demokrasinin işlemediği bir ülke olarak gösterilmesi" çabası olarak gözükmektedir. Bu haliyle Gezi eylemleri, barışçıl sivil hareketin değil, bir "sivil toplum darbesi"nin önünü açmanın, ülkenin huzurunu, istikrarını bozmaya ve güvenini sarsmaya yönelik

yurtdışı destekli bir operasyonun izdüşümü olarak görülmektedir.” (Ete ve Taştan, 2013:95). Olaylı günlerde eylemcilerin yaptığı birtakım işlerde iktidar partisinin olaylara ilişkin ortaya koyduğu “darbe teşebbüsü” görüşünü güçlendirmiştir. *“Eylemlerin ilk aşamasında kurgulanan söylemde önemli rol oynayan şiddet karşıtlığı ve barışçıl gösteri kültürü argümanlarının da Gezi Parkı göstericilerinin dönüşümüyle birlikte toplum nezdinde itibar kaybettiği söylenebilir. Dolmabahçe’deki Başbakanlık ofisine yönelik organize saldırıların yanı sıra Ankara’daki Başbakanlık Merkez Binası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi gibi devlet kurumlarına yönelik işgal çabaları, harekete yönelik güçlü hisler beslemeyen toplum kesimlerinin eylemlere açıkça cephe almasına neden oldu. Şiddet olaylarında kuşkusuz tüm göstericiler yer almamış olsa da şiddetin tırmanması, Gezi Parkı eylemlerinin bir parçası olarak sokağa çıkan kitlenin tamamı açısından itibar kaybına neden oldu. Sosyalist Demokrasi Partisi üyelerinin polis araçlarına molotof kokteyli kullanarak saldırması ve saldırganların Devrimci Karargâh davasıyla ilgileri de hükümet karşıtlığı üzerine kurgulanan gösterilerin Türkiye’de faaliyet gösteren bazı derin yapıların etkisi altında olabileceği şüphesini kuvvetlendirdi. Bu tablo, gösterilere mesafeli yaklaşan çevrelerin olayları bir postmodern darbe teşebbüsü olarak yorumlamasını daha olanaklı hâle getirdi.”* (Ete ve Taştan, 2013:91).

Olaylara yönelik iktidardaki hükümetin tavrını analiz eden muhalif görüşlere göre ise iktidar partisi, olayların meşruluğunu kaybettirme çabası içerisinde olduğunu yine bu yolla da kendi meşruiyetini koruma amacı ile medyayı kullandığını söylemişlerdir.

“Devletin ve iktidarın dili, olaylar başladığından beri kitleleri marjinalize etmek, hatta terörist olarak göstermeye adandı. Medya da öncesinde bu protestoları görmezden gelirken daha sonra iktidarın artık görmek zorunda kalıp “çapulculaştırdığı” ve marjinalleştirdiği bu kitleleri yine aynı dil üzerinden tanımladı. Devlet, uyguladığı şiddeti meşrulaştırabilmek adına barışçıl eylemlerde bulunan ve büyük çoğunluğunun örgütsüz olduğu ve birçoğunun sokağa ilk kez çıktığı bu kitleleri “terörist”, “marjinal”, “azınlık” olarak etiketleme söylemini benimsedi. Olayların başlangıcında devletin uyguladığı bu şiddet ve zulüm, bu protestoların kamuoyu nezdinde de “marjinal” ve “gayrimeşru” olarak yansıma bulacağı güvenine dayanıyordu. Oysa ki eylemler tüm yurtta meşruiyet kazandı ve yaygınlaştı.” (http://blog.radikal.com.tr).

Özetle Gezi Parkı Olayları bir aya yakın süre zarfında ülke gündemini yoğun biçimde meşgul etmiştir. Olaylarda meydana geldiği iddia edilen neredeyse her şey gerek konvansiyonel gerekse yeni medya ve sosyal ağlar üzerinden kamuoyunda tartışılmıştır. Ülkedeki toplumsal dinamikleri temelden sarsan bu gibi tartışmalar eylemleri İstanbul'dan çıkartıp tüm Türkiye'nin hatta dünyanın "meselesi" haline getirmiştir. Medya ve özellikle televizyon kanalları da eylemlerde ortaya çıkan görüntülere, tartışmalara, bildirilere ve görüşlere yer verdiği ölçüde "meseleye" dâhil olmuşlardır.

Çalışmada, Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarından tecimsel bir televizyon kanalı olan Kanal D, kamu yayıncılığı yapan TRT1 ve Türkiye'nin ilk haber kanalı olan NTV kanallarının ana haber bültenleri örnek olarak seçilmiş, sunum biçimleri bu kanallar üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.4.5.1. Kanal D

19 Aralık 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Kanal, Doğan Holding ve Doğuş Holding'in ortaklığıyla kurulmuştur. Bu iki grup, Kanal D'nin hisselerine önce yarı yarıya sahipken; daha sonra hisselerin çoğunluğuna Doğuş Holding sahip olmuştur. Ancak Aydın Doğan'ın Hürriyet Gazetesi ile birlikte Kanal D'deki Doğuş Grubu'na ait hisselerin bir kısmını tekrar almasıyla Doğan Grubu daha çok hisseye sahip olmuştur. (Kars, Akt. Uğurlu ve Öztürk, 2006:102). 90'lı yılların ortalarına doğru televizyon yayıncılığının TRT tekelinden çıkmasıyla kurulan kanal, yayın hayatına halen Aydın Doğan'ın patronluğunda devam etmektedir.

Doğan Holding, Kanal D'den sonra CNN Türk, TV2 ve Kanal D Romanya'yı açarak görsel medyada yer almıştır. Ancak reyting ölçümlerine bakıldığında Kanal D televizyonu bu kanalların arasında en önemli olanı diyebiliriz. SBT'nin 2013 Ocak ve Kasım aylarını kapsayan reyting ölçümlerinde birçok kategoride ilk üçte bulunan kanal "ana haber bültenleri sıralamasında" birinci gözükmektedir (http://www.sbtanaliz.com).

Türkiye'nin en büyük medya tekellerinden biri olan Doğan Holding yaptığı yayınlardan ötürü dönemin iktidarıyla ters düşmüştür. Bundan sonraki süreçte Doğan Grubu'na devlet tarafından yapılan vergi denetiminde, 1,5 milyar dolara yakın borç çıkarılmıştır. Bu durum birçok kişiye göre Doğan medyasının iktidara olan muhalif

yaklaşımı cezalandırıldı diye yorumlanmıştır. Mahkemelere yapılan itirazlar sonucu borç biraz hafifletilse de Doğan Grubu'nun hükümete muhalif bazı gazetecileri işten çıkartması ve Gruba bağlı bazı gazetecilerin iddia ettikleri iktidarın aleyhinde olan "tehlikeli haberleri görmemek" kabilinden bir gazetecilik yapılması Aydın DOĞAN'ın hükümetten mesajı net bir biçimde aldığı şeklinde değerlendirilmiştir. Yine Gezi Parkı Olayları sırasında CNN Türk'te yayınlanan penguen belgeseli Doğan Grubu'na verilen cezanın, kanalın ekranına yaptığı tesir olarak düşünülmüştür. Doğan Grubu, televizyonlarına nazaran gazete ve internet sitelerinde eylemlere daha fazla yer ayırmıştır (Akın, 2013:53).

1.4.5.2. TRT 1

TRT 31 Ocak 1968'de 'kamu hizmeti yayıncılığı' ilkesiyle yayın hayatına başlamıştır. Kamu hizmeti yayıncılığında, toplumun çıkarları esastır ve kâr amacı yoktur. Bu sebeple kamu televizyonlarının yayınları için gerekli olan bütçe, devlet tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'de kamu hizmeti yayıncılığı denildiğinde akla TRT gelmektedir. TRT, kimileri tarafından KİT (Kamu İktisadî Teşebbüsü) olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi, devletin TRT'ye destek vermesidir. Ancak devlet TRT'yi desteklerken, yasalar tarafından tanınmış olan hakları ve yetkileri yerine getirmektedir (Öztürk, 2004:100). TRT'nin; TRT-1, TRT-Haber, TRT-3, TRT-4, TRT-GAP, TRT-Çocuk, TRT-6, TRT-Avaz, TRT-Türk, TRT-Belgesel, TRT-Müzik, TRT-Arapça, TRT-HD, TRT-Anadolu ve TRT-Okul olmak üzere yayın yapan 15 kanalı bulunmaktadır.

TRT Kurumu, kamu haberciliği yapan tek televizyon kanalıdır. Yayınlarında devletin menfaatlerine aykırı olabilecek hiçbir şey barındırmaz. Bu yüzden devletin çıkarlarını ve toplumdaki asayişi infiale uğratacak konularda taraflı haber yapacağını 1971 yılından itibaren her yıl çıkardığı genel yayın planında belirtmiştir. *"Haberlerde ve haber programlarında kamuoyunun serbest oluşumuna tarafsız bir kamu tüzel kişisi olarak yardımcılık esası titizlikle korunmalıdır. Ancak, Türk Toplumunun çağ dışına itilmesi; insan haklarına dayalı, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk düzeninin yıkılması; milli bütünlüğün bozulması sonucunu verecek girişimlere, ırkçılığa her çeşit totaliter devlet heveslerine karşı, tarafsızlık söz konusu değildir"* (Poyraz, 2002: 99).

Haber bültenleri, çoğu zaman protokol sıralamasına göre yapılmaktadır. İlk haber genellikle Cumhurbaşkanı'nın günlük çalışmalarına, seyahatlerine ve görüşmelerine yöneliktir. Sonra iktidar partisi ya da partilerin başkanlarının ne yaptığı anlatılır. Sonra ulusal ya da uluslararası bir gelişme aktarılır. Daha sonra mecliste grubu bulunan diğer partilerin yaptıkları haberler konu olmaktadır (Kars, Akt. Uğurlu ve Öztürk, 2006:102). Haberlere geçilmeden önce spiker özetleri okumakta ve haberlerde ne gibi olayların bulunduğu hakkında izleyicilere ön bilgi vermektedir. TRT'nin haber anlayışı, kamu yararı gözetilerek, dil, din, ırk ayrımı yapılmadan, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü korunarak, ilkeli, seviyeli haberciliktir. Kısa süreli haberlerde genellikle canlı perfore tercih edilmekte, alt bantlar, haber spotunun aynısı olmaktadır. Hiçbir şekilde magazin haberine yer verilmemekte, gerçek habercilik anlayışı ön plana çıkmaktadır (Öztürk, 2004:100).

TRT, kurulduğu günden bu yana yayın politikasını devlet kurumlarına zarar getirmeyecek şekilde belirlemiştir. Bu durum TRT tarafından yayınlanan haberlerde, dizilerde, belgesellerde ve filmlerde genel olarak kendini göstermiştir. TRT yaşanan Gezi Parkı Olayları'nda da bu geleneği bozmamakla suçlanmıştır. TRT olaylar sırasında kullandığı haber sunum biçimleri sebebiyle 'iktidarın sesi' olmakla itham edilmiştir. Olayların yedinci gününde eylemlere destek veren sanatçılar, içinde TRT'nin de adının geçtiği *"Gezi Parkı Direnişine Karşı Anaakım Medyanın Sansürcü Tutumunu Kınıyoruz"* başlıklı bir bildiri yayınlamıştır. Buna göre *"NTV, CNN Türk, Habertürk, Kanal D, ATV, Star, Show TV ve TRT olmak üzere tüm ana televizyon kanallarının ve başta Star, Sabah ve Habertürk olmak üzere bazı gazetelerin, tarafsız haber ilkelerini hiçe sayan sansürcü ve yanlı tutumlarını kınıyoruz"* denilmiştir (Küçükkaya, 2013:117).

TRT'nin olaylar kapsamında maruz kaldığı iddialar ve eleştiriler sadece haberlerle sınırlı kalmamıştır. TRT 1 ekranlarında yayınlanan "Leyla ile Mecnun" adlı televizyon dizisinin, oyuncuları ve yapım şirketinin Gezi Parkı Olayları'na destek verdiği gerekçesi ile TRT tarafından yayınının durdurulmuş olduğu bu iddialardan biri olmuştur. Fakat dönemin hükümet sözcüsü tarafından bu iddianın gerçeği yansıtmadığı dile getirilmiştir (http://www.radikal). Ayrıca Gezi Parkı odaklı olaylarda, yüzlerce TRT çalışanının sosyal medya aracılığıyla fikrini açıkladığı vurgulanan bir açıklamada, *"TRT, fikrini açıklayanı değil fikri açıklama adı altında suç işleyen 15 personeline soruşturma açmıştır"* bilgisi verilmiştir (http://www.haber7.com).

1.4.5.3. NTV

NTV, Türkiye'de yayına giren ilk haber kanalıdır. Cavit Çağlar tarafından kurulan kanal, 1 Kasım 1996'dan itibaren RTÜK'ün onayıyla NTV olarak yayına girmiştir. Yayın hayatını 24 saat haber ve güncel olaylarla sürdüren NTV, 9 Kasım 1996'da Hollanda-Galler maçıyla izleyiciyle buluştu. 9 Aralık'ta düzenli haber yayınına, 5 Ocak 1997'de de saat 07:00'den itibaren 24 saat yayına geçmiştir. NTV, Cavit Çağlar'ın bir bankanın içinin boşaltılması olayına karışması ile ilgili olarak tutuklanarak hapse konulması ve mallarına ihtiyati tedbir alınması üzerine, işadamı Ayhan Şahenk'e geçmiştir (Uğurlu ve Öztürk, 2006:114).

Ocak 1999'da Doğuş Grup bünyesine katılan NTV, ulusal ve uluslararası haberler başta olmak üzere birçok farklı alana yönelik programlar da yapmaktadır. Merkezi İstanbul'da bulunan NTV; Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Brüksel temsilciliklere sahiptir. Kanal, çeşitli yerlerdeki muhabirleri ve Reuters, ENEX, APTN, BBC gibi uluslararası haber kuruluşları aracılığıyla gündemi takip etmektedir. NTV Türkiye'de 2011 yılı başı itibariyle 216 noktadaki vericileri ile yayın yapmaktadır. Kanal aynı zamanda uydu, Kablo TV ve dijital platformdan da izlenebilmektedir. Uydu üzerinden yaptığı yayın ise Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kafkaslara kadar ulaşmaktadır (Işıklar, 2012:55).

NTV, günlük yayın akışı içerisinde saat başı haber ve yarım saatte bir de özet haberler sunmaktadır. Haber spikerleri, hafta içi ve hafta sonu ayrı ayrı olarak ekranda görünmektedir. NTV'nin haber bültenleri genel olarak görüntülü ya da görüntüsüz tüm önemli haberlerde göreceli olarak siyasi ideolojiden uzak, gün içinde meydana gelen olayları önem ve ilgi çekicilik kriterine göre sırasıyla yayınlar.

NTV televizyonu dâhil olmak üzere birçok medya kuruluşu Gezi Parkı Olayları'na yönelik oto sansür uyguladığı gerekçesi ile eleştirilmiştir. Zamanla protestolara dönüşen bu eleştiriler, NTV önünde kalabalık grupların toplanmasına sebep olmuştur. NTV bu durumu canlı yayınla izleyicilerine aktarmıştır. NTV televizyonuna olan tepki bununla sınırlı kalmamış, NTV'nin canlı yayın aracı eylemciler tarafından ateşe verilmiştir (Kongar, 2013:66). İngiliz yayın kuruluşu BBC küresel haber dairesi başkanı Peter HORROCKS, Türkiye'deki durumun uluslararası kaygı yarattığı bir dönemde NTV'nin Dünya Gündemi programını yayınlamama kararı alması (Hoş, 2013: 272) üzerine NTV ve BBC arasındaki ortaklığın askıya alındığını açıklamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Tez çalışmasında "Gezi parkı olaylarının televizyon ana haber bültenlerinde sunumu" başlığı altında ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere; kamusal ve tecimsel haber kanalı olan bütün televizyon kanallarının ara ve ana haber bültenleri kapsam dâhilindedir. Zaman açısından ise Gezi Parkı olaylarının yaşandığı 28 Mayıs - 30 Haziran 2013 tarihleri arasındaki bütün günler de kapsama dâhildir. Fakat Türkiye'de bulunan yüzlerce televizyon kanalı ve onların bütün haber bültenlerinin tek tek incelenme imkânı olmadığından; haber bültenleri ve televizyon kanalları arasında sınırlama yapılması gereklidir. Buna ek olarak yaklaşık kırk güne yayılan Gezi Parkı olaylarının gün gün analiz edilmesi, mümkün görülmemektedir. Bu yüzden çalışmada zaman açısından da bir sınırlamaya gitmek gerekliliği ortaya çıkmıştır.

"Gezi Parkı Olaylarının Türkiye Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Sunumu" konulu bu tez çalışmasında analiz edilecek kanallar; kamu yayıncılığı yapan TRT 1, tecimsel yayın yapan Kanal D ve Türkiye'nin ilk haber kanalı olan NTV kanalları ile sınırlı tutulmuştur. Yine çalışma, bu üç televizyon kanalının gün içerisinde yayınlanan bütün haber bültenleri yerine ana haber bültenleri ile sınırlı olacaktır. Ayrıca ana haber bültenlerinden sonra sunulan spor, hava durumu ve yol durumu haberleri gibi haberler kapsam dışında tutulmuştur. Zaman açısından ise tez çalışması, TRT 1, Kanal D ve NTV televizyonlarının Gezi Parkı Olayları esnasında yaptıkları 28 Mayıs 2013-10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki "ana haber" bültenleri ile sınırlandırılmıştır.

2.2. ARAŞTIRMANIN TİPİ VE TEKNİĞİ

Gezi Parkı Olaylarının televizyon ana haber bültenlerindeki sunumunu inceleyecek olan bu tez çalışmasında yöntem olarak içerik analizi tekniği kullanılacaktır.

Televizyon haberlerinin içeriklerinin incelenmesine yönelik araştırmalar Türkiye'de olduğu gibi Avrupa ve Amerika'da son yıllarda sıkça yapılan

araştırmalardandır. Haber metinleri, analiz edilmek üzere birimlere ayrılırken, fiziksel birimlendirme yapılarak uzunluğu, süresi, sahneler ölçülebilirliği gibi anlamsal, konusal ve söz dizimsel bilgilendirmelere gidilmektedir. Aynı haberin farklı televizyon kurumlarında nasıl ele alındığı da içerik analizi ile karşılaştırılabilir. Haber bültenleri ulusal ve uluslararası siyasi, politik, ekonomik, aktüel, günlük olaylar, askeri, adli, terör, çevre, dini, mali, spor, hava durumu haberleri olarak incelenebilir, çözümleme yapılabilir (Parsa, 1993:129).

İçerik analizi teknikleri bir söylemi anlamada ve yorumlamada, öznel etkenlerden kurtulmak amacıyla kullanılırlar. Yine bu teknikler toplumda meydana çıkan bir söylemde ilk bakışta kolayca görünen ve algılanan içeriği yerine, üstü örtülü olan esas içeriği ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla içerik analizi, mesajda, bireyi görünmeden etkileyen öğelerin belirlenmesine yönelik yapılan *"ikinci bir okuma"dır* (Bilgin, 2006:1). İçerik analizi yöntemi iletişim içeriğinin, genellikle önceden belirlenmiş olan sınıflamalar (kategoriler) çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir. İçerik analizi, iletişim içeriğinin çözümlenmesinde önemli bir yer tutar. Sinema filmleri, gazete haberleri, televizyon haberleri ve radyo programları gibi hedef kitleye bir mesaj veren iletişim enstrümanlarının ayrı ayrı analizinde bu yöntem kullanılabilir. (Geray, 2014:135).

Bilimsel araştırmalarda kullanılan içerik analizi, toplum bilimlerin hemen hemen her alanında kullanılmakla birlikte, asıl ortaya çıkışı ve önem kazanması kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile olmuştur. İçerik çözümleme tekniklerinin tarihte ilk defa kullanılması 16.yüzyıla dayanır. Bu yöntemle yapılan ilk araştırmalar o günlerin tek iletişim aracı olan gazeteler üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, gazetelerde dinsel, ilahi gibi mesajların ne ölçüde yer aldığı öğrenilmeye çalışılmıştır (Aziz, 2008:129). XX. Yüzyıl başında, Columbia Gazetecilik Okulu gazetelerin nicel analizine ilişkin çalışmalarında içerik analizi tekniğini kullanmıştır. Çeşitli konu başlıklarının envanterini yapmak, basın organlarının evrimini izlemek, yazıların "sansasyon" düzeyini ölçmek, kent ve kır kesiminde çıkan günlük ve haftalık yayınları karşılaştırmak, bu çalışmaların temel konularıdır (Bilgin, 2006:3).

2. Dünya Savaşı sırasında önce Harold D. Lasswell ve arkadaşları, politika kuramları çerçevesinde iletişim sorunlarını gözlemleyerek politika ve iletişim arasındaki

ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır. Laswell, o günkü mevcut kuramsal yapı içerisinde özgürlük, demokrasi, faşizm, komünizm gibi siyasal kavram ve simgeler ile siyasal değerlerin gerçekleşmesinde aracı olarak kullanılan şiddet, tartışma, simge değişimi, rüşvet gibi yöntemler üzerinde araştırmalar yapmış, ilişkileri ortaya koymaya çalışmıştır. Laswell ve arkadaşları yine 2. Dünya Savaşı esnasında Hitler'in Propaganda Bakanı Goebbel'in radyo ve gazetelerde yapmış olduğu propagandaları çözümleyerek; ulaşım, ölüm ilanları, ölüm haberleri gibi konular ile askeri harekât arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır (Berelson, Akt. Aziz, 2008:130).

İçerik analizi yönteminde 1960 ve sonrasında ise üç temel olgu belirleyici olmuştur. Birincisi bilgisayarların kullanılması, ikincisi sözel olmayan iletişimlere ilgi ve semiyotolojinin gelişimi ve üçüncüsü dilbilim çalışmalarındaki gelişmelerdir (Bilgin, 2006:3). Bütün bunlara ek olarak 1968 yılında Tannenbaum ve Greenberg, kitle iletişimi alanındaki yüksek lisans tezlerinde, gazeteler üzerine içerik çözümlemesi çalışmalarının ilk sırayı aldığını saptamıştır.

İçerik analizi kitle iletişimi araştırmacıları tarafından son derece yoğun biçimde kullanılmaktadır. Özellikle televizyonda şiddetin sunumu, basın ve televizyon reklamcılığı ile müzik videolarındaki kadın ve azınlıkların ele alınışı konularındaki son yıllardaki ilgi, bu yöntemin sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır (Atabek ve Atabek, 2007: 20).

İçerik çözümleme tekniğinin tarihsel gelişimi içerisinde farklı tanımları yapılmıştır. Birbirinden farklı olarak yapılan bu tanımlar esasında temel bir farklılık taşımazlar. Sadece bu tekniğe olan farklı bakış açılarından ileri geldiği söylenebilir (Erdoğan, 2003:197). İçerik çözümlemesi ile ilgili olarak yapılan tanımların en eskisi, bu yöntemin bilimsel olarak kullanılmaya başlanmasında yoğun katkıları olan Bernard Berelson'a aittir. Berelson (1952) içerik çözümlemesini,

"…İletişimin açıklanan içeriğinin yansız, dizgeli (sistematik) sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği…" olarak tanımlamıştır.

Holsti ve Stone ise içerik çözümlemesinin tanımını yaparken, *"… Bir metinde özelleştirilmiş karakteristiklerin nesnel ve dizgeli olarak kimlikleştirilmesinden çıkarımlarda bulunma"* ifadelerini kullanmışlardır.

Başka tanımlarda ise içerik analizi şu şekillerde ifade edilmiştir;

"İçerik analizi temel olarak yazılı, sözlü,(film şeklinde, fotoğraf biçiminde) görüntülü veya kaydedilmiş belgelerin incelenmesidir. İçerik analizi sistemli ve nesnel bir şekilde mesajların özelliklerini belirleyerek çıkarsamalar yapma tekniğidir" (Nachmias, Akt. Erdoğan, 2003: 197).

"Walizer ve Wienir (1978) içerik çözümlemesini, kaydedilmiş enformasyonun içeriğini incelemek için geliştirilmiş sistematik herhangi bir yordam olarak tanımlamıştır. Krippendorf (1980) ise içerik çözümlemesini, verilerden bağlamlarına doğru, tekrarlanabilir ve geçerli referanslar yapmakta kullanılan bir araştırma tekniği olarak tanımlar. Kerlinger'in (1973) tanımı ise oldukça tipiktir; içerik çözümlemesi sistematik, nesnel (objektif) ve değişkenleri ölçmek amacıyla da niceliksel bir bağlamda iletişimi incelemek ve çözümlemek için geliştirilmiş bir yöntemdir" (Atabek ve Atabek, 2007:20).

İçerik analizi, iletişim araştırmalarında çoğunlukla belli başlı amaçlar için kullanılır. Medyanın kişileri, kümeleri resmetme, desenlerinin veya eğilimlerinin ortaya çıkartılması. Medya içerik üreticilerinin amaçları ve politikalarıyla ilgili yayınların test edilmesi. Medya içeriğinin, gerçek dünyanın göstergesi sayılan içeriklerle karşılaştırılması. Toplumdaki belli kümelerin nasıl temsil edildiklerinin değerlendirilmesi. Medyanın toplum üzerindeki etkileri konusunda yorumlar yapmak, bu amaçlardan bazılarıdır (Gunter, Akt. Geray, 2014:137).

İçerik çözümleme tekniğinin bugünün tekniği ile kullanılması, hem kitle iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler hem de bu yönteme uygulanabilen bilgisayarların gelişmesi ile olmuştur. Sistemin temelinde bulunan zayıf tarafları da yine bilgisayarların bu yöntemde kullanılması ile giderilmeye çalışılmıştır (Aziz, 2008:144).

Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile medya sektörü son derece ilgi çekici hal almıştır. Medya da kitlelere ulaştırılan semboller ve mesajlar, hem akademik yaşamda hem de özel sektörde giderek popüler araştırma konuları haline gelmiştir. Dünya'da ve Türkiye'de medya üzerine yapılan bu araştırmalarda, içerik çözümlemesi yöntemi birçok kez kullanılır. Dünya'da The American Broadcoasting Company, ABC'nin kapsadığı haberlerin rakiplerinin kapsadığı haberlerle nasıl benzeştiğini saptamak için, bu yöntemi kullanır. Televizyonda Şiddet Karşıtı Ulusal Koalisyon gibi yurttaş grupları da televizyon içeriğinin kaydını tutmaktadır. Halkla ilişkiler firmaları da şirket

yayınlarıyla ilgili konuları analiz etmek için içerik çözümlemesini kullanmaktadır. Ayrıca Dünya'da artık bazı işçi sendikaları da kendi imajlarını incelemek üzere kitle medyasının içerik çözümlemesini yapmaktadır (Atabek ve Atabek, 2007:21).

ABD'de Pennsylvania Üniversitesi Annenberg İletişim Okulu'nca sürdürülen televizyon programları ile ilgili içerik çözümlemesi, dünyada bu yöntemin uygulandığı en önemli çalışmalardandır. "Kültürel göstergeler projesi" adı altında 1967'den beri yapılan bu projenin ilk verileri 1969'da çıkmaya başlamıştır. Bu projede, gerçekte birbirini tamamlayan 1. Mesaj çözümlemesi, 2. Kültürleştirme çözümlemesi çalışmaları yapılmaktadır. ABD'de başlayan ve sürekli bir proje durumuna gelen "Kültürel Göstergeler" projesine benzer projeler Batı Avrupa ülkelerinde zaman zaman yapılmaktadır. Bu proje ve araştırmalardan özellikle Hollanda, Finlandiya ve Fransa'da yapılan içerik çözümlemeleri önemlidir. Hollanda'da NOS (Hollanda Yayın Kurumu) tarafından yayımlanan dramatik yapım çözümlemelerinde ABD'de yapılan içerik çözümlemeleri ile paralellik kurmak üzere benzer soru yönergeleri uygulanmış ve çıkan sonuçlar Kültürel Göstergeler Projesi Sonuçları ile karşılaştırılarak kültürler arası içerik çözümlemeleri yapılmıştır (Aziz, 2008:144-145).

Kitle medyasına yönelik içerik çözümlemesinde çoğunlukla, ele alınan medya aracına özgü içerikler ve biçimler kullanılır. Örneğin gazetelerde ve dergilerde bunlar tipografi, mizanpaj ve tasarım gibi değişkenlerdir; televizyonda ise çekim süresi, kurgu hızı, çekim seçimi, sahne yerleşimi ve kamera açısı değişken olarak kullanılır. Televizyon haberleriyle ilgisi bakımından ortam değişkenlerinin bir değerlendirmesi Adams ve Schreibman (1978) tarafından yapılmıştır (Atabek ve Atabek, 2007:22).

Türkiye'de en eski içerik çözümlemesi, bugünkü tekniklerin bir kısmının kullanılarak yapıldığı Hürriyet Gazetesi ile ilgili yapılan çözümlemedir. Fransız araştırmacı Jacques Kayser tarafından 1951 yılının Mart ayında 17 ülke gazetesinin bir haftalık yayınları alınarak karşılaştırılmalı olarak yapılan bu araştırmada, Türkiye'den Hürriyet Gazetesi alınmıştır. Araştırma ilk etapta daha çok fiziksel birimleştirmeye göre yapılmış, daha sonra gazetede yer alan konuların kapsadıkları alan ölçülmüştür. Türkiye'de ABD Annenberg İletişim Okulu'nda 30 yıldan beri yapılmakta olan Kültürel Göstergeler projesinin etkisi ile son 20 yıldan beri, içerik çözümlemesi yöntem ve

tekniklerine uygun olarak araştırmalar yapılmaktadır. Özellikle akademik çalışmalarda bu yöntem kullanılmaya başlanmıştır. (Aziz, 2008:145-146).

Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde gen teknolojisi ve biyoteknolojinin medyada sunumunu inceleyen içerik çözümlemeleri yapılmıştır. 1975'te Molotoch ve Lester kitle iletişim araçlarında petrol tankeri kazası hakkında yayınlanan haberleri içerik analizi yöntemiyle çözümlemiştir (Hansen, 2003:77). 1982 yılında Kepplinger, haber programlarındaki görsel içerikleri çözümlemeye çalışan bir araştırma yapmıştır (Kepplinger, 2003:183). 1985'te Nimmo ve Combs *Three Mile Island'* da meydana gelen nükleer kazasının televizyonda sunum biçimini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Holli Semetko İngiltere'de 1983 yılında yapılan genel seçimlerin televizyonda sunumunu incelemiştir. Bu çalışma 1989 yılında yapılmıştır. Dickson Amerika'nın 1989'da Panama'yı işgal etme olayına ilişkin New York Times'ın sunduğu haberlerin içeriğindeki yanlılığı inceleyen bir araştırma yapmıştır. Ericson ve çalışma arkadaşları 1991'de televizyon ve gazete haberlerinde cinayet, yasama ve adliye haberlerinin sunumunu araştırmışlardır. Cottle, 1993 yılında televizyonların haber içeriğini çözümlediği araştırmasında, toplumdaki farklı 'sesler'in haberde ne ölçüde kullanıldığını analiz etmeye çalışmıştır (Hansen, 2003: 74).

Bu çalışmanın haberlerin sunum biçimine yönelik alan araştırmasında örnek olarak ele alınan araştırma Halloran, Elliot ve Murdock'ın 1968'de Londra'da düzenlenen Vietnam savaş karşıtı gösterilerin medyada yer alma biçimini analiz eden çalışmalarıdır. Söz konusu araştırma aslında şiddet içermeyen bir gösteriye kitle iletişim araçlarında geniş yer ve süre ayrılmasının toplum üzerinde kaygı verici endişelere yol açtığını açıklamıştır. Olayları öne çıkarma, gösterinin kendisine ayrılan yer ve süre gibi mekanizmalar, bu araştırmanın temel çerçevesini oluşturmuştur. (Hansen, 2003:64-65).

Bu çalışmanın konusu olarak görünen toplumsal "gösteriler" 'içerik' olarak olmasa bile 'şekil' olarak Gezi Parkı Olayları'na benzemektedir. Türkiye'de de bazı kanallar 'olaylarla' ilgili haberlere nesnellik sınırlarını aşan tarzda bir yaklaşım sergileyerek fazlasıyla yer ve süre tanımıştır. Hatta yaşanan herhangi bir çatışma, herhangi bir eylem veya gelişme yokken bile olay yerinden saatlerce canlı yayın yapmışlardır. Tez çalışması da bu çerçevede Gezi Parkı Olayları'na ilişkin yapılan haberleri biçim ve içerik açısından analiz etmiştir.

Tez çalışmasında Gezi Parkı Olaylarının televizyon ana haber bültenlerindeki sunum biçimi incelenirken içerik çözümlemesi kullanılacaktır. Çünkü bu yöntemle çalışmanın zorluklarına karşın, bu araştırma tekniği ile ilgili çekici ve kullanışlı deneyler yapılabilir. Araştırma için göreli olarak kolay ulaşılacak bir aracın seçilmesi ile analiz iyi bir sonuç verecektir. Bu nedenle, ana haber bültenleri çözümlenmektedir. İçerik çözümlemesi anlamında ana haber bültenlerinin belli avantajları vardır. Çözümlemek için çok fazla konu vardır ve her farklı haber için farklı bir çözümleme yapılabilir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 128).

2.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Tez çalışması, içerik olarak Gezi Parkı Olaylarının televizyon ana haber bültenlerinde ele alınış biçimini temel almaktadır. Bunun yanı sıra araştırma, ülkede yaşanan bir olayın farklı kanallarda ve farklı ana haber bültenlerinde yayınlanırken hangi yönlerden değişiklikler içerdiğini araştırmaktadır. Bu konu doğrultusunda Türkiye’de bulunan yaklaşık 263 televizyon kanalın[*]da yayınlanan ana haber bültenleri çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

Evren, kavramsal olarak araştırma sonuçlarının genellemek istendiği elemanlar bütünü anlamına gelir. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir. Çoklu elemanlardan oluşan bütünler için kullanılan “evren” terimi yerini; tekli elemanlar için “örnek olay”, küçük çokluklar için de “araştırma kümesi” gibi deyimlere bırakır (Karasar, 2002:109). Araştırmada evrenin son derece geniş olması yüzünden her kanalın ve her ana haber bülteninin analiz edilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu yüzden tez çalışmasında analiz için bir örneklem oluşturulacaktır.

Örneklem, bir evreni temsil eder ve evrenin belli sayıda birimlerinin seçilmesiyle oluşturulur. Evren ise *“araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği gerçek ya da hipotetik insan, olay ya da objelerin bütününe verilen isimdir”* (Balcı, 2006:80). Yapılan araştırmalarda evrenin tamamı üzerinde çalışmak maliyet, kontrol, etik zorunluluklar, verilerin eskimesi gibi sebeplerden ötürü son derece zordur. Yine bu sebeplerden ötürü araştırmacılar evrenin tamamı üzerine çalışmak yerine; evrenden bir örneklem çıkararak çalışmalarını yürütürler. Sonuçta örneklem, araştırma konusunun

---

[*] http://www.byegm.gov.tr

evreninden belirli kurallara göre seçilen ve her açıdan bu evreni temsil eden küçük bir kümedir (Karasar, 2002:110-111).

Nicel araştırmalarda örneklemin mantığı, araştırmacının örneklemden toplanan verileri analiz ederek; araştırmanın sonucunda, evren hakkında açıklamalar yapmak istemesidir. Veriler örneklemden toplanır ve çalışmanın bulgularını ortaya çıkarmak için çözümlenir. Ancak, bulgular hala örneklem ile ilgilidir ve böylece bir sonraki adım, örneklemden elde edilen bulguları evrene genellemektir (Punch, 2005:102).

İçerik çözümlemesi seçmeci değil verilen bütün mesajı, mesaj sistemini veya uygun biçimde meydana getirilmiş bir örneklemi ele almalıdır. "*İçerik çözümlemesi, çalışmaya iletinin belli alanlarını dâhil eden ve diğerlerini dışarıda bırakan metinsel çözümlemelerinin daha edebi biçimleriyle açık bir karşıtlık içerisindedir. İçerik çözümlemesi bilimsel bir nesnellik iddiasındadır.*" (Fiske, 2014:249).

İçerik çözümlemesinde örneklem, sosyolojik alanlardaki diğer örneklem yöntem ve tekniklerinden farklı değildir. Örneklem almada izlenen yollar, kullanılan türler, içerik çözümlemesinde de kullanılır. Araştırma evrenine tam olarak girilemediği durumlarda, yani araştırma evreni ile çalışma evreninin aynı olmadığı örtüşmediği durumlarda, araştırma evreninden üzerinde çalışmak üzere bir örnek alınacaktır. Özellikle kitlesel iletişimin yoğun ileti akışında, konular ne kadar sınırlandırılırsa sınırlandırılsın bu evrenden bir kesit alarak üzerinde çalışmak zorunludur. Daha önce çalışmada da sözü edilen "kültürel göstergeler" projesinde alınan örneklem, tüm bir yıllık yayının sonbahar aylarındaki bir haftasıdır (Aziz, 2008:139).

İçerik çözümlemesinde belli başlı örneklem yöntemleri kullanılır. Bu bağlamda örneklem türlerini genel olarak olasılığa dayalı ve olasılığa dayalı olmayan örneklem diye iki farklı tür olarak sınıflandırmak mümkündür. (Balcı, 2006:83). Olasılığa dayalı örneklem türü kendi arasında basit rastlantı örneklemi, kademeli rastlantı örneklemi, sistemli rastlantı örneklemi, küme örneklemi, çok-safhalı örneklem diye ayrılır. Bu örneklem türünde çalışırken rastlantılı seçme süreçleri kullanılır. Olasılığa dayalı örneklemde seçim sayısal veriler yardımıyla yapılır. Bilgisayar veya istatistik kitaplarının son sayfa eklerinde sunulan Rastlantılı Sayılar Tabloları seçim sürecine katkı sağlar (Erdoğan, 2003:172).

Olasılığa dayalı olmayan örneklem türü kendi arasında kazara veya uygun gelen örneklem, kota örneklemi, boyutsal örneklem, amaçlı örneklem, kartopu örneklemi diye ayrılır. Bunun yanında amaçlı örneklem ise kendi arasında orta nokta durumu örneklemi, uzman örneklem, kota örneklemi, heterojenlik örneklemi ve kartopu örneklemi diye ayrılır. Olasılığa dayalı olmayan örneklem türünde örneklem çıkartılırken rastlantılı seçim yapılmaz. Bu da demek oluyor ki bu tür örneklem alma olasılık kuramına dayanmaz, olasılık kuramının gerekçelerini kullanmaz. Bu yüzden araştırmacı inceleme sonucunda elde ettiği verileri incelemeyle ilgili olan konu üzerinde genelleştirme girişiminde bulunmaz (Erdoğan, 2003:177). Bu tür örneklemde her birimin örneklem seçilme şansının ne olduğu bilinmez ve örneklemin evreni temsil gücü konusunda da bir şey söylenemez (Balcı, 2006:84).

Tez çalışmasında örneklemi, olasılığa dayalı olmayan örneklem türlerinden biri olan “amaçlı örneklem” yöntemi ile belirlenen televizyon kanalları ve bu kanalların ana haber bültenleri oluşturmaktadır. “Amaçlı örneklem” yönteminde belli bir yargıyla örneklem alınır. Önceden belirlenmiş ve tanımlanmış, amaca uygun birimler analiz için seçilir. Örneğin yolda ellerinde kâğıt kalemle insanları durduran ve araştırma yaptıklarını söyleyenler aslında “amaçlı örneklem” yapmaktadırlar (Erdoğan, 2003:179). Amaçlı örneklem, uygun örneklem yöntemine benzerlik göstermekle birlikte aradaki önemli fark, örnekleme seçilen kişilerin ya da objelerin, araştırmacının amaçlarına en uygun yanıtı verebilecek birey ve objeler arasından seçilmesidir (Aziz, 2008:55). Bu örneklem araştırmacıya deneklerin seçiminde önceki bilgi ve becerilerini kullanmasını sağlar. Burada ortalama olarak istenen özellikleri taşıyanların seçilmesi bir yoldur (Balcı, 2006:90).

Örneklem türlerine dair verilen bilgiler ışığında tez çalışmasında üç tane televizyon kanalının ana haber bültenleri ele alınacaktır. Bu kanallar, devlete bağlı olarak kamu yayıncılığı yapan TRT 1, ilk özel haber kanalı olan NTV ve bir holding kuruluşunun medya ayağında yer alan KANAL D televizyonlarıdır. Bu kanallar “olasılığa dayalı olmayan” örneklem türlerinden biri olan “amaçlı” örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. TRT 1, NTV ve KANAL D televizyonlarının 28 Mayıs 2013-10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki “ana haber” bültenleri çalışmanın örneklemidir. Seçilen tarihler ve kanallar eylemler açısından önemlidir. Çünkü bu tarihler olayların başladığı ve büyüyerek neredeyse tüm medya gündemini etkisi altına aldığı zamanlara

denk gelir. Yani bu zamanlarda yayınlanan ana haber bültenleri, olayların en sıcak olduğu dönemde hazırlanmıştır. Bu da bize seçilen kanalların, olaylar karşısındaki duruşunu ana haber bültenlerine nasıl yansıttığını gösterecektir.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ

İletişim bilimi alanında yapılan araştırmalarda, medya içeriğini çok fazla detaylandırmadan, öznel hassasiyetlere daha az yer vererek nesnel, yansız bir şekilde tanımlamak ve analiz etmek istiyorsak, o zaman sistematik bir araştırma yöntemi kullanmak zorundayız (Hansen, 2003:49). İçerik çözümlemesi, iletişimin içeriğinin sistemli analizi için uygulanabilecek araştırmalardan bir tanesidir. İçerik çözümlemesi, belirli bir mesajın kapsadığı veya hedef kitleye taşıdığı enformasyonun işlenmesini temel almaktadır. Bu sebeple içerik çözümlemesinde, bireyin aldığı uyaranların veya mesaj öğelerinin özelliklerini objektif bir şekilde ortaya koyarak sübjektif ve kaba betimlemeleri aşmak söz konusudur (Bilgin, 2006: 12). Televizyon, film, fotoğraf, reklam gibi görsel kitle iletişim araçlarındaki mesajların, söylemlerin analizi tümdengelim yöntemiyle yapılmış bir okumayı gündeme getirmektedir. Mesajın görünen, kolayca yakalanan, sergilenen ve ilk bakışta kavranan içeriği yerine, üstü kapalı, görünmeyen içeriğin ortaya çıkarılması için içerik analizlerine ihtiyaç vardır (Parsa, 1993: 127).

İçerik analizi, tanımına göre nicel bir yöntemdir. İçerik analizi yönteminin amacı; bazı nicel ve nitel gösterge ve iletilerden hareketle, içerikten elde edilen bilgilerin ötesinde bazı istatiksel sonuçlara varmaktır (Gökçe, 2001: 19). Bunu yaparak içerik analizi, bu tür metinlerin içerdiği ve ilettiği mesajlar, imajlar, temsiller ve bunların kapsamlı toplumsal anlam ve önemleri hakkında bir şeyler söyleyebilme ihtiyacına hizmet etmektedir (Hansen, 2003:49). İçerik analizi yöntemi, belirli bir amaca ve ihtiyaca hizmet ederken; verilerin sayısallaştırılması, tekrarlanan bir iletiye anlam yüklenmesi gibi sebeplerden ötürü nitel analiz yöntemi ile kıyaslanmıştır. Yapılan bu kıyaslamalar karşısında içerik analizi yöntemini benimsemiş bilim adamları çeşitli görüşler ortaya koymuştur. Stempel'e göre nicel içerik analizi ve nitel içerik analizi tekniklerinden bir tanesinin diğerine yeğlenmesine yönelik öneriler yanlıştır. Nitel yaklaşımı savunan bilim adamları, nitel içerik analizi tekniğini kullanarak elde ettikleri bulguları içeren çalışmalarına sığ ve değerden yoksun olmasından dolayı eleştirilirler.

Böyle eleştiriler, nitel içerik analizinin kelimenin tam anlamında sistematiklik önermesini gözden kaçırmış olmasından dolayı bu tür araştırmalara yöneltilen bir suçlama olabilir. Nicel içerik analizinden çok nitel içerik analizini savunan bilim adamları, tasarladıkları bir araştırmada nicel içerik analizi tekniğinin kullanılmaması durumunda araştırmanın ve bulguların değerinde hangi kayıpların olacağını da gözden kaçırırlar. (Stempel, 2003: 105-106).

Bu konuda yapılan yorumlara katkıda bulunan Burgelin ise görüşünü şöyle belirtmiştir.

"Her şeyden önce, pek sık sık tekrarlanan bir olgunun bir metin içinde daha önemli veya daha anlamlı olduğunu kabul etmememiz için bir neden yoktur; açıkçası yapılandırılmış bir metnin bütünü ve farklı unsurlarla kaplanmış bağlamı, söz konusu metinde birden fazla tekrarlanan bir olgudan daha önemlidir." Sık olan şeylerin anlamı, sadece sık nitelemesinin karşıtı nadir olan şeylerin ortaya çıkarılmasıyla anlaşılabilir. Başka bir anlatımla, sık sık tekrarlanan bir olgunun anlamı, esasen bu olgunun on kez veya yirmi kez den daha fazla ortaya çıkması gerçeğine bağlanamazsa da, bu olgunun anlamı tam anlamıyla seyrek olarak ortaya çıkan veya kimi zaman hiç görünmeyen diğer bir olguya karşıtlık içinde sınıflandırılması gerçeğine bağlıdır…". (Burgelin, Akt. Hansen, 2003:58).

Anders Hansen'de nitel yöntemcilerin, nicel içerik analizine yönelik yaptıkları eleştirilere karşı şu görüşleri savunmuştur.

"Açıkça, kendisini televizyonda gösterilen şiddet eylemlerinin tekrarlanma sıklığının veya koyu renkli saça sahip aktörlerin miktarının veya "tutuculuk" kelimesinin tekrarlanma sıklığının sayımına hapseden bir içerik çözümlemesi, analiz edilen metinlerin içinde yer alan göstergelerin anlamını veya önemini yakalama yönünde aşırı bir şekilde başarısız olacaktır. Ama öte yandan yine, çok az sayıdaki içerik çözümlemesi kendilerini böyle "anlamsız" sayım işlemiyle sınırlar. İçerik çözümlemeleri belirli niteliklerin ortaya çıkma sıklıklarını sayar ve bu özellikler arasındaki ilişkiyi analiz ederler. İçerik çözümlemesinde esasen metinler, bütünü oluşturan ve işlevleri olan parçalara ayrıştırılmasına rağmen, metni oluşturan bu parçalar veri çözümleme ve yorumlama aşamalarında hangi göstergelerin birlikte ortaya çıktığını, göstergelerin hangi amaçla metinde yer aldığını ve göstergelerin hangi

etkilere yol açtığını incelemek amacıyla tekrar bir araya getirilir. Üstelik kimi "nitel"/yorumlayıcı yaklaşımların tersine, içerik analizi, açıkça önceden belirlenen ve tanımlanan kuralları, işlemleri ve süreçleri izlediği için, metinsel anlamı parçalarına ayrıştırıp inceden inceye inceleyerek anlamları dikkatle gözden geçirmeye olanak sağlar." (Hansen, 2003:59).

Nicel ve nitel içerik analizine yönelik yapılan bu tartışmalar neticesinde tez çalışması, 2013 yılının yaz aylarında ülke gündemini çok yoğun olarak meşgul eden Gezi parkı olaylarının, 28 Mayıs-10 Haziran 2013 tarihleri arasında kalan bölümünün ana haber bültenlerindeki sunum biçimini analiz edecektir. TRT 1, Kanal D ve NTV kanallarının "olaylar" süresince hazırladığı ana haber bültenlerinin video kayıtları AJANSPRESS adlı medya takip merkezinden satın alınmıştır. 28 Mayıs-10 Haziran 2013 tarihlerine ait bu üç kanalın 42 tane ana haber bülteni videosu, içerik çözümlemesi yönteminde kullanılan kategorisel analiz tekniğiyle incelenecektir.

Kategorisel analiz genel olarak, belirli bir iletinin birimlere ayrılarak; belirli ölçütlere göre kategorize edilmesini ifade eder. Bu analiz tekniği, anlam maddelerinin sınıflandırılmasını ve frekanslarının belirlenmesini sağlamaktadır. Belirli ölçüler, sayılar ve kategorilerin kullanılması bu tekniğin "taksonomik" bir yöntem niteliği taşımasına yol açar. Kategorilendirme; iletilerin kodlanmasını, yani taşıdığı anlamlarının işlenmesini gerektirir. Analiz kategorileri, mesajda ilgilenilen çok çeşitli boyutlara ulaşabilir. Örneğin mesajın konusu, yönü (lehte veya aleyhte), taşıdığı değerler, amaçlar veya niyetler, amaçlara ulaşmada başvurulan yollar, kişileri betimlemede kullanılan özellikler ya da çizgiler, mesajın kaynağı, mesajın hedeflediği kişi veya kitleler, olayların geçtiği yer ve zamanlar, çatışma konuları gibi mesajın söylediği şeye ilişkin boyutlar ile mesajın tipi, biçimi, mesaj veya iletişimin gramer özellikleri, sentaksı, kullanılan propagandanın veya retoriğin yöntemleri gibi mesajın söylenme tarzıyla ilgili boyutlar, kategorilendirmede esas alınabilir. Kategorilendirme yapılırken ya başkaları tarafından daha önceden geliştirilmiş kategoriler ele alınır, bu yapılamadığında veya uygun olmadığında ise yeni bir kategori sistemi geliştirilir (Bilgin, 2006: 19).

Kategorilendirme sistemi, geçmişten bugüne kadar iletişim, medya, sinema, edebiyat ve halkla ilişkiler gibi birçok alanda yapılan analizlerde kullanılmıştır. Bu konuda iletişim ve medya üzerine yapılan bazı araştırmalara örnek verilecek olursa;

iletişim bilimlerinde en tanınan kategorilendirme sistemlerinden birisi Bales tarafından geliştirilmiştir. Bu araştırmada küçük gruplarda iletişimlerin analizi yapılmıştır. Yine iletişimde Laswell ve arkadaşları 1952'de bu teknik ile propaganda analizi yapmışlardır. Medyada ise Larson, Gray ve Fortis, 1963'te farklı yaş grupları için hazırlanan televizyon programlarında, çocuklara ve yetişkinlere sunulan başarı olanaklarını ve amaçlarını incelemiştir. Morin 1966'da Khroutchev'in Fransa'yı ziyareti sırasında, yedi gazete ve dokuz haftalık dergide bu ziyarete ilişkin yazılar analiz edilmiştir ve bu araştırma 69 kategoriden oluşmuştur. Myers ve arkadaşları 1996 yılında ABD basınında Bosna ve Rwanda olayları hakkında çıkan yazıları kategoriler oluşturarak incelemişlerdir. Van Dijk ise yazılı basında çıkan manşet ve metinlerin fiziki özellikleri ile yaptığı haber analizi yapmıştır (Bilgin, 2006: 43).

Kategorilendirme sistemi Türkiye'de yapılan bilimsel analizlerde de kullanılmıştır. Kars, Atik ve diğerleri, 2002 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan makalelerinde içerik analizi ve kategoriler aracılığıyla tematik haber kanallarının ana haber oluşturma ve sunma politikalarını araştırmışlardır. Uğurlu ve Öztürk 2006 yılında yayınlanan "Türkiye'de Televizyon Haberciliği" adlı kitaplarında bu sistemi kullanarak TRT, NTV ve SHOW TV ana haber bültenlerini analiz etmişlerdir. 2013'te Hrant Dink Vakfı "medyada nefret söylemi" ve gazetelerin Gezi Parkı Olaylarında sergilediği "ayrımcı dili" ortaya koymak için kategorisel sistemden yararlanmıştır. Bunların yanı sıra birçok tez çalışması, makale ve kitap içeriğinde bulunan örnek çalışmalar kategorisel teknik yöntemi ile yapılmıştır.

Gezi Parkı Olaylarının Türkiye Televizyon Ana Haber Bültenlerindeki Sunum Biçimini inceleyecek olan bu çalışmada da kategorisel analiz tekniği kullanılacağı daha önceden ifade edilmişti. Bu doğrultuda örneklem olarak seçilen kanalların 28 Mayıs – 10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki 42 tane ana bülteni izlenerek kategoriler çıkarılmıştır. Buna göre;

- Haber bülteni süreleri ilk kategoride yer almaktadır. Bu kategoride her kanalın ana haber bültenlerinin toplam sürelerine ayrı ayrı yer verilerek, olayların başladığı ilk günle yoğun olarak yaşandığı günler arasındaki ana haber bülteni sürelerinde bir artış veya azalış olup olmadığı bulunacaktır.

- İkinci kategoride ana haber bültenlerindeki Gezi Parkı haberlerinin süresi bulunmaktadır. İkinci kategori ile elde edilmek istenen veri, 14 gün boyunca her kanalın ayrı ayrı Gezi Parkı haberlerine ayırdığı süre incelenerek Gezi Parkı haberlerinin ana haber bültenlerinde ne kadar yeri kapladığı ve ana haber bültenine oranıdır.
- Ana haber bültenlerindeki haber sayıları üçüncü kategoriyi oluşturmaktadır. Buna göre her kanalın ana haber bültenindeki haber sayısı ve Gezi Parkı haberi sayıları ortaya çıkartılacaktır. Böylelikle Gezi Parkı haberlerinin ana haber bültenindeki haberlere oranı elde edilecektir.
- Gezi Parkı Olaylarının ana bültenlerindeki yeri veya sıralaması bu kategoridedir. Olaylar süresince yayınlanan ana haber bültenlerinde çıkan Gezi Parkı haberlerinin hangi sıklıkta ilk sırada yer aldığı bu kategoride gözlenecektir.
- Beşinci kategoride ana haber bültenlerinin sunulduğu yer bulunmaktadır. Ana haber bültenlerinin Gezi Parkı Olayları süresince stüdyoda mı yoksa olaylarla ilgili herhangi bir yerde mi yapıldığı görülecektir.
- Altıncı kategori ana haber bülteninden olay yerine yapılan canlı bağlantı sayısını içermektedir. Ana haber bülteninde olaylarla ilgili o gün yaşanan gelişmeler, son dakika haberleri ve röportajların ne kadar sıklıkta olay yerinden verildiği bu kategoride bulunacaktır.
- Ana haber bültenlerindeki Gezi Parkı haberlerinde kullanılan görüntünün türü bu kategoride ele alınmaktadır. Gezi Parkı'yla ilgili haberlerde kullanılan görüntüler canlı, aktüel, arşiv, güvenlik kamerası, cep telefonu, mobese, alt yazı, kelebek ve efekt alt başlıklarında incelenmiştir.
- Gezi Parkı haberlerinde kullanılan ses diğer bir kategoridir. Haberlerde kullanılan sesler perfore, müzik, doğal ses, doğal ses fonda ve efekt olarak sınıflara bölünmüştür.
- Bir diğer kategoride ise haberlerde olaylara ilişkin görüşü alınan uzman varsa bunların sayısı ve kimliği vardır. Bunun yanı sıra, uzmanlarla yapılan söyleşilerin konusu ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır. Böylelikle kanalların yaptığı haberlerde hangi konulara daha fazla dikkat çekildiği anlaşılacaktır.
- Haber spikerinin Gezi Parkı haberlerini sunum şeklini inceleyecek olan bu kategoride spikerin, haberin sunumuna kendi yorumlarını katıp katmadığı ve sunum

esnasında kullanmış olduğu sözcüklere odaklanılmıştır. Böylelikle haberlerin sunumunda spikerin yorumlu ya da yorumsuz oluşu başka bir deyişle bilgiye dayalı olarak kullandığı kelimelerin neler olduğu ve ne sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir.

- Haberin tarafları bir diğer kategoridir. Bu kategoride olayların tarafları olan kişilere veya gruplara haber içerisinde ne sıklıkla yer verildiği açıklanmıştır. Eylemciler, muhalefet ve iktidar ise alt kategorilerdir (Yurdigül, 2014: 86).
- Bir başka kategoride haberde öne çıkarılan detaylara dikkat edilerek bir olumsuzlama yapılıp yapılmadığı ortaya çıkarılmıştır (Yurdigül, 2014: 174).



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

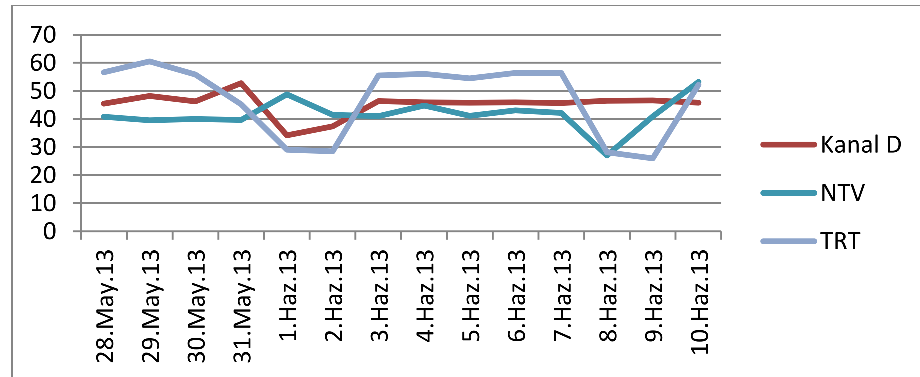
BULGULAR VE YORUM

"Gezi Parkı Olayları'nın Türkiye Televizyon Ana Haber Bültenlerindeki Sunum Biçimi" başlığını taşıyan çalışmanın üçüncü bölümünde, örneklem olarak ele alınan TRT 1, Kanal D ve NTV televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde yer alan "Gezi Parkı haberleri" incelenmiştir. İncelemede rastlantısal olarak belirlenen 28 Mayıs-10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki, 2 haftalık süreç izlenerek içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemin uygulanışı, kategorisel analiz tekniğinin kullanılmasıyla yapılmıştır.

3.1. ANA HABER BÜLTENİ SÜRESİ

Televizyon haberciliğinde ana haber bülten süreleri yayın günleri açısından değişiklik gösterebilir. Çünkü hafta içi yoğun gündem nedeniyle ortalama 40-45 dakika arası süren bültenler, hafta sonu daha az sürelerle ekranlarda yer bulmaktadır. Bir ana haber bülteni olağanüstü durumlar haricinde 30 dakikanın altına düşürülmemektedir (Işıklar, 2012:51). Bu bağlamda ülkede günlerce gündemi meşgul eden Gezi Parkı Olayları sırasında ana haber bültenlerinin sürelerinde dikkate değer bir değişiklik olup olmadığı önem kazanmıştır.

Gezi Parkı Olayları'nın başladığı ilk gün olan 28 Mayıs 2013 tarihini takip eden 14 gün boyunca ana haber bülten süreleri incelediğinde aşağıdaki gibi çizgisel grafik oluşmuştur:



Şekil 3.1. Ana Haber Bülten Süreleri

14 günlük süre zarfında Kanal D ana haberde süre bakımından ilk yedi günde irili ufaklı inişler çıkışlar olmuştur. Son yedi günde ise istikrarlı bir çizgi durumu vardır. Çizgisel grafiğe göre Kanal D ana haber büyük çoğunlukla 40 ve 50 dakika aralığında bülten hazırlamıştır. Kanal D ana haber süresinde sadece üç gün için keskin sapmalar olmuştur. Bu da Gezi Parkı olayları için değerlendirildiğinde önemli bir durum olarak görülmemektedir.

NTV ana haber bülteni bu sürede çok keskin değişiklikler yaşamamıştır. İlk yedi güne bakıldığında bir defaya mahsus olarak çizgi yükselirken; son yedi günde ise yine bir defaya mahsus olarak sert bir düşüş olmuştur. Buna göre 14 gün boyunca 40 ve 50 dakika çizgisinde seyreden NTV ana haberde sadece iki günde gözle görülür bir değişme olmuştur. Bu da devamlılık arz etmediği için Gezi Parkı Olayları'nın sunum biçimini genel olarak etkilememiştir.

TRT 1 için ana haber bülten sürelerine bakılırsa daha keskin iniş çıkışlar olduğu görülebilir. İlk yedi günde ana bülten sürelerinde düzenli olarak bir iniş gözlenmektedir. Bu iniş hafta sonuna denk gelen 1 ve 2 Haziran 2013 tarihlerinde son bulmuştur. Bu iki gün boyunca 30 dakika çizgisinde seyreden gösterge bundan sonraki hafta sonuna kadar 50-60 dakika aralığında seyretmiştir. TRT 1 ana haber 14 günlük sürede 1-2 Haziran 2013 ve 8-9 Haziran 2013 tarihleri dışında istikrarlı bir çizgi izlemiştir. Hafta sonuna denk gelen bu iki tarihte ise düzenli bir iniş olmuştur. Hafta sonuna özel olarak yapıldığı düşünülen bu uygulamanın çalışma açısından herhangi bir değeri bulunmamaktadır.

3.2. HABER SÜRESİ

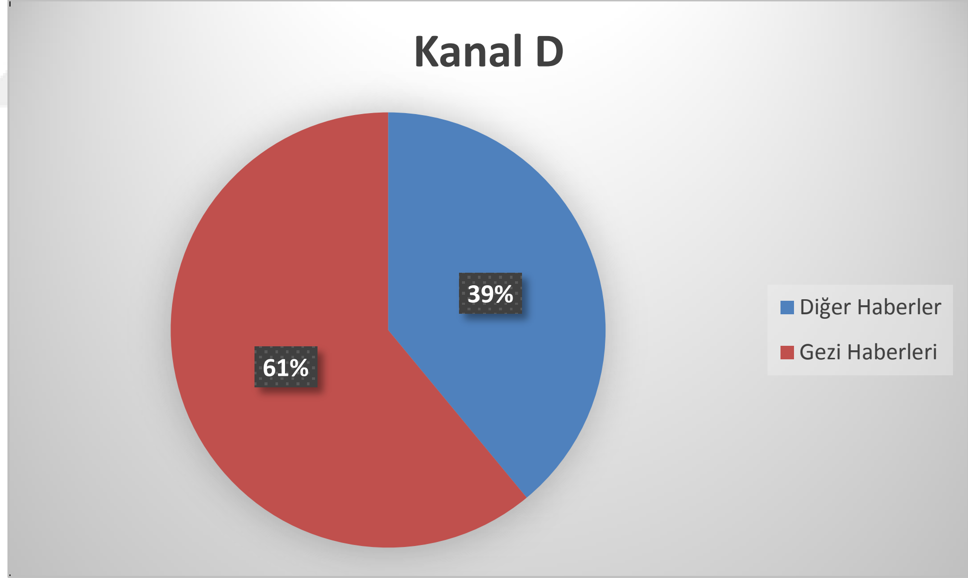
Televizyon haberciliğinde haber süresi çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü sınırlı bir süreye sahip olan ana haber bültenleri ve haber programları yayın esnasında kendilerine verilen yayın süresini en iyi şekilde kullanmak zorundadırlar (Parsa, 1993:25). Televizyon kanalları tarafından ana haber bültenlerine ayrılan bu kısıtlı sürede bir habere ne kadar çok yer ayrılıyorsa o haber o denli önemlidir. Gazete haberciliğinde bir haberin sayfada kapladığı yer ona verilen önemi gösterirken, televizyon haberciliğinde bu önemi 'süre' unsuru göstermektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan üç kanaldaki Gezi Parkı haberleri süre açısından yukarıda anlatıldığı gibi değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Buna göre Kanal D televizyonu 14 günün sonunda Gezi haberlerine en fazla zaman ayıran kanal olmuştur. Bunu daha sonra NTV kanalı takip ederken en az süre TRT 1 kanalında kaydedilmiştir.

Tablo 3.1. Toplam Haber Süresi ve Gezi Haberi Süresi

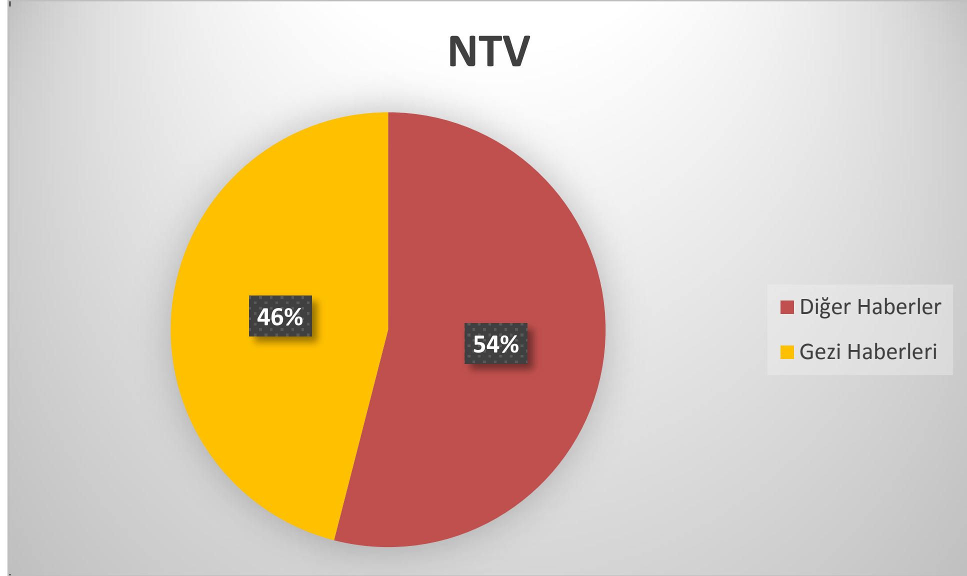
KANAL	TOPLAM HABER SÜRESİ (DK)	GEZİ HABERİ SÜRESİ (DK)
Kanal D	632,4667	388,133
NTV	583,0333	274,633
TRT 1	660,5333	234,850

14 gün boyunca Kanal D televizyonunda yayınlanan Gezi haberlerinin diğer haberlere oranı yüzdelik dilim de aşağıdaki gibi ortaya çıkmıştır: Buna göre Gezi haberlerinin diğer haberlere oranı %61 olmuştur. Ana haber bültenlerinin yarısından çok daha fazlası Gezi haberlerine ayrılmıştır.



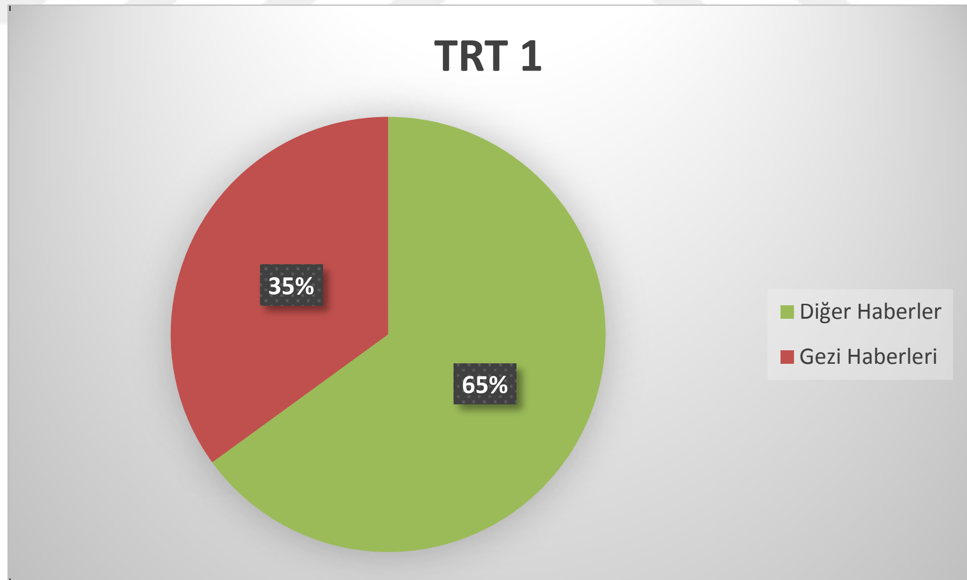
Şekil 3.2. Kanal D Gezi Haberi Oranı

Gezi haberlerinin diğer haberlere oranı alındığında ikinci sırada NTV yer alır. Bu orana göre NTV'de yayınlanan haberlerin % 46'sı Gezi haberleri olurken, geri kalan kısım diğer haberleri kapsamaktadır.



Şekil 3.3. NTV Gezi Haberi Oranı

TRT 1 televizyonu Gezi haberlerine diğer iki kanala göre çok daha az süre ayırmıştır. Bu haberlerin diğer haberlere oranı alındığında % 35'e % 65'lik bir sonuç çıkmaktadır.



Şekil 3.4. TRT 1 Gezi Haberi Oranı

Haber süresi, bir başka deyişle bir habere verilen 'önem' kategorisinde ilk sırada Kanal D vardır. Kanal D hem iktidara muhalif yapısı hem de tecimsel yayıncılık yapmasının gereği olarak 'hikâye' biçiminde kurguladığı haberlerde en ufak ayrıntıya

varıncaya kadar sunum yapmıştır. Öncelikle bu durum Doğan Medya'yla sorunları olan iktidarın aleyhine olacağı için önemlidir. Doğan Medya'ya bağlı televizyon kanallarından biri olan CNN TÜRK her ne kadar polis müdahalesi ve çatışmaları canlı olarak aktarmak yerine 'penguen belgeseli' yayınlasa da Kanal D televizyonunda eylemlerde yaşananlar gün gün, saat saat derlenen haberlerde izleyiciye aktarılmıştır. Öyle ki Kanal D televizyonu dört gün boyunca sadece Gezi haberlerine yer vermiştir ve İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere tüm Türkiye ve dünyada eylemlere ilişkin yaşananları en ince ayrıntısına kadar izleyiciye sunmuştur.

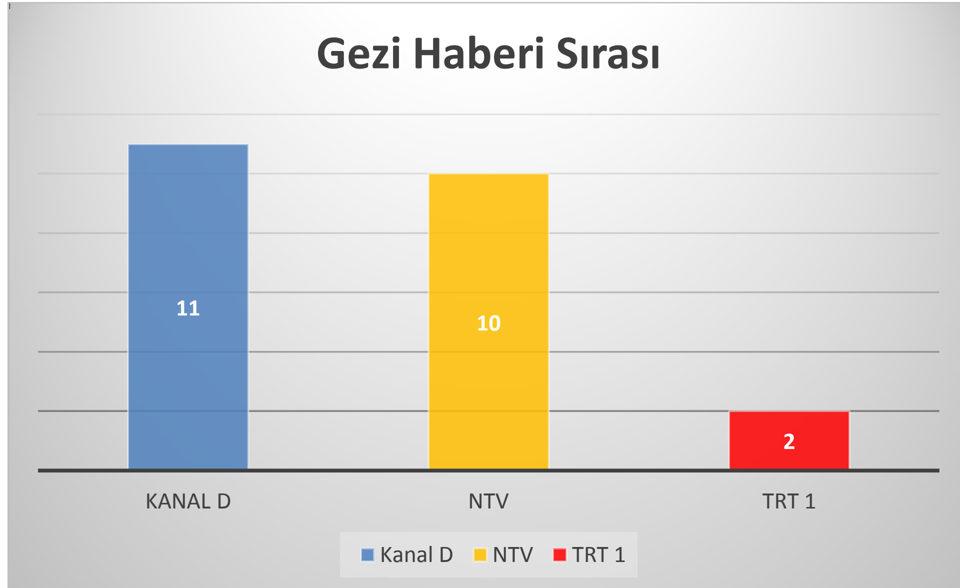
NTV televizyonu, Gezi haberlerine ayırdığı süre bakımından ikinci sıradadır. NTV televizyonu olaylar sırasında gündemin ilk sırasında Gezi haberlerini vermiştir. Ancak tematik bir haber kanalı olan NTV, ülkede ve dünyada yaşanan diğer gelişmeleri de takip etmiştir. O sıralarda ülkede yaşanan terör sorununu çözmeye dönük atılan adımlar, Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler ve Avrupa'da yaşanan sel felaketi NTV'de gündemin diğer maddeleri olmuştur. Sonuç olarak NTV kanalı yaptığı Gezi haberlerinde ülkeden ve dünyadan detaylı bilgiler sunmuş olsa da hiçbir gün Kanal D televizyonu gibi ana haber bülteninin tamamını bu haberlere ayırmamıştır.

Devlet otoritesini temsil eden TRT 1 kanalı, eylem haberlerine en az süre ayıran kanal olmuştur. Olaylar sırasında özellikle sınır komşumuz Suriye'de yaşanan gelişmeler, Ortadoğu'da yaşanan şiddet olayları, başbakanın Afrika ziyareti, Türkçe Olimpiyatları ve günlük rutin haberlere dikkat çekmiştir. Gezi eylemlerinde yaşanan çatışmalar, olayların bütün bir ülkeye yayılması ve özellikle polisin eylemcilere karşı müdahale biçimi eylemler süresince tartışılmıştır. Yaşanan tartışmalar da ülkede bulunan muhalif gruba göre bütün bu olayların sorumlusu olarak dönemin başbakanı ve mevcut iktidar gösterilmiştir. Öte yandan o günün şartlarında, yapılacak olan her abartılı eylem haberi ülkenin imajı içinde olumlu olmayacaktı. Bu açıdan otoriteyi temsil eden TRT 1, hem ülkede bir kaos varmış algısını yaratmamak için hem de iktidar üzerinde yoğunlaşan tartışmaları ve suçlamaları çok fazla detaylandırmadan kısa süreli haberlerle aktarma yoluna gitmiştir.

3.3. HABER SIRASI

Televizyon ana haber bültenlerinde yayınlanan haberler rastgele bir şekilde ekrana getirilmemektedir. Yayınlanan haberlerin belirli düzeni ve sırası vardır. Haber bültenlerinde günün en önemli gelişmesinin ilk sırada verilmesi gibi bir yaklaşım mevcuttur. Bu tarz bir yaklaşım zaman zaman tecimsel kanallar açısından geçerli olmamaktadır. Tecimsel kanallar arasında daha ortaya çıkan rekabet durumu seyircinin bir habere verdiği tepki doğrultusunda ana haber bültenlerindeki sıralamayı etkilemektedir. Ancak tematik kanallar açısından bakıldığında bu durum söz konusu değildir. Ana haber bültenlerinde günün en önemli gelişmesi genellikle ilk sıralarda verilirken, ana haber bülteninin sonlarına doğru, haberin tipi bağlamında diplomatik boyutu ve önemi çok büyük olmayan dış haberler, asayiş haberleri ve en sonda da magazin içerikli haberlere yer verilmesi olağan bir tutum olabilmektedir (Işıklar, 2012:241).

Kanal D, NTV ve TRT 1 ana haber bültenlerinde izlenen 14 günlük Gezi Parkı haberlerinin ilk sırada ekrana gelme sıklığı bu konu bağlamında incelenmiştir. Gezi haberlerinin ilk sırada ekrana gelme sıklığı aşağıdaki şekilde verilmiştir;



Şekil 3.5. Gezi Haberlerinin İlk Sırada Ekrana Gelme Sıklığı

Yukarıda verilen tabloda görüldüğü gibi Gezi haberlerinin ilk sırada gelme sıklığı en çok Kanal D televizyonunda olmuştur. Kanal D televizyonu iki haftalık zaman diliminde 10 günün üzerinde Gezi haberlerini ilk sırada izleyiciye sunmuştur. Bu kategoride Kanal D'yi NTV kanalı izlemektedir. NTV kanalı iki hafta içerisinde tam 10 gün boyunca Gezi haberlerini ilk sırada ekrana getirmiştir. Gezi haberlerini ilk sırada ekrana getirme sıklığı kategorisinde son sırada TRT 1 kanalı bulunmaktadır. TRT 1 televizyonu bu sürede sadece 2 gün için bu haberleri ilk sırada ekrana getirmiştir.

Tüm ülkeyi derinden etkileyen Gezi eylemleri Kanal D ana haber bültenlerinde ilk üç günden sonra sürekli gündemin ilk sırasında yer almıştır ve ilk sırada verilmiştir. Yaptığı haberlerde eylemleri, iktidarın uygulamalarına karşı 'direniş, demokratik hak ve zaman zaman da nöbet tutma'[*] olarak nitelendirmiştir. Bunun neticesinde ülkede iktidara muhalif kesimlerin başlattığı bu olayları ilk gün üç gün dışında her zaman ilk sıradan vermiştir ve ana haber bültenlerini olaylar etrafında şekillendirmiştir.

Bu kategoride, NTV'ye bakıldığı zaman ilk dört günden sonra eylem haberlerine ilk sırada yer vermiştir. Ülkenin önde gelen haber kanallarından birisi olan NTV kanalı, dalga dalga tüm ülkeye yayılan olaylar karşısında kayıtsız kalmamıştır ve ana haber bültenlerinde ilk sırada haber yapmıştır. Gündemin ilk sırasını eylemlere ayıran NTV, İstanbul, Ankara, İzmir'deki eylemler başta olmak üzere yurt genelindeki olayları çeşitli şekillerde ekrana getirmiştir. Aynı şekilde olayların siyasi boyutu da geniş bir şekilde ele alınmıştır.

TRT 1 televizyonu Gezi eylemlerini sadece iki gün ilk sıradan ekrana getirmiştir. Haberlerin ilk sıradan ekrana getirildiği bu günlere bakıldığında hafta sonuna denk gelen günler olduğu görülmektedir. Bu durum bir sunum biçiminden bahsedilmesine engeldir. Çünkü bu günlerde yapılan ana haber bülten süreleri 28 dakikayı geçmemiştir ve o sıkışık sürede bu haberlerin ilk sırada yayına girmesi bir nevi 'zorunluluk' olarak düşünülebilir. Gezi eylemleri geri kalan 12 günlük süre zarfında ise hiçbir zaman ilk sıradan haber yapılmamıştır. Eylemciler ve polis arasında yoğun çatışmaların olduğu

[*] Direniş: 30.05.2013 (1.Haber), 01.06.2013 (2. Haber), 07.06.2013 (11. Haber), 08.06.2013 (5. Haber)
Demokratik Hak: 03.06.2013 (13. Haber), (14. Haber), 04.06.2013 (8. Haber), 05.06.2013 (10. Haber), 06.06.2013 (2. Haber).
Nöbet tutma: 29.05.2013 (1. Haber), 30.05.2013 (1. Haber), 31.05.2013 (1. Haber).

olaylar, birçok gün orta sıralarda sunulmuştur. Böylelikle toplumun dikkati ilk sıradan verilen diğer gelişmeler üzerine çekilmeye çalışılmıştır.

3.4. HABER SAYISI

Haber sayısı ana haber bültenlerinde yer alan bir konu ile ilgili haberlerin verilme sıklığı ile ilgilidir. Buna göre ülke gündeminde yoğun bir şekilde yer alan bir olay bütün televizyon kanallarına aynı niceliksel oranda yansımamaktadır. Ana haber bültenlerinde kanalın yayın politikası çerçevesinde haber seçiminde bulunulur. Bültenin yayın politikası çerçevesinde belirlenen süresi yaklaşık 45 dakika ile 60 dakika arasında değişir. Bir bültende bu nedenle yaklaşık 20 habere yer verilebilir (Yüksel ve Gürcan, 2005:225). İdeoloji, sermaye yapısı, çalışanların düşünce yapıları ve kişilikleri gibi birçok değişik faktöre dayalı olarak tek bir olay çok çeşitli haberlerle ekrana getirilebilmektedir. Bu da yine olayın sunum biçimini etkileyen önemli bir veri olmuştur.

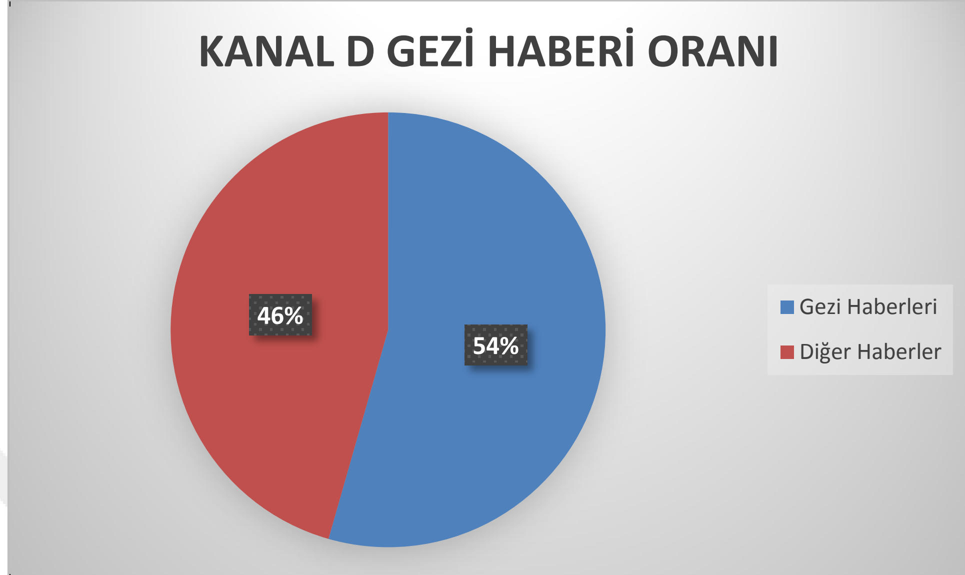
Televizyon haberlerinin sunum biçimini etkileyen bir konu hakkındaki haber sayısı, Gezi Parkı haberleri içinde kabul edilebilir. Gezi haberi sayısı üç kanalda ayrı ayrı incelendiği zaman ortaya aşağıdaki tablo çıkmıştır.

Tablo 3.2. Gezi Haberi Sayısı

KANAL	GENEL HABER SAYISI	GEZİ HABERİ SAYISI
Kanal D	251	138
NTV	274	124
TRT 1	294	98

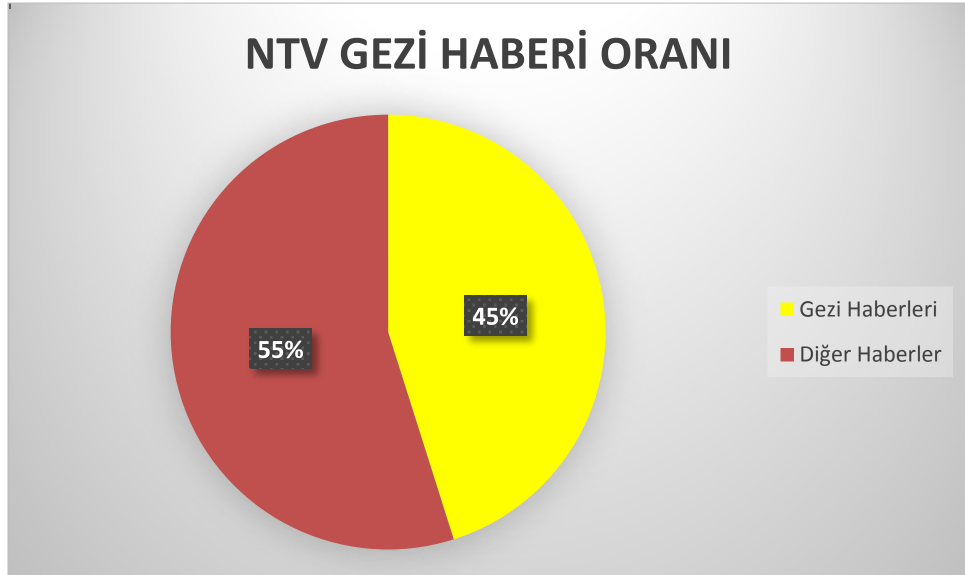
Üç kanalda yayınlanan ana haber bültenlerinde en fazla Gezi haberi Kanal D televizyonunda çıkmıştır. Kanal D televizyonu izlenen süre içerisinde 138 defa Gezi konulu haber yapmıştır. Bu kategoride de önceki kategorilerde olduğu gibi Kanal D'yi NTV televizyonu izlemiştir. NTV 124 defa Gezi Parkı Olayları'yla ilgili haber yapmıştır. TRT 1 televizyonu ise bu kategori incelendiğinde en az haberi yapan kanal olmuştur.

Üç kanalda yayınlanan Gezi Parkı haberleri diğer haberlere oranlandığı zaman Kanal D ana haber bülteninde yayınlanan Gezi haberleri diğer haberlerin yarısından fazladır.



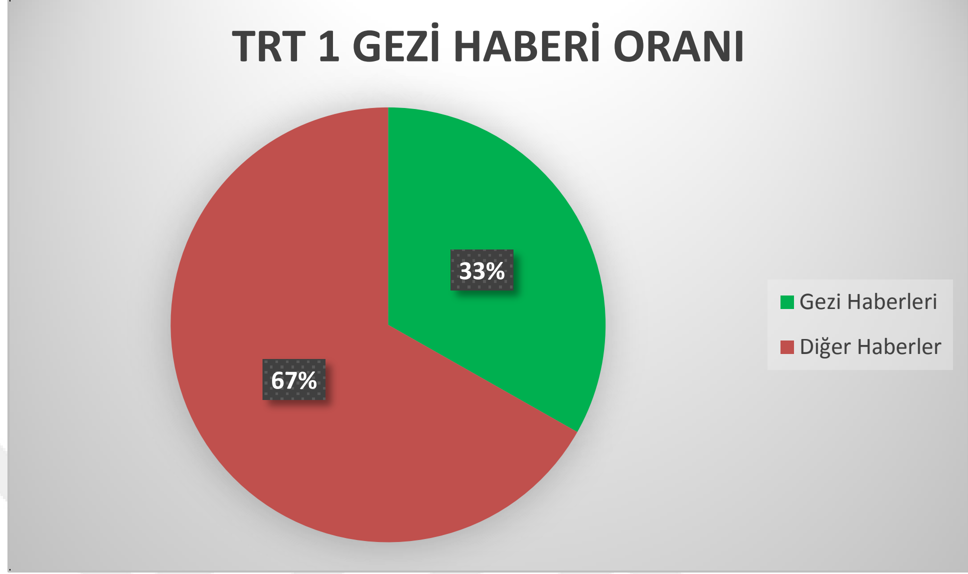
Şekil 3.6. Kanal D Gezi Haberi Sayısı Yüzdelik Dilim

Gezi Parkı haberleri diğer haberlere oranlandığı zaman ortaya çıkan sonuca göre kanallar sıralandığında ikinci sıradaki kanal %45'le NTV kanalı olmuştur.



Şekil 3.7. NTV Gezi Haberi Sayısı Yüzdelik Dilim

Gezi haberi sayısı diğer haber sayısına oranlandığı zaman en düşük orana sahip olan kanal TRT 1 kanalı olmuştur. Ortaya çıkan oran ise Gezi haberi %33 diğer haberler %67'dir.



Şekil 3.8. TRT 1 Gezi Haberi Sayısı Yüzdelik Dilim

Gezi haberlerini ekrana getirme sıklığı bağlamında ele alınan haber sayısı kategorisinde üç televizyon kanalı, haber süresi kategorisindeki gibi sıralanmıştır. Kanal D'nin yaptığı haberler yüzdelik dilimde gösterildiğinde bu haberlerin yarısından fazlasının Gezi haberi olduğu görünmektedir. Gezi eylemi temalı haberleri sayısal olarak ekrana getirme sıklığında yoğun bir grafik çizen Kanal D haber süresi kategorisinde olduğu gibi dört boyunca yaptığı haberlerin hepsinde Gezi haberlerini konu edinmiştir. Bu dört günde ana haber bültenlerinde bulunan 14 haberin hepsi gezi haberi olmuştur. Yapılan Gezi haberlerinin sayısı hem o gün içinde yaşanan gelişmeleri hem de önceki gece yaşanan gelişmeleri kapsadığı için artmıştır. Ana haber bülteninde önceki gece eylemlerde yaşanan çatışmalar, hadiseler veya eylemcilerin geçirdiği eğlenceli dakikalar aktarılmıştır. Daha sonra gün içinde yaşanan müdahaleler, eylemler ve siyasilerin olaylar hakkındaki yorumları ayrı ayrı haber yapılmıştır. Bunun yanı sıra eylemlerde yaşanan dikkat çekici olaylar hakkında yapılan özel haberlerle Gezi haberleri sayısı oldukça arttırılmıştır. Gezi eylemlerini sunum biçimi bakımından Kanal D, bu denli çok sayıda Gezi haberi yaparak seyircilerin dikkatini sürekli bu yöne

çekmeye çalışmıştır. Ülkedeki protestoları ve çatışmaları yaptığı her haberde farklı açılardan ele almıştır.

Gezi haberi sayısı kategorisinde ikinci sırada NTV vardır. NTV kanalı, ana haber bültenlerinde Kanal D televizyonu gibi çok fazla sayıda Gezi haberine yer vermemiştir. Ancak TRT 1 kanalı kadar da az Gezi haberi yapmamıştır. Gezi ve diğer haberleri daha dengeli sayıda yapan NTV, ülkede yaşanan diğer gündemi de ekrana taşımıştır. Her ne kadar gündemin ilk sırasına Gezi haberlerini taşısa da öteki gündemle ilgili haber sayısı da oldukça fazladır. NTV'nin haber kanalı kimliğini yansıtan bu durum, Gezi haberlerini ekrana getirme sıklığı içinde geçerli olmuştur ve kanal haber sayısı olarak orta seviyelerde yer almıştır.

TRT 1, Gezi haberlerini en az sayıda yapan kanal olmuştur. 14 günlük süreçte Gezi Parkı Olayları'nı hiçbir zaman gündemin ilk sırasına yerleştirmeyen kanal, daha çok dış politika ve iç sorunlarla ilgili haberlere yoğunlaşmıştır. Diğer iki kanala göre çok az seviyede Gezi Parkı Olayları'na yer ayırmıştır. Ülkenin olaylar karşısında son derece gergin bir hal alması ve olayların ülkeyi bir 'iç savaşa' ve sonunda 'darbeye' kadar götüreceği endişesi, Gezi haberlerinin sunum biçimini etkilemiştir. Bu bağlamda TRT 1'in Gezi Olayları karşısında çizdiği genel çerçeveye göre Gezi haberlerinin yoğun biçimde ekrana getirilmesi bütün bir ülkede 'kaos' varmış gibi algı oluşturacağı için çok sayıda haber yapılmamıştır. Ayrıca bütün bir ülkenin iktidara karşı 'ayaklanma' başlatmış gibi bir düşüncenin meydana gelme olasılığı da bu durumu etkileyen diğer bir faktör olmuştur.

3.5. ANA HABER BÜLTENİNİN SUNULDUĞU YER

Televizyon haberleri stüdyoda spikerin okuması ve olay yerinden çekilen görüntüler eşliğinde muhabir veya haber spikeri aracılığıyla sunulmaktadır. (Kars, 2010: 177-178). Televizyon kanalları için prestij kaynağı olan ana haber bültenleri de istisnai durumlar dışında, televizyon kanallarının ana haber için özel olarak tasarladıkları stüdyolardan izleyiciyle buluşmaktadır. Ancak bu durum ülkede olağanüstü bir gelişme yaşandığı zamanlarda değişebilmektedir. Milli bayramlarda, milli günlerde, seçim zamanlarında veya ülkeyi ilgilendiren uluslararası bir toplantı için ana haber bültenleri dışarıda sunulabilmektedir. Televizyon kanallarının bu şekildeki sunum biçimi, ülkeyi

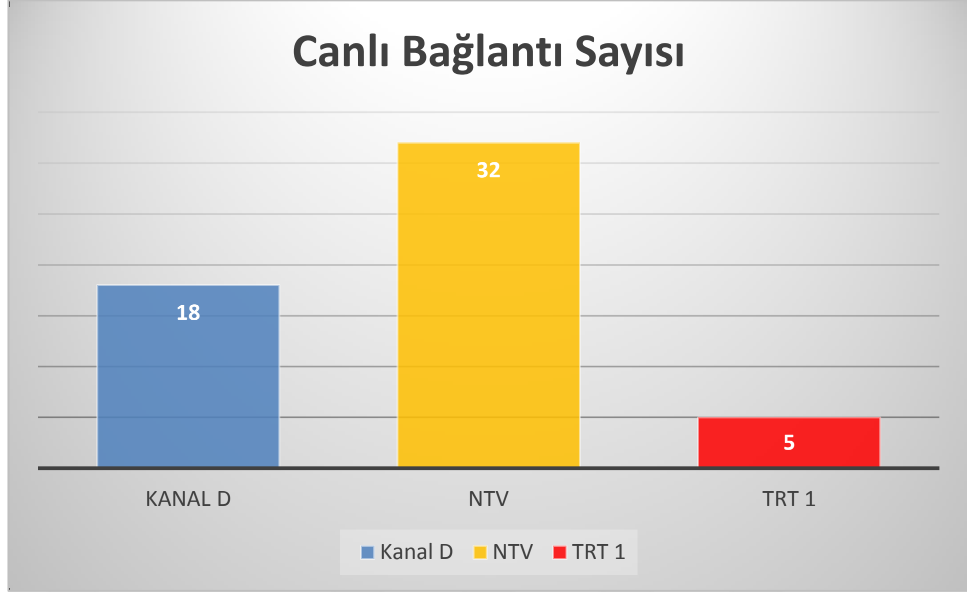
ilgilendiren her gelişmeyi yakından takip ettiğini göstermek ve izleyicilerde konuyla ilgili merak uyandırarak yaşanacak her sıcak gelişme için kanalda kalmalarını sağlamaktadırlar.

28 Mayıs 2013 tarihinde başlayarak ülke geneline yayılan Gezi Parkı Olayları ülke gündemini uzun süre meşgul etmiştir. Bu dönem boyunca gerek yurtiçi gerekse yurtdışındaki medya kuruluşları olaylar hakkında birçok haber yapmıştır. Ana haber bültenlerinde yer alan bu haberler sunum yerleri açısından da önemlidir. Kanal D, NTV ve TRT 1 ana haber bültenleri Gezi haberlerini 14 gün boyunca sadece "kanal stüdyolarında" sunmuştur.

3.6. CANLI BAĞLANTI SAYISI

Televizyon haberleri diğer araçlarla iletilen haberlerden farklı olarak canlı yayınla anında sunulabilme özelliğine sahiptir. Televizyon kanalları gün içinde meydana gelen önemli bir olayı – kaza, yangın, çatışma, eylem gibi – ister tamamını isterse de bir kısmını canlı olarak olayın yaşandığı yerden yayınlayabilmektedir. Yine ana haber bülteni yayınlandığı sırada önemli görülen bir olay için canlı bağlantılar aracılığıyla olayın seyri hakkında bilgiler verilmektedir. Bu sayede kişiler olaylara canlı olarak şahit oldukları düşüncesine sahip olarak televizyon haberlerine daha fazla güven duymaktadırlar (Parsa, 1993:24).

Kanal D, NTV ve TRT 1 ana haber bültenlerinde Gezi haberleri sunulurken olay yerine yapılan canlı bağlantı sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. İzlenen haberlerde ortaya çıkan verilere göre en fazla canlı bağlantı NTV kanalında yapılmıştır. Kanal D televizyonu 18 canlı bağlantıyla NTV'yi takip ederken, TRT 1 kanalı da 5 canlı bağlantıyla bu kategoride sonuncu olmuştur.



Şekil 3.9. Canlı Bağlantı Sayısı

Olay yerine canlı bağlantı, televizyon haberciliği açısından gerçekçiliği ve o anda orada olma hissini uyandıran en önemli unsurdur. Gezi Parkı Olayları'nın sunum biçimini yakından ilgilendiren bu kategoride ilk sırada NTV televizyonu vardır. NTV kanalı, o günlerde gündemin ilk sırasını işgal eden eylemlerde haber kanalı olmasının gereği olarak birçok noktadan canlı bağlantılar yapmıştır. İstanbul, Ankara ve İzmir'deki eylem alanlarına canlı bağlanarak oradaki atmosferleri direkt olarak izleyicilere aktarmıştır. Yine bazı noktalarda yaşanan çatışmaları canlı olarak ekrana getirmiştir. Ayrıca siyasilerin konuyla ilgili yaptığı görüşmeler hakkında bilgi almak için toplantının yapıldığı mekânın önünden bağlantılar gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra iktidar partisinin yaptığı toplantılar ve organizasyonlara da canlı bağlanarak gelişmeleri anında izleyiciye sunmuştur. Bu noktada NTV diğer kanallarla ortak canlı bağlantı da gerçekleştirmiştir. Örneğin iktidar partisinin Gezi Olayları'yla ilgili düzenlediği miting için Beyaz Tv kanalının helikopterden aktardığı görüntüleri canlı bağlantıyla ekrana getirmiştir.

Bu kategoride ikinci olarak Kanal D televizyonu vardır. Kanal D, neredeyse her gün İstanbul, Ankara ve İzmir'le canlı bağlantılar gerçekleştirerek eylemlerde olan biteni aktarmıştır. Eylem alanlarını gören yüksek yerlerden gerçekleştirilen bu bağlantılarda alanlardaki kalabalığa vurgu yapılarak sanki herkesin orada olduğu ve haksızlığa karşı durduğu algısı uyandırılmaya çalışılmıştır. Kanal D, televizyonu da

NTV'nin yaptığı gibi siyasilerin görüşmeleri hakkında canlı bağlantıyla bilgiler almıştır. Bu bağlantılar içerisinde birkaç tanesini ise iktidar partisinin konuyla ilgili organize ettiği toplantı ve mitinglere yapmıştır.

TRT 1 televizyonu, Gezi haberleri sunumunda çok fazla canlı bağlantı yapmamıştır. Kanal, eylem alanlarından veya yaşanan herhangi bir olumsuzluktan ötürü canlı bağlantı yapmamıştır. Gezi Parkı Olayları'na gündemin arka sıralarında yer veren TRT 1'de neredeyse hiçbir başlık altında canlı bağlantı veya sunum olmamıştır. Eylemlerle ilgili haberlerin hemen hemen hepsi kanalın yayın politikaları doğrultusunda kurgulanarak, belirli bir süzgeçten geçirilerek yapılmıştır. Bu bağlamda hem olaylara verilen 'önem' hem de canlı bağlantılar da yaşanabilecek olumsuz bir durumun önüne geçilmesi çok zor olacağı için böyle bir sunum biçimi geliştirilmiştir.

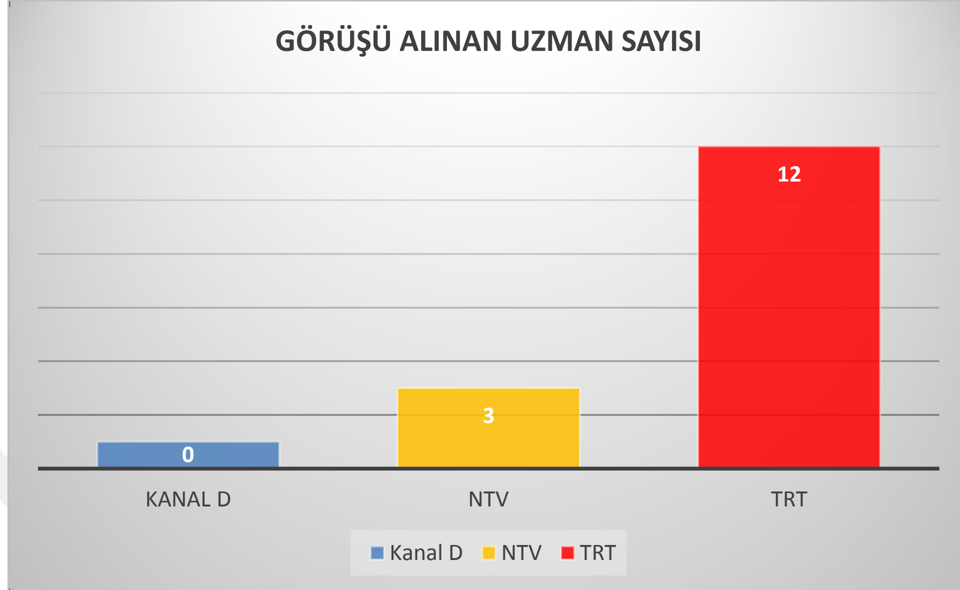
3.7. GÖRÜŞÜ ALINAN UZMANIN KİMLİĞİ

Televizyon kanallarında bir haber hakkında bilgi almak için zaman zaman uzman kişilere danışılmaktadır. Bu kişiler Burton'a göre toplumsal bağlama uyan "düşünce önderleri" kavramıyla açıklanmıştır. Araştırmaların çoğu, insanın dâhil olduğu sosyal grupla birlikte saygı duyulan belirli bireyleri dinleme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bu insanlar medyada ifade edilen bazı düşünceleri kanıtlayacak bazı görüşleri ortaya koyarlarsa izleyici onları dinleme eğiliminde olacaktır. Görüşüne başvurulan uzmanlar, medyadaki bir düşünceyi onaylarsa ya da bir program veya derginin değerini kabul ederlerse izleyici bu materyalden daha çok etkilenecektir (Burton, 2008:207).

Seyirciyi daha fazla aydınlatmak için kullanılan bu yöntem, medyayı objektif sunum biçimi yönünden tartışılır yapan konulardan birisi olmuştur. Haberde görüşü alınan uzmanlar, söz konusu olayla ilgili kişisel düşüncelerini, siyasi kimliğini veya bir kuruma bağlıysa o kurumun lehine olacak biçimde açıklama yapabilmektedir. Bu bağlamda televizyon kanalları da çoğu zaman kendi duruşuna yakın kişilerden bilgi almaktadır. Böylelikle haber seyirciye kanalın istediği şekilde anlatılarak, konu hakkında bütün boyutlarıyla bilgi alması engellenmektedir.

Tez çalışması kapsamında izlenen kanallar arasında en fazla uzman görüşüne başvuran kanal TRT 1'dir. TRT 1, 14 gün boyunca yaptığı Gezi haberlerinde 12 ayrı uzmanla söyleşi yaparak yaptığı yayınların içeriğini desteklemeye çalışmıştır. NTV

kanalı üç kez uzman görüşüne başvuru yaparak TRT 1'i takip etmiştir. Son olarak Kanal D televizyonu ise hiçbir haberinde herhangi bir uzmanla özel söyleşi yapmamıştır.



Şekil 3.10. Görüşü Alınan Uzman Sayısı

Kanal D, NTV ve TRT 1 kanallarında görüşü alınan uzman sayısı kadar bu uzmanların kimliği ve hangi konu hakkında yorum yaptıkları da önemlidir. TRT 1 kanalında ekrana çıkan uzmanlar "gazeteci, sosyolog, akademisyen, iki farklı turizmci, iki farklı çevreci, iki farklı araştırmacı, iktisatçı, ekonomist, sivil toplum kuruluşu başkanı"[*]dır.

TRT 1 kanalı, bu uzmanlarla "çıkan olayların sebepleri, olayların büyümesindeki sebepler, olayların dünya medyasında yansıma biçimi, olayların otellerdeki rezervasyonları nasıl etkilediği, eylemlerin provoke edilerek çevreye zarar verir hale gelmesi, faiz lobisi hakkında ve olayların esnafa etkileri" konularında söyleşiler yapmıştır. Bu konular hakkında görüş beyan eden uzmanlarda cevaben "göstericilerin arasına karışan marjinal gruplardan hatta terör örgülerinden, dış ülkelerin olayları kışkırtmasından, dünya medyasının olayları abartılı biçimde aktarmasından, faiz

[*] 02.06.2013 1. Haber (Gazeteci), 03.06.2013 4. Haber (Sosyolog), 6. Haber (Akademisyen, Araştırmacı), 04.06.2013 15. Haber (Turizmci), 19. Haber (Çevre Uzmanları), 06.06.2013 10. Haber (STK Başkanı), 07.06.2013 8. Haber (Turizmci), 10.06.2013 2. Haber (Araştırmacı, İktisatçı, Ekonomist).

lobisinden, olayların çevreyi, turizmi ve esnafı son derece olumsuz biçimde etkilediğinden" bahsetmişlerdir.

NTV kanalında ekrana çıkan uzmanların kimlikleri ise "akademisyen, sosyolog ve bilişim hukukçusudur." * Bu uzmanlarla "eylemcilerin profili, eylemin kodları ve sosyal medyada tweet atmak suç mu yoksa ifade özgürlüğü mü?" konularında söyleşiler yapılmıştır. Uzmanlarda cevaben "eylemcilerin %70'inin kendilerini hiçbir partiye yakın hissetmediklerinden, en yüksek oranda başbakanın otoriter tavrı sebebiyle orada olduklarından, kamuoyu nezdinde başbakanın üslubunun bir mesele haline geldiğinden, ayyaş ve çapulcu kelimelerinin mizah süzgecinden geçirilerek farklı manalar yüklenmesinden, tweet atmanın bir ifade özgürlüğü olduğu ve bunun ne bir suç ne de bir suça tahrik olduğundan" bahsetmiştir.

Bu kategoride Kanal D, NTV ve TRT 1 kanalları arasında sayısal anlamda ciddi bir fark ortaya çıkmıştır. Sayısal anlamda olan fark yukarıdaki tabloda verilmiştir. İçerik anlamında ise Kanal D ve NTV'nin sunumu benzeşirken, TRT 1 kanalı çok farklı bir içerikle sunum yapmıştır. Kanal D televizyonu yaptığı yayınlarda hiçbir uzmanla söyleşide bulunmamıştır. Kanal D söyleşi konusunda direkt olarak "eylemcilerle" görüşmüştür ve bu söyleşileri ekrana getirmiştir. Örneğin NTV kanalında olduğu gibi "olayların çıkış sebebini ve eylemcilerin neden eylem yaptıkları" sorularını direkt olarak eylemcilere tuttuğu mikrofona gelen cevaplarla ekrana getirmiştir. Sonuçta bu durum, Kanal D televizyonunun Gezi haberlerini sunarken "eylemci" odaklı bir sunum gerçekleştirdiğini göstermektedir.

NTV televizyonu uzman kişilerin görüşlerini almada belli başlı konular üzerinde durmuştur. Eylemcilerin profili, eylemlerin taşıdığı genel özellikler ve sosyal medyada ifade özgürlüğüyle ilgili konularda uzman destekli yayın yapmıştır. Bütün bu konu başlıklarına bakıldığı zaman NTV kanalı da Kanal D televizyonu gibi bu kategoride daha çok "eylemler" ve "eylemcilerin genel özellikleri üzerinde durmuştur.

Kanal D ve NTV kanallarının aksine TRT 1 kanalı, genel olarak eylemlerin ve eylemcilerin ülkeye verdiği zararları derin bir şekilde ortaya koymak için uzman görüşlerine başvurmuştur. Bu kategoride incelenen haber içeriklerinde TRT 1, eylemler

* 05.06.2013 11. Haber (Akademisyen), 06.06.2013 12. Haber (Sosyolog), 13. Haber (Bilişim Hukukçusu).

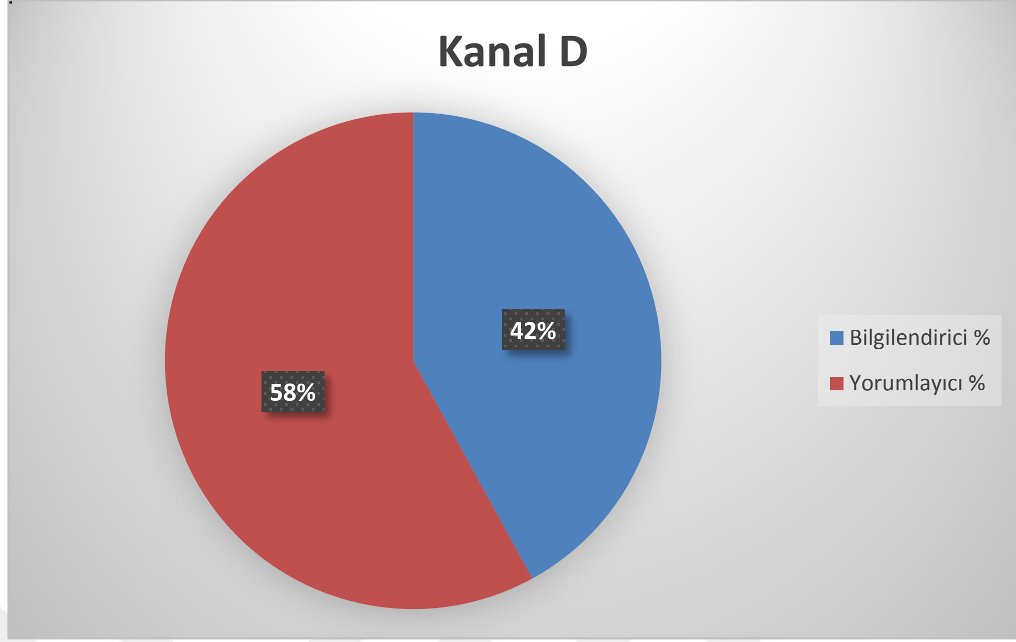
sonucu oluşan maddi ve manevi hasara, eylemlerdeki marjinal örgütlere, yurtdışı ve ekonomik çevrelerin eylemlerdeki etkisine dikkat çekmeye çalışmıştır. Sonuç olarak TRT 1'de gündeme getirilen bu konu başlıkları iktidarın söylemlerinden oluşmaktadır. Bu da TRT 1 kanalının bu kategoride "iktidar" odaklı sunum yaptığını ortaya koymaktadır.

3.8. SPİKERİN SUNUM BİÇİMİ

Spikerler haberleri izleyicilere aktarırken bazı noktalara dikkat etmesi gerekmektedir. Spikerin olayları anlatımı "ussal anlatım" ve "duygusal anlatım" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir spiker televizyon haberlerini okuduğu esnada bütün duygularından ve öznel bakış açısından kurtularak, tamamen ussal anlatıma yönelmesi gerekmektedir (Parsa, 1993:63).

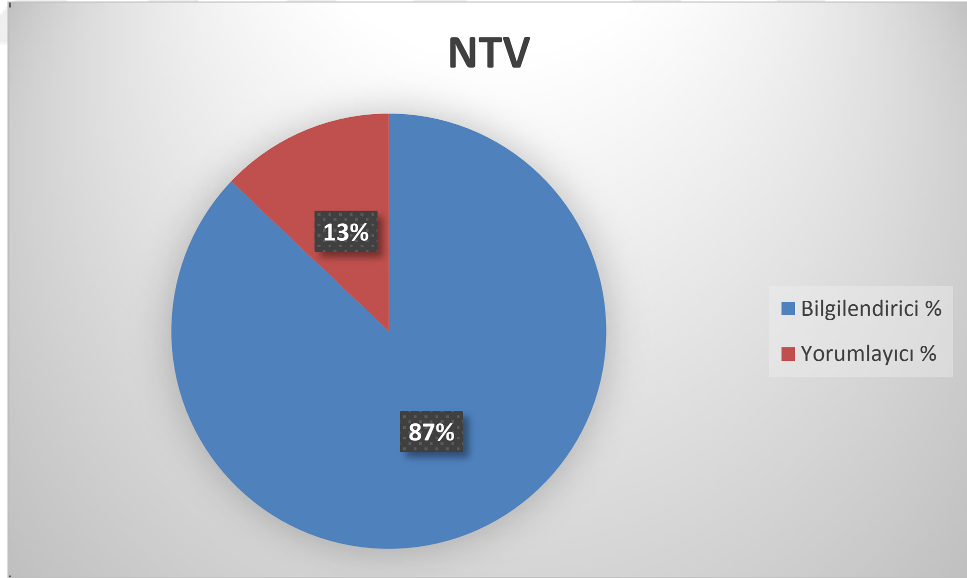
"Habere yorum katmak, izleyicilerin görüşlerini yönlendireceğinden habercilik açısından iyi sonuçlar doğurmaz. Haber bültenlerinin ardından yayınlanan yorum köşesi olabilir. Ancak haberin içinde yorum olması etik ve ahlâk kurallarına aykırıdır." (Öztürk 2004:100).

Spikerlerin sunum biçimi Gezi Parkı haberleri içinde önemlidir. İki haftalık süreçte üç kanalda izlenen Gezi haberleri iki farklı sunum biçimi açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye göre Kanal D ana haberde çıkan Gezi haberlerinin %58'i yorumlayıcı olurken, %42'si bilgilendirici olmuştur.



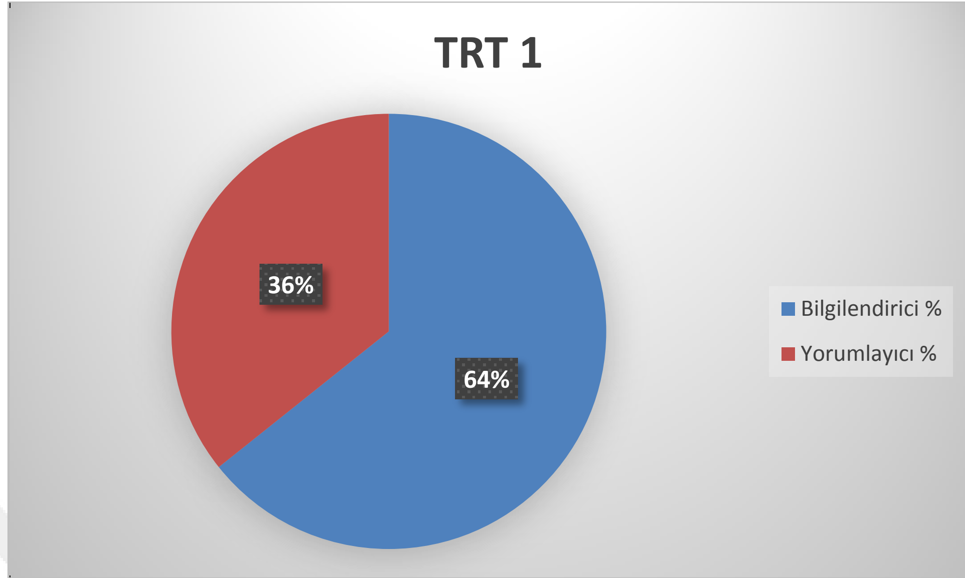
Şekil 3.11. Kanal D Sunum Biçimi Oranı

NTV’de yayınlanan Gezi haberlerinde spikerin sunumu biçimi %87 bilgilendirici olurken %13 yorumlayıcı olmuştur.



Şekil 3.12. NTV Sunum Biçimi Oranı

TRT 1 kanalındaki Gezi haberlerinde ise spikerin sunum biçimi %64 bilgilendirici olurken, %36 yorumlayıcı olmuştur.



Şekil 3.13. TRT 1 Sunum Biçimi Oranı

İzlenen gezi haberlerinde elde edilen verilere göre spikerin sunum biçimi kategorisinde Kanal D televizyonu haberin "yorumlayıcı" anlatımına daha çok başvurmuştur. Kanal D ana haber Gezi olaylarının sunumunda özellikle "polisin eylemlere gaz ve tazyikli suyla müdahale etmesi, siyasilerin olaylar için verdiği tepkiler, eylemlerin nitelendirilmesi –şenlik havasında, festival havasında-, yurtta ve dünyada yapılan eylemlerin nitelendirilmesi –destek eylemleri-" noktasında yorumlayıcı bir sunum biçimi kullanmıştır. Kanal D, o zamanki mevcut iktidara muhalif yayın politikası yürütmesinden ötürü ilgili haberlerde "yorum" yaparken eylemlere "olumlu" pencereden bakan, eylemleri demokratik bir talep olarak yansıtan bir sunum biçimi benimsemiştir.

"Yorumlayıcı" anlatım oranında ikinci sırada TRT 1 kanalı vardır. TRT 1'de "eylemcilerin kamu mallarına zarar vermesi, kırıp dökmesi, eylemlerdeki marjinal gruplar, eylemlerin ülkeye olan olumsuz etkileri, sosyal medyada yer alan haberler, faiz lobisi, olayların dünya medyasında yansıma biçimi, Batılı ülkelerde yapılan eylemlerde polisin müdahale biçimi" gibi konularda yorumsal anlatım tarzı kullanmıştır. TRT 1 kanalı kamu yayıncılığı yapması sebebiyle eylemlere "negatif" açıdan yaklaşarak, bütün bu konularda "olumsuz" bir sunum biçimi yansıtmıştır.

Son olarak NTV'ye bakıldığında, "yorumlayıcı" anlatımın en düşük "bilgilendirici" anlatımın ise en yüksek kanal olduğu görülmektedir. NTV kanalının özellikle haber kanalı oluşu sebebiyle olayları olduğu gibi aktaran bir sunum biçimi benimsediğini söylemek mümkündür. Spikerin sunum biçimi olarak NTV, zaman zaman "polis müdahalesi ve olayların ekonomiye etkisi" gibi önemli başlıklarda yorumsal anlatım tarzında bulunmuştur. Ancak burada şu dikkat çekmiştir, bu tarz haberlerin sunum biçiminde bazen "eylemciler" aleyhinde bazen de "iktidar" aleyhinde yorumlar yapmıştır. Bu noktada NTV'nin bir haber kanalı olması sebebiyle eylemlere çok yönlü ve diğer iki kanala nispeten daha tarafsız bir sunum biçimi geliştirdiği söylenebilir.

3.9. HABERİN TARAFLARI

Ana haber bültenlerinde yayınlanan bazı haberler birtakım kişilerin veya grupların üzerine temellendirilerek sunulmaktadır. Görüldüğü kadarıyla bu durum, uzun bir süre gündemi meşgul eden haberlerde daha çok ortaya çıkmaktadır. Öne çıkarma olarak adlandırılan bu durum, haberlerde belli konuların, belli kişi, grup ve kuruluşların daha çok vurgulanması gündemde daha sık tutulmasıdır (Çebi, 2002: 168). Rigel'e göre öne çıkan gruplar söylem seçkinleri ve söylem düşkünleri diye iki grupta toplanmaktadır. Siyasi, askeri ve ekonomik alandaki iktidar seçkinlerinin yanı sıra, gazeteciler, yazarlar, sanatçılar, yönetmenler ve akademisyenler söylem seçkinlerini oluşturmaktadır. Söylem düşkünleri ise kendini yeterince ifade edemeyen kişi ve gruplardan oluşmaktadır (Rigel, 2000:192-194).

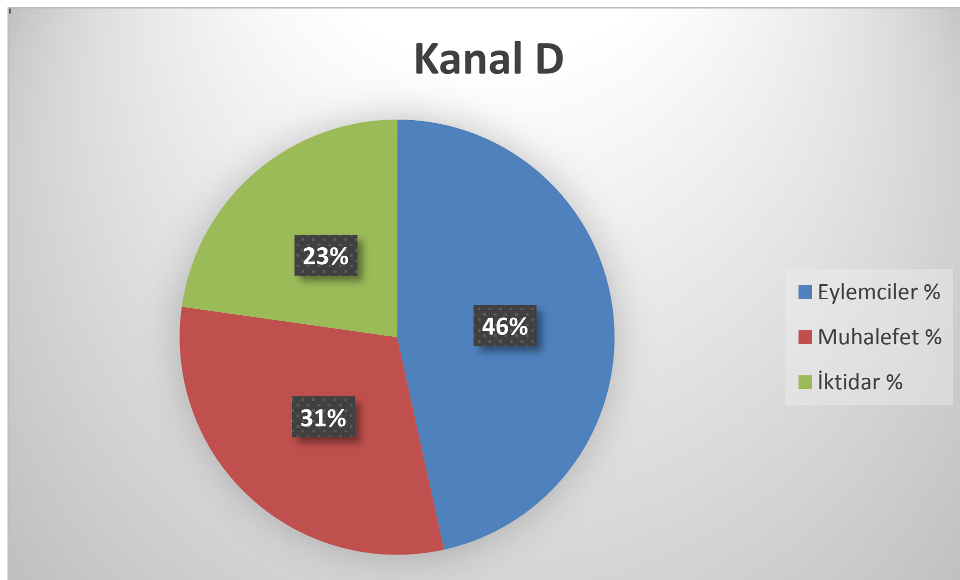
Çalışmanın konusu gereği Gezi Parkı haberlerinden örnek verilecek olursa, çalışmanın literatür taraması kısmında da vurgulandığı üzere; olaylarda öne çıkan üç "taraftan" söz etmek mümkündür. Bunlar olayların bizzat içerisinde yer alan 'eylemciler', olaylara destek veren 'muhalefet', ve olaylara karşı olan 'iktidar'dır.

Bu kategoride belirlenen üç taraf içerisinde 'eylemciler' ve 'muhalefet' tarafı birlikte ele alınarak tek taraf gibi incelenebilirdi. Ancak yapılan gözlemler sonucu bu iki tarafın ayrı ayrı ele alınmasına karar verilmiştir. Buna sebep olarak öncelikle eylemleri muhalefet güdümünde olmadan birkaç aktivistin Gezi Parkı'ndaki ağaçlar kesilmesin diye başlattığı anlaşılmıştır.

Bunun yanı sıra eylemler başladıktan sonra ‘muhalefet’ dışardan eylemler üzerine yorum yapmış, kendi partileri adına eylemleri destekleyip desteklemediklerini veya destekleseler bile bunun bazı sınırları olduğunu açıklamışlardır.

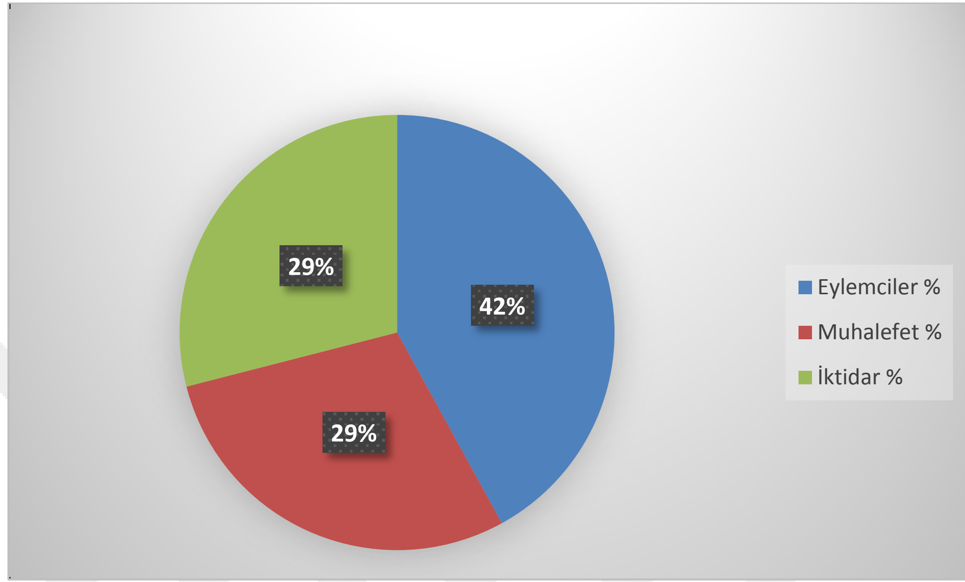
Buna bağlı olarak televizyon kanalları da yaptıkları haberlerde ‘eylemciler’ ve muhalefet tarafında yaşanan gelişmeleri ayrı ayrı ekrana getirmiştir. Örneğin bir kanal ‘eylemcilerin’ parkta yaşadıklarını, yaptıklarını ve organizasyonlarını aktarırken diğer kanal ise yine ‘eylemcilerin’ kırıp dökmesini, çevreye ve ülkeye zarar vermesini haber yapmıştır. Örnekte görüldüğü gibi ‘muhalefet’ tarafı bu haberlerin içerisinde olmamıştır, haberlerin esas aktörü olarak ‘eylemciler’ gösterilmiştir.

Gezi Parkı Olayları’yla ilgili yapılan haberler içerik bakımından incelendiğinde ortaya çıkan önemli bulgulardan birisi de ‘haberin tarafları’ kategorisindedir. Kanal D televizyonu yaptığı haberler boyunca en fazla oranı “eylemcilere” ayırmıştır. Kanal D ana haber yaptığı bütün Gezi haberleri içerisinde %46’lık dilimi yani neredeyse tüm haberlerin yarısını “eylemciler” üzerinden yapmıştır. Kanal D ana haber ikinci olarak “muhalefetin” olaylara ilişkin görüş ve açıklamalarını ekrana yansıtırken sonuncu olarak “iktidarın” olaylara ilişkin çalışmalarını, görüş ve açıklamalarını ekrana yansıtmıştır.



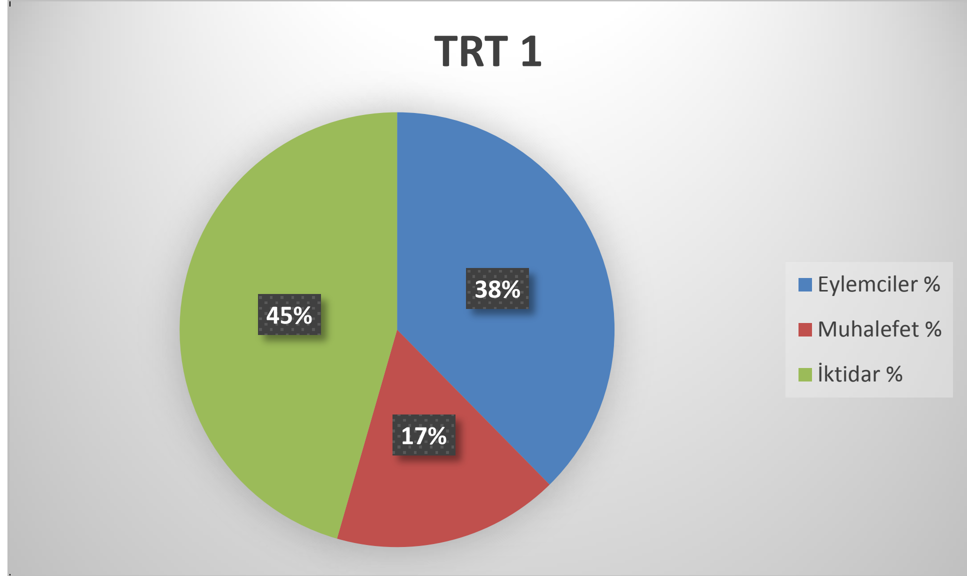
Şekil 3.14. Kanal D Eylem Haberlerinin Tarafları

NTV kanalı bu kategoride izlendiğinde, tıpkı Kanal D gibi “eylemciler” tarafına daha fazla yer ayırdığı ortaya çıkmıştır. NTV 14 günlük ana haber bültenlerinde %42 oranında “eylemcilerle” ilgili haber yapmıştır. Siyaset içerikli haberlerdeyse “iktidar” ve “muhalefet” tarafları eşit oranda sunulmuştur. Burada bulgular sayısal oranın her iki taraf içinde %29 olduğunu göstermektedir.



Şekil 3.15. NTV Eylem Haberlerinin Tarafları

Bu kategoride son olarak TRT 1 kanalıyla ilgili veriler incelendiğinde diğer iki kanala göre daha değişik bir sonuç vardır. TRT 1 kanalı Gezi haberlerinde özellikle Kanal D’nin tersine “iktidar” tarafını daha fazla öne çıkartmıştır. “İktidar” kanadı %45’le en çok süre ayrılan taraf olmuştur. Bu kanal Gezi haberlerinin neredeyse yarısını iktidarın olaylara bakışını, çalışmalarını ve görüşlerini ekrana getirerek yapmıştır. TRT 1’de ikinci olarak “eylemciler” tarafına daha fazla yer ayırılmıştır. Ancak bu oran diğer iki kanala göre daha düşüktür. Bu kanal, haberlerinde en az payı “muhalefete” ayırmıştır. TRT 1’ de “muhalefet” tarafına ayırılan oran diğer iki kanalın çok altında kalmıştır.



Şekil 3.16. TRT 1 Eylem Haberlerinin Tarafları

Elde edilen yukarıdaki verilere göre Kanal D ve NTV'de birbirine yakın sonuçlara ulaşılırken, TRT 1' de bu iki kanaldan farklı bir durum söz konusu olmuştur. 'Muhalefet' tarafına ayırılan oran diğer iki kanalın çok altında kalmıştır. Kanal D televizyonu yaptığı Gezi haberlerinde %50'ye yakın bir oranda yani neredeyse yarısında olayların 'eylemciler' tarafını öne çıkartmıştır. Öncelikli olarak buna sebep olarak Kanal D'nin mevcut iktidara muhalif bir kanal olmasını gösterebiliriz. Kanal D televizyonu o zamanki iktidara karşı yapılan eylemlerde 'eylemcileri' ve 'muhalefet' tarafını daha fazla ekrana getirerek sunum biçimini buna göre şekillendirmiştir. Diğer bir sebep olarak Kanal D televizyonunun tecimsel bir yayın yapması gösterilebilir. Yaptığı özel haberlerde hikâye üslubunda anlatımlar yapan kanal, iki haftalık zaman zarfında izlenen bültenlerin hepsinde Gezi Parkı'nda nöbet bekleyen 'eylemcilerin' parkta yaptığı temizlikten, ücretsiz olarak dağıttıkları kitaplara ve yiyeceklere, parkta kurulan web tv ve berber dükkânına kadar parkta yaşananlar hakkında gün gün detaylı olarak haberler yapmıştır.

Haberin tarafları kategorisinde NTV kanalı da Kanal D gibi haberin en çok 'eylemciler' tarafını yapmıştır. Ancak NTV bu haberlerde 'eylemcilerin' günlük yaşantıları arasında yaptığı eğlenceli organizasyonların yanı sıra 'eylemcilerin' eylemlerde çevreye verdiği zarara, ekonomiye olan etkilerine, kurduğu barikatlara,

yıktığı otobüs duraklarına, taşlanan belediye otobüsleri, devrilen araçlar ve taşlanan bankamatikleri de haber yapmıştır.

NTV kanalı siyaset haberlerinde ise hem 'muhalefete' hem de 'iktidara' eşit aralıkta durmuştur. Aslında çıkan bu sonuçlara göre NTV haberin bütün taraflarına eşit mesafede durmuştur denebilir. Çünkü en çok yeri ayırdığı 'eylemcilerin' hem meşru görünen hak arayışlarını hem de bu sırada yaptıkları taşkınlıkları ekrana taşıyarak bir nevi dengeli bir sunum gerçekleştirmiştir. Bu duruma sebep olarak NTV'nin bir haber kanalı olmasını gösterebiliriz. Haberlerin gerçekliği üzerinden yapılan yayınlarda her olaya, her tarafa ve bütün aktörlere eşit mesafede yaklaşma yayın politikasının gereğidir denebilir.

TRT 1 kanalı bu kategoride diğer iki kanalın tam aksine en çok 'iktidar' tarafının haberini yapmıştır. İkinci olarak 'eylemcilerin' haberlerini yaparken, son olarak 'muhalefet' tarafının haberlerini yapmıştır. TRT 1'in kamu yayıncılığı yapması ve bir devlet kanalı olması mevcut duruma en önemli sebeptir. Bu kanalda yapılan Gezi haberlerinde devlette 'yürütme' organının başı olan 'iktidarın' sesi ve duruşu diğer iki tarafa göre çok daha fazla ekrana getirilmiştir. Öyle ki 14 gün boyunca yapılan haberlerin son iki gününde, bültenin neredeyse tamamı o dönem başbakanının yaptığı miting haberlerinden oluşmuştur.

TRT 1 'eylemciler'le ilgili de yüksek oranda haber yapmıştır. Ancak yapılan bu haberlerin neredeyse tamamı 'eylemcilerin' taşkınlıklarıyla ilgili olmuştur. Kanal neredeyse her gün eylemcilerin zarar verdiği çevreyle ilgili haberler yapmıştır. TRT 1 muhabirleri zarar gören esnafla, vatandaşlarla, röportajlar yapmıştır. Yine taşlanan otobüslerden, devrilen araçlardan, tahrip edilen polis araçlarından ve parçalanan otobüs duraklarından derlenen görüntüler muhabirler aracılığıyla sunulmuştur. TRT 1 Gezi haberlerinde en az 'muhalefet' tarafına yer ayırmıştır. Devletin resmi yayın organlarından olan TRT 1, Gezi haberlerinde daha çok iktidarın olaylara yönelik söylemlerini dile getirmiştir ve yaptığı haberlerde bu söylemleri destekleyecek içerikler sunmuştur. Bu da 'muhalefet' tarafına yönelik haberlerin az olmasına neden olmuştur.

3.10. HABERİN OLUMSUZLANMASI

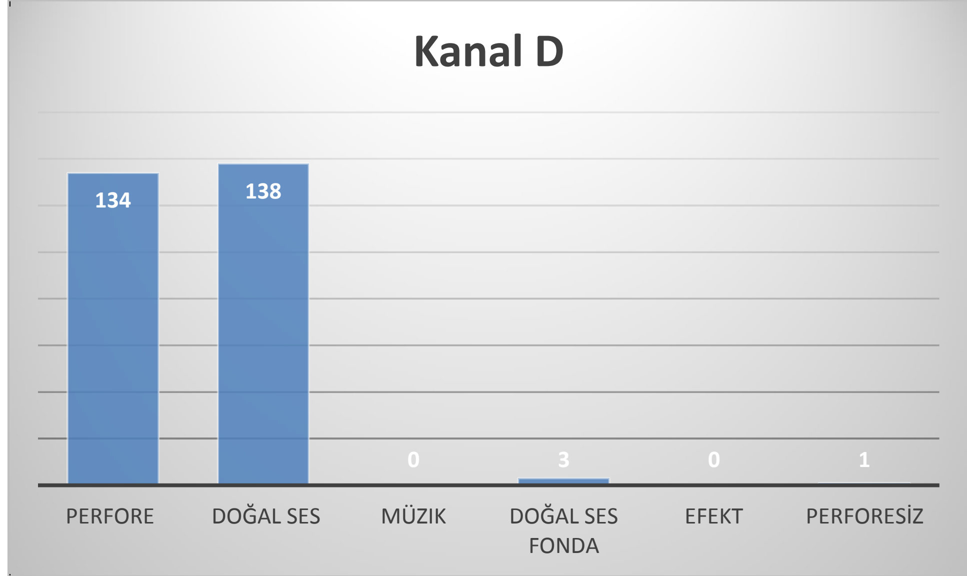
Haberler, belirli saat ve süreler dâhilinde yayınlanan haber bültenleri aracılığıyla izleyiciye sunulmaktadır. Ancak deprem, patlama, kaza, saldırı gibi rutin haber akışını bozan olaylar, çoğu zaman "*son dakika"*, "flash haber" gibi çerçeveler aracılığıyla izleyiciye sunulmaktadır. *"Televizyon ekranlarında, normalin dışında gelişmelerin olduğunu çağrıştıran ve genellikle kırmızı bantlar üzerinden izleyiciye aktarılan bu son dakika haberleri ya da flash gelişmeler, bir süre sonra izleyicide doğrudan kötü olayların olduğu algısını yaratarak içerikten de önce biçimsel olarak olumsuzlanmış olmaktadır." (Yurdigül, 2014:79).*

Örnekteki gibi bir olumsuzlamaya rastlanmamakla birlikte, habere konu olan olayların veriliş biçimi, haberin genel kurucularından sayılan olumsuzlama eğilimini destekler niteliktedir. Gezi eylemleriyle alakalı yapılan bütün haberler ister eylemci taraflı ister iktidar taraflı olsun hep bir olumsuzlama içerisindedir.

3.11. HABERDE KULLANILAN SESLER

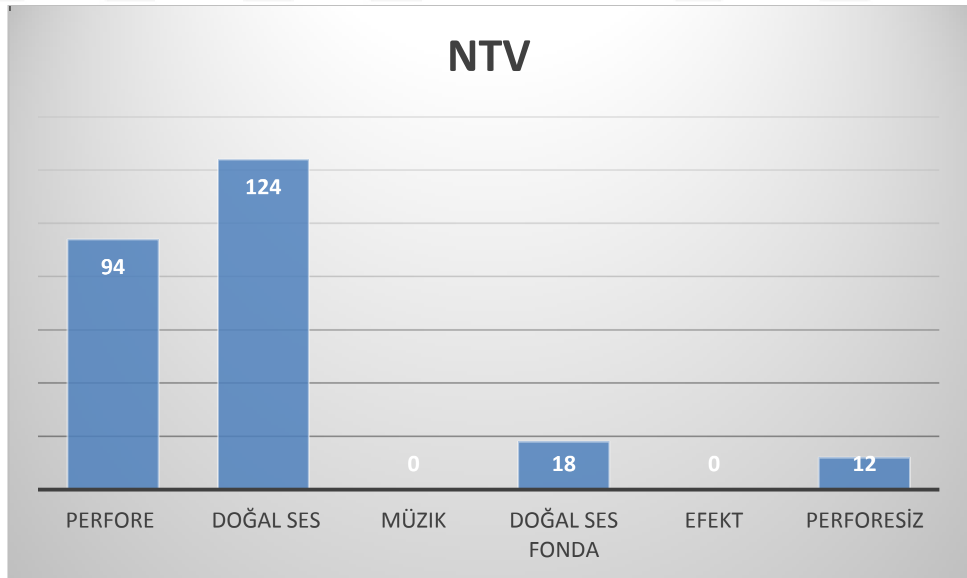
Bir haberde spikerin sesi nasıl güven veriyorsa, haberin içeriğini aktarmak için kullanılan perfore, olay yerinde duyulan sesler ile de desteklenince inanılırlığı arttırmaktadır. Doğal ses haber için çok önemlidir. Doğal sesler, ortam sesleri haberlerde çoğu zaman kullanılmaktadır (Sirer, 2010:134). Örneğin bir mitingde çıkan kavgada yaşanan arbede de duyulan sesler gerçekliği iki katına çıkartmaktadır ve izleyiciyi olayların içine çekmektedir. Ayrıca bir haberde görüntünün içeriğine göre seçilen fon müziği de sunum biçimini etkileyen önemli bir faktördür. Trajedi unsurları barındıran bir haber, kullanılan acıklı fon müzikleriyle bireylerin aklından çok duygularına hitap eden yapıya büründürülmektedir. Böylelikle haberde bilgiden çok olayın kahramanlarının hayat hikâyelerine daha çok vurgu yapılmaktadır.

Kanal D ana haber bültenlerinde yayınlanan Gezi haberlerinde ortaya çıkan ses analizi aşağıdaki gibidir. Buna göre Kanal D haber 14 gün boyunca yaptığı haberlerin 134'nde "perfore" 138'nde "doğal ses" kullanmıştır, müzik ve efekt ise hiçbir haberde kullanılmamıştır. Haberlerin 3'nde "Doğal ses fonda" ve 1 tanesinde "perforesiz" haber yapılmıştır.



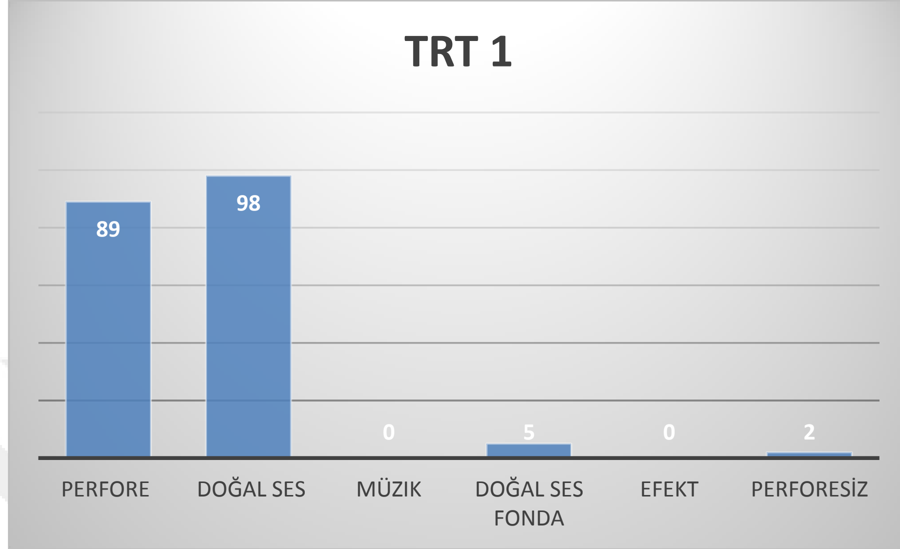
Şekil 3.17. Kanal D Haberin Sesi

NTV kanalı yaptığı 124 Gezi haberinin hepsinde “doğal ses”, 94’ünde “perfore” 18’inde “doğal ses fonda” kullanmıştır. Bu haberlerin, 12’ si “perforesiz” sadece kam spk’den pas atılan görüntüler eşliğinde yapılırken, haberlerin hiçbirinde “müzik ve efekt” kullanılmamıştır.



Şekil 3.18. NTV Haberin Sesi

TRT 1 kanalı, 98 Gezi haberinin hepsinde “doğal ses”, 89’nda “perfore”, ve 5 haberde “doğal ses fonda” kullanmıştır. İki haber “perforesiz” sadece görüntüler üzerinden aktarılırken, hiçbir haberde “müzik” ve “efekt” kullanılmamıştır.



Şekil 3.19. TRT 1 Haberin Sesi

Yukarıdaki verilerde görüldüğü üzere bütün kanallar Gezi haberlerinde, “müzik” ve “efekt” kullanmamıştır. Bu nedenle bu iki unsur, haberlerin sunum biçimini etkilememiştir. Yine üç kanal Gezi haberlerinin hepsinde “doğal ses” kullanmıştır.

Televizyon kanallarının bu şekilde sunum yapmasının en önemli nedeni ilgili kanunla yapılan *“Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.”* (http://www.rtuk.org.tr) düzenlemesidir. Bunun yanı sıra üç kanalda da haber sesini oluşturan en önemli unsur “perfore” olmuştur. Haberlerin neredeyse tamamında “perfore” kullanılmıştır ve bu da NTV hariç kanallar arasında belirli bir ayrım yapmayı zorlaştırmıştır.

Haberin sesi kategorisinde kanallar arasındaki fark diğer iki unsurda meydana gelmiştir. Kanal D televizyonu "doğal ses fonda" ve "perforesiz" haberlere en az başvuran kanaldır. Bu tarz yapılan az sayıdaki haberde son dakika gelişmelerini aktarmak için yapılmıştır. Örneğin olayların ilk günlerinde, ilgili mahkeme tarafından verilen "Gezi Parkı Çalışmalarını Durdurma Kararı", ana haber bülteni yayındayken sona eren "iktidar partisinin toplantısı" gibi acilen aktarılması gereken haberler "DSF" ve "perforesiz" biçimde verilmiştir. "DSF" ve "perforesiz" yapılan bu haberler Gezi haberlerine özel bir sunum biçimi değildir. Çünkü son dakika gelişmeleri karşısında yapılan bu uygulamalar her kanal ve her türlü haber için geçerlidir.

NTV kanalı "DSF" ve "perforesiz" haberlere biraz daha fazla başvurmuştur. Bu iki tip haberin, diğer kanallara göre daha fazla kullanılması haber sunum biçimi açısından önemlidir. Yayın formatı gereği olaylarla ilgili her detayın "hikâyesi" çıkartılmadan sunulmuştur. NTV, takibi gerektiren birçok olayda bu iki yola başvurmuştur. Örneğin olaylarda yaralanan bir eylemci haberi ilk gün "perforeyle" birlikte sunulurken, daha sonraki günlerde bu yaralının sağlık durumuna ilişkin bilgiler "DSF" ve "perforesiz" haberle sunulmuştur. Kanal, ilk günkü tazeliğinde olmayan haberlerde her ayrıntıyı vermeyerek çok fazla tekrara düşmemiştir.

Sonuçta bir haber üzerinde yapılan tekrarlar, bir noktadan sonra kanalların yayıncılık anlayışını ve tarafını ortaya koymaktadır. Bu çerçevede NTV kanalı herhangi bir tarafa ağırlık vermeden sadece bilgi vermek amaçlı haberler sunmuştur.

TRT 1 kanalı da, Gezi haberlerinin neredeyse hepsinde "perfore" kullanmıştır. İstisnai durumlar ise yaşanan son dakika gelişmeleriyle veya yine siyasilerin olaylarla ilgili yaptığı bir açıklama sonrasında yaşanmıştır. Diğer haberler içinde geçerli olan bu uygulama Gezi haberlerinin sunum biçimini etkilememiştir.

3.12. HABERLERDE KULLANILAN GÖRÜNTÜLER

Televizyon haberlerinde görüntü, yayınlanacak haberin seçiminde en önde gelen unsurdur. Çok iyi görüntü elde edilmiş bir haber kimi zaman görüntü hatırına haber bülteni içinde yer alabilmektedir. Özellikle bu görüntüler *kan, şiddet cinsellik vb.* içerikli ise haberciler için vazgeçilmez niteliktedir (Baudrillard, Akt. Yurdigül 2002: 69). Televizyon haberciliği, şiddet sahneleri de dâhil olmak üzere görsel ve duygusal

etkiye sahip önemli görüntülerle işlemektedir. Saatlerce sürmüş bir siyasi gösteride, atılan sloganlardan çok polis coplarının bir grup öğrencinin üstüne indiği otuz saniye büyük ihtimalle olayın televizyona çıkarılan tek kısmı olacaktır (Esslin, Akt. Karaboğa 2010:195).

Ana haber bültenlerinde yayınlanacak bir olayın seyirciye daha etkili biçimde sunulması için sıcak görüntülere ihtiyaç duyulmaktadır. Yani haberde kullanılacak olan bu görüntüler mutlaka olay anında veya olaydan çok az bir süre sonra çekilmiş olmalıdır. Ayrıca yayınlanan görüntünün sadece kurumsal olmasına veya haber ajanslarından alınmış olmasına gerek yoktur. Olay yerinin yakınlarında bulunan bir güvenlik kamerasına ait görüntülerde haberciler açısından çok önemli olabilmektedir (Dileklen, 2005:41). Habere ilişkin görüntü olmaması halinde ise olayı çağrıştıracak arşiv görüntüleri veya gerekli görüldüğü takdirde canlandırma görüntülerde kullanılabilmektedir.

Üç kanalda izlenen Gezi haberlerinde, tespit edilen görüntü türleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir: Buna göre öne çıkan görüntü türleri, canlı, aktüel, arşiv, güvenlik kamerası, cep telefonu, mobese, altyazı, kelebek ve efekttir.

Tablo 3.3. Haber Görüntü Türleri

	CANLI	AKTÜEL	ARŞİV	GÜVENLİK KAM	CEP TEL	MOBESE	ALT YAZI	KELEBEK	EFEKT
Kanal D	18	115	5	0	6	2	52	94	34
NTV	32	90	10	0	0	0	9	19	3
TRT 1	5	79	14	2	3	2	21	23	9

Kanal D televizyonu Gezi haberi görüntülerinde 18 haberde ‘canlı’, 115 haberde ‘aktüel’, beş (5) haberde ‘arşiv’, altı (6) haberde ‘cep telefonu’, üç (3) haberde ‘mobese’, 52 haberde ‘alt yazı’ 94 haberde ‘kelebek’ ve 34 haberde ‘efekt’ kullanmıştır. Kanal D televizyonu hiçbir haberinde herhangi bir iş yerinin veya esnafa ait güvenlik kamerası görüntülerini kullanmamıştır.

Ortaya çıkan bu verilere göre Kanal D televizyonu olayları gün gün yeni görüntüler üzerinden sunmuştur. ‘Arşiv’ görüntülerinin bu denli az kullanılmasına karşın ‘canlı’ ve ‘aktüel’ görüntülerin çok daha fazla olması bunun en önemli

göstergesidir. ‘Canlı’ ve ‘aktüel’ görüntülerin hepsi olay yerinden çekilmiş olan görüntülerdir. Bu da haberdeki gerçekliği ve haberin içeriğini daha cazip hale getiren önemli bir etkendir.

Kanal D ve diğer iki televizyon kanalı, gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan yeni görüntü kaynaklarına da haberlerinde yer vermektedirler. İş yerlerinin ‘güvenlik kameraları’, vatandaşın çektiği ‘cep telefonu’ kayıtları ve emniyet müdürlüğü tarafından medya kuruluşlarına dağıtılan ‘mobese’ görüntüleri bu tip görüntü kaynaklarıdır. Kanal D, hiçbir haberinde güvenlik kamerasıyla çekilmiş görüntü kullanmamıştır. Vatandaşın çekip haber merkezine gönderdiği ‘cep telefonu’ kayıtları altı haberde kullanılmıştır. Bu görüntüler mevcut haber görüntülerini desteklemek için kullanılmıştır. Örneğin polislerin eylemcilere yaptığı müdahaleyle ilgili haberlerde eylemcileri sopalarla döven polisler, bir apartmana giren gaz fişeğinin görüntüleri ve polislerle olaylar üzerine sohbet eden eylemcilerin gizli çekimleri vardır. Haber görüntüleri kapsamında iki haberde ise emniyet teşkilatının basın kuruluşlarına dağıttığı ‘mobese’ görüntüleri kullanılmıştır. Bu görüntülerde eylemcilerin çevreye verdiği zararlar, polisin attığı gaz bombasını, metro istasyonuna atan eylemciler ve yabancı uyruklu kişilerin eylemcileri organize ettiği görülmektedir. Kanalın eylemlere ilişkin genel yayın biçimi düşünüldüğünde, sansürlenmeden aktarılan bu görüntüler çok az yer kaplamaktadır. Bunun için sunum biçimi üzerinde etkili olmamıştır.

Kanal D televizyonu haber görüntüsü kategorisi içerisinde ‘kelebek’ ve ‘efekti’ en fazla kullanan kanal olmuştur. Bu iki teknik unsur habercilik açısından son derece önemlidir. İlk olarak ‘kelebek’ ekranı ikiye, üçe veya daha fazla parçaya bölerek bir haber hakkında birden fazla görüntüyü aynı anda ekranda göstermeyi sağlamaktadır. Kanal D Gezi haberlerinin çok büyük bir kısmında bu özellikten yararlanmıştır.

‘Kelebek’ sayesinde herhangi bir konudaki Gezi haberi, önceden çekilmiş eylem görüntüleriyle beslenmiştir. Kullanılan ek görüntüler genellikle şiddet içeren karelerden oluşmuştur. Bu sayede insanların hafızasındaki şiddet görüntüleri tekrarlanmış ve iktidara karşı olan muhalif kesimin dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda bazı görüntülerde kullanılan ‘efektlerde’ yayınlanan görüntüde vurgulanmak istenen bir kareyi vermek için kullanılmıştır. Kalabalık içerisinde yaşanan bir hadiseyi, eli sopalı

polislerin elindeki sopayı ve eylemcileri döven polisleri göstermek için 'hareketli kırmızı daire ve mozaik' efektleri kullanılmıştır.

Kanal D televizyonu görüntülerde ayrı bir unsur olan altyazıyı da kullanmıştır. Ses kalitesi düşük olan görüntülerde bu unsur daha çok tercih edilmiştir. Örneğin ses kalitesi düşük olan eylemci röportajlarında, siyasetçi röportajlarında, eylemlerde meydana gelen önemli diyaloglar ve yaşanan çatışmalarda dile getirilen bir tepki cümlesi tek tek yazılarak verilmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen sonuçlara göre NTV kanalı, haber görüntülerinde gün gün çekilen yeni kareler kullanmıştır. Sadece on (10) haberde 'arşiv' görüntüleri kullanarak Gezi haberi yapmıştır. Bunun dışında kullanılan bütün görüntüler 'canlı' ve 'aktüel' çekilmiş görüntülerdir. NTV kanalı hiçbir haberinde 'güvenlik kamerası', 'cep telefonu' ve 'mobese' görüntülerine yer vermemiştir. Diğer görüntü unsurları olarak ise dokuz haberde 'alt yazı', 19 haberde 'kelebek' ve üç haberde 'efekt' kullanılmıştır.

NTV televizyonu gerçeklik üzerine kurguladığı haber sunum biçimini bu kategoride de göstermiştir. 'Canlı' ve 'aktüel' görüntüler Gezi Parkı Olayları'yla ilgili yapılan haberlerin hepsine hâkimdir. Olaylar süresince devlet adamları tarafından yapılan toplantılar, açıklamalar ve ziyaretler, eylemcilerin yaptığı protestolar, polisin eylemcilere müdahalesi ve Türkiye'nin üç büyük ilinde eylem alanlarında yaşananlar 'canlı' ve 'aktüel' çekimlerle sunulmuştur. Gezi haberi görüntüleri, olayların gerçekleştiği yerlerden direkt olarak seyirciye ulaştırılmıştır. Bu görüntüler gün içinde ya 'aktüel' olarak kaydedilmiştir ya da 'canlı' bağlantıyla yayınlanmıştır.

'Güvenlik kamerası', 'cep telefonu' ve 'mobese' görüntüleri NTV kanalı tarafından kullanılmamıştır. 'Arşiv' görüntüleriyle kurgulanmış haberlerde dahi profesyonel kameralarla çekilmiş videolar kullanılmıştır. Kanal, görüntü kalitesi düşük olan bu görüntüleri ekrana getirmeyerek kalitesinden ödün vermemiştir. Ayrıca haberlerde içeriği desteklemek için kullanılan bu görüntüler, NTV tarafından ekrana getirilmemiştir ve olaylar genel hatlarıyla aktarılmıştır.

NTV, dokuz (9) haberde 'altyazı' kullanmıştır. Bu altyazılar yapılan röportajlar esnasında kullanılmıştır. Ses kalitesinin anlaşılamayacak kadar düşük olduğu röportajlarda izleyiciye destek amaçlı kullanılmıştır. Bir kurum ya da kuruluşun, bir siyasinin yaptığı bazı açıklamalarda yazılı olarak ekrana getirilmiştir. Görüntülerde

kullanılan ‘kelebek’ özelliği NTV kanalında belli başlı durumlar için kullanılmıştır. Canlı bağlantılar buna en önemli örnektir. Canlı bağlantı sırasında bazen spiker ve muhabir yan yana gösterilmiştir bazen de muhabir ve bulunduğu yer yan yana gösterilmiştir. Bir başka örnekte de eylemlere ilişkin açıklama yapanların görüntüleri ya da donuk kare fotoğrafları bir tarafta diğer tarafta ise açıklama yapanın sözleri yazılarak yan yana ekrana getirilmiştir. Bu kanalda görüntü ‘efektleri’ çok az haberde kullanılmıştır. Görüntüler üzerinde fazla bir oynama yapmadan doğal biçimde haber yapan NTV’nin; kullandığı efektler ise sunum biçimini etkilemeyen teknik bir ayrıntı olarak Gezi haberlerinde yer almıştır.

Gezi Parkı Olayları’nın sunum biçimini tespit etmek için TRT 1’de izlenen haberlerde, en fazla ‘aktüel’ çekim görüntüler bulunmaktadır. Bu görüntüler ya bir gün önce çekilmiştir ya da o gün içinde çekilmiş ve yayına hazırlanmış görüntülerdir. TRT 1’de dikkati çeken en önemli sonuç canlı görüntülerin çok az yayınlanmasıdır. Yayını yapılan canlı görüntüler ise eylemlerin siyasi boyutuyla ilgili olmuştur. Herhangi bir montaj işlemi yapılmadan olduğu gibi verilecek olan canlı görüntülerde, iktidara karşı başlayan eylemlerden hiçbir canlı görüntü yayınlanmamıştır. TRT 1’de yayınlanan canlı görüntüler iktidar partisinin o günlerde yaptığı mitinglere ve siyasi görüşmelere aittir.

TRT 1’in kullandığı haber görüntülerinde de ‘güvenlik kamerası’, ‘cep telefonu’ ve ‘mobese’ kamera görüntüleri bulunmaktadır. Kanal, bütün bu görüntülerde olaylar süresince kullandığı haber diline ve söylemine katkıda bulunacak tarzda içerikler sunmuştur. Görüntülerde eylemcilerin çıkardığı taşkınlıklar, bir kişiyi dövmeleri, polisin attığı gaz bombasını metro istasyonuna atmaları ve yeşili korumak için başlayan eylemlerde bir ağacın sökülerek eylemciler tarafından taşınması gösterilmiştir. Bu noktada haber görüntülerinde kullanılan renkli efektler ve oklarda kamu mallarına zarar veren eylemcileri net bir şekilde teşhir etmek için kullanılmıştır.

Gezi Parkı Olayları sırasında yapılan siyasi açıklamalar haberlerin başka bir yönünü oluşturmuştur. TRT 1 bu açıklamayı yapanların suretini ve sözlerini ‘alt yazı’ ve ‘kelebek’ kullanarak yan yana ekranda vermiştir. TRT 1’in kullandığı bu sunum biçimi NTV kanalıyla aynı özellikler taşımaktadır. Ancak Kanal D ile farklı özellikler taşımaktadır. Kanal D televizyonu siyasi açıklamalarda herhangi bir donuk kare kullanmamıştır. Bunun yerine açıklama yapan kurumun ya da şahsın, önceden çekilmiş

görüntüleriyle, eylemlerde çekilmiş şiddet görüntüleri ve protestolarını yan yana vermiştir. Söz konusu açıklamalar ise 'perforede' seslendirilmiştir.

Gezi Parkı Olayları toplumsal, siyasal ve ekonomik yönleriyle olduğu kadar medyada yansıtılış biçimi olaraksa son derece önemlidir. Bütün medya organlarınca yapılan Gezi haberlerinde çok sık vurgulanan söylemler toplumun olaylara bakışını değiştirmiştir. Öyle ki medya tarafından dile getirilen söylemler, sembol haline getirilen görüntü ve videolarla desteklenmiştir. Polis tarafından üzerine çok yakın mesafeden gaz sıkılan 'kırmızı elbiseli eylemci kız' en önemli sembollerden birisi olmuştur. Aynı durum olaylara bakışı farklı olan ve olayları meşru görmeyen kesim tarafından da söz konu olmuştur. Onlar açısından ise eylemcilerin kamu mallarına zarar vermesi başlı başlı başına bir söylem haline gelmiştir. Bu bağlamda polisin eylemcilere uyguladığı orantısız güç iddiası buna karşın eylemcilerin kamu mallarına ve çevreye zarar vermesi olaylarda sık sık tartışma konusu olmuştur.

Ana haber bültenlerinde 'şiddet' konusu üzerine çok fazla sayıda haber yapılmıştır. Bu sebeple Gezi haberlerinde kullanılan şiddet içerikli görüntülerin biçimi ve tarafı önemli hale gelmiştir. Aşağıdaki tabloda olaylara karşı duruşu farklı olan üç (3) kanalın şiddet görüntülerinde neyi veya neleri öne çıkarttığı yaşanan şiddet olaylarına bağlı olarak yapılan röportajlarında kiminle yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3.4. Gezi Haberleri Görüntü İçeriği

KANAL	MASKELİ VEYA TAŞ ATAN EYLEMCİLER	BİBER GAZI VEYA SU SIKAN POLİS	ZARAR GÖRMÜŞ ÇEVRE VE ESNAF	BİBER GAZINDAN ETKİLENEN EYLEMCİLER VEYA VATANDAŞLAR	POLİSİN EYLEMCİLERE VURMA ANI	EYLEMCİ RÖPORTAJI	HALK VE ESNAF RÖPORTAJI	EYLEMCİ VE VATANDAŞIN POLİS MÜDAHALESİNE TEPKİSİ
Kanal D	46	89	22	42	41	24	4	35
NTV	38	42	24	4	10	8	2	3
TRT 1	70	22	63	1	0	1	11	0

Tabloya göre Kanal D, eylemlerde polisin orantısız güç kullandığı iddiasını destekleyen bir sunum biçimi kullanmıştır. Haber görüntülerinde öne çıkan 'biber gazı veya su sıkan polis', 'biber gazından etkilenen eylemciler veya vatandaşlar', 'polisin eylemcilere vurma anı' ve 'eylemci ve vatandaşın polis müdahalesine tepkisi' gibi

içerikler böyle bir yorumu gerekli kılmıştır. Kanal D televizyonu, tabloda yer alan bu görüntü başlıklarında en fazla görüntü yayınlayan kanal olmuştur. Şiddet içeren görüntüler demokratik sistemlerin uygulandığı ülkelerde iktidarları zor duruma düşüren görüntülerdir. Birçok Gezi haberinde kullanılan bu görüntüler, hem iktidarı hem de onu temsil ettiği sık sık vurgulanan polis güçlerini 'şiddet' kavramıyla yan yana getirmiştir.

Gezi Olayları'nın seyri, olaylarda öne çıkan taraflar ve bu tarafların kullandığı söylemlerde başka bir iddia olan eylemcilerin kullandığı şiddet diliyle çevreye ve vatandaşa zarar vermesi Kanal D televizyonunda çok fazla dillendirilmemiştir. 'Maskeli veya taş atan eylemciler', 'zarar verilmiş çevre ve esnaf' ve 'halk ve esnaf röportajı' görüntüleri özellikle TRT 1'le karşılaştırıldığında çok daha az kullanılmıştır. Bu üç başlık eylemlerin meşruiyetini sorgulayan, eylemcilerin yaptığı taşkınlıklarla vatandaşa ve olayların olduğu çevredeki esnafa zarar verdiği görüşünü vurgulayan başlıklardır. Kanal D televizyonu adı geçen başlıklardaki içeriklere Gezi haberlerinde çok az yer vermiştir. Buna karşın eylemcilere en fazla söz hakkı veren kanal yine Kanal D olmuştur. Onların düşüncelerini ve isteklerini ekrana getirerek ilgili iddianın aksine eylemlerin meşruiyetini vurgulamaya çalışmıştır.

Tablodaki görüntü içeriklerine göre NTV, neredeyse bütün başlıklarda ikinci sırada yer almıştır. Ortaya çıkan bu sonuca göre kanal, diğer iki televizyondan ayrı bir veri sunmuştur. Olaylarda eylemciler ve iktidar tarafı düşünüldüğünde iki tarafa da çok fazla yakınlaşmayan bir sunum biçimi ortaya çıkmıştır. Özellikle 'maskeli veya taş atan eylemciler' ve ' biber gazı veya su sıkan polis' görüntülerindeki rakamların birbirine yakınlığı dikkat çekmektedir. Bu durum diğer iki kanalın rakamlarında iki katından fazlayken NTV'de aradaki fark çok azdır.

'Zarar görmüş çevre ve esnaf', 'biber gazından etkilenen eylemciler veya vatandaşlar', 'polisin eylemcilere vurma anı', 'eylemci röportajı', 'halk ve esnaf röportajı' ve 'eylemci ve vatandaşın polis müdahalesine tepkisi' başlıkları eylemlerin iki tarafını temsil eden görüntü başlıklarıdır. Tablodaki bu görüntü verilerinden eylemcileri ilgilendiren ve eylemlere destek veren kanadın söylemlerinde sık sık dile getirdiği orantısız güce dayalı müdahale iddiasının temelini oluşturan 'biber gazından etkilenen eylemciler veya vatandaşlar', 'polisin eylemcilere vurma anı' ve 'eylemci ve vatandaşın polis müdahalesine tepkisi' başlıklarını görmezden gelmediği gibi sürekli

olarak vurgulama da yapmamıştır. Bu noktada NTV kanalı için tarafsıza yakın bir sunum geliştirdiğini söylemek mümkündür.

Kamu yayıncılığı yapan TRT 1'de, öne çıkan Gezi haberi görüntüleri başlık olarak değerlendirildiğinde iktidarın bakış açısına dönük olan başlıklarda en fazla görüntüyü veren kanal olmuştur. Eylemcilerin ve eyleme destek verenlerin söylemlerini ve bakış açılarını ise en az hatta bazen hiç göstermeyen kanal olmuştur. Tabloda görüldüğü üzere iktidarın açıklamalarında sık sık değindiği 'maskeli veya taş atan eylemciler' ve gayrimeşru yollarla hak arayan eylemcilerin yaptığı yağmalar sonucu 'zarar görmüş çevre ve esnaf' başlıklarında en fazla görüntüyü yayınlayan kanal olmuştur. Eylemcilerin çevreye ve iş yerlerine zarar vermesinden şikâyet eden vatandaşın sesini de yine en çok TRT 1 vermiştir.

TRT 1, 'biber gazı veya su sıkan polis', 'biber gazından etkilenen eylemciler veya vatandaşlar', 'polisin eylemcilere vurma anı', 'eylemci röportajı' ve 'eylemci veya vatandaşın polis müdahalesine tepkisi' başlıklarında en az görüntüyü yayınlayan kanal olmuştur. Eylemciler ve eyleme destek verenlerin iktidara karşı kullandığı bu başlıklar, otoriteyi temsil eden kanal tarafından haber görüntülerinde ya çok az kullanılmış ya da hiç kullanılmamıştır. Çünkü polisin eylemcilere karşı orantısız güce dayalı müdahalesi konusunda devleti ve iktidarı kamuoyuna karşı zor durumda bırakacak olması ilgili görüntülerin neredeyse hiç kullanılmamasında önemli bir etkendir.

SONUÇ

İstanbul Taksim'de bulunan Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilmesini önlemek için başlayan Gezi Parkı Eylemleri, büyüyerek önce ülke gündemine oturmuş, sonra da dünya kamuoyu tarafından takip edilir hale gelmiştir. Yaşanan olaylar başta ekonomi olmak üzere ülkedeki birçok dinamiğin etkilenmesine yol açmıştır. 28 Mayıs 2013 tarihinde başlayan eylemler o yılın yaz ayları boyunca devam etmiştir. Boyutu ve biçimi sürekli değişen eylemlerde, yan yana gelmez denilebilecek toplumsal kesimler yan yana gelerek gösteriler yapmıştır. Gezi Parkı eylemleri bir kişinin Taksim Meydanı'nda durması şeklinde gelişen 'Duran Adam' protestolarıyla sonlanmıştır. Eylemlerle geçen süreçte polis ile eylemciler arasında yoğun çatışmalar ve şiddetli arbedeler yaşanmıştır. Dolayısıyla olayların bilançosu, çevreye ve ekonomiye verdiği zarar büyük olmuştur.

Olaylardan sonra yapılan açıklamaya göre 28 Mayıs'tan Eylül'ün ilk haftasına kadar geçen 112 günlük sürede 80 kentte (Bayburt hariç) Gezi Parkı olayları çerçevesinde 5 bin 532 eylem ya da etkinlik gerçekleştirildi. Eylemlere yaklaşık 3 milyon 600 bin kişi katılırken, 5 bin 513 kişi güvenlik kuvvetlerince gözaltına alınarak soruşturma kapsamına alındı. Olaylarla ilgili adli soruşturmalarda 189 kişi tutuklandı, 4 bin 329 kişi yaralandı, 5 kişi yaşamını yitirdi. Emniyet teşkilatı bir polisi şehit verirken, 697 polis yaralandı. Yapılan ayrıntılı araştırmalara göre, Gezi Parkı protesto eylemlerinin yarattığı tahribatın değeri yaklaşık 139 milyon lira. Bunun yarısını (74 milyon lira) işyeri zararları oluşturuyor. İkinci sırayı 15.5 milyon lirayla polis araçlarındaki hasarlar, üçüncü sırayı ise 10'ar milyon lirayla belediye araçlarının hasarı ve kaldırım tadilatları alıyor. Kamu binaları ve AKP binalarına verilen zarar yaklaşık 2 milyon lirayken, özel araçlarda 6 milyon lira, otobüs durağı zararlarında 4.3 milyon lira, reklam panoları ve trafik levhalarında 4.1 milyon lira ambulanslarda 2.8 milyon liralık maddi hasarlar oluştu.

Türkiye'yi sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan etkileyen Gezi Parkı Eylemleri, aylarca gündemin ilk sırasında yer almıştır. Bu sebeple kamuoyu eylemleri çok yakından takip etmiştir. Eylemlerde meydana gelen olaylar, eylemcilerin aktiviteleri ve talepleri, siyasilerin olaylar hakkındaki açıklamaları, vatandaşın olaylara bakışı ve son olaraksa dünyanın olaylara bakışı uzun süre tartışılmıştır. İnsanlar hemen her yerde bu konuyu konuşmuş, bir taraf eylemlere destek olurken bir taraf karşı durmuştur.

Kuşkusuz bu tartışmalar geleneksel ve yeni medyada çıkan haberler doğrultusunda yapılmıştır. Özellikle yeni medyada ortaya atılan birçok iddia, fotoğraf, açıklama, yorum, mesaj ve çağrılar olayların seyrini etkileyen büyük bir faktör olmuştur. Olayların tarafı olan bir grup için ifade özgürlüğü kapsamında, diğer bir grup içinse toplumu kışkırtmaya yönelik yayınlanan bütün bu içerikler, eylemlerin hem ülke içine yayılmasında hem de dünyayla olan bağını kurmada bir araç olarak kullanılmıştır.

Medya, gezi olaylarının toplumsal olarak "rağbet" görmesi ya da "olumsuzlanması" noktasında toplumun iradesine nüfuz etmiş, olayların algılanış biçimini etkilemiştir. Çünkü medya toplumda yaşanan her türlü gelişme hakkında yaptığı haber ve haber programlarıyla kitleleri iknaya dayalı yayınlar yapmakta, neyin nasıl konuşulmasını istiyorsa o yönde haberler ve programlar hazırlamaktadır.

Bu durum Gezi olayları özelinde değerlendirildiği zaman yine aynı sonuçla karşılaşılmıştır. Öyle ki ağaç kesilmesini önlemek için başlayan eylemler çok az bir zaman içerisinde siyasi bir hak arama mücadelesine dönüşmüştür. O günlerde yürütme erkinin başında bulunan mevcut iktidarın olayların ilk günlerindeki sert tutumu ve olayların öncesine ait sosyal hayata dönük uygulamalarını sivil toplum kuruluşları, üç büyük spor kulübünün taraftar grupları, bazı ev hanımları ve öğrenci grupları yürüyüşler yaparak, tencere tava çalarak, marjinal grupların katılmasıyla da çevreye zarar vererek protesto etmiştir. Buna karşılık iktidar yanlısı insanlarda bütün bu iddiaların tam tersi bir duruş sergilemiştir. İktidar partisinin yaptığı mitinglerde eylemleri protesto etmiştir. Burada var olan bölünmüşlük sadece kitleler arasında olmamış medya kuruluşları arasında da aynı bölünmüşlük olmuştur. Medya kuruluşları kendini hangi tarafa yakın görüyorsa o tarafın düşüncelerini yansıtacak biçimde haberler yapmıştır.

Ülkenin o günlerde içinde bulunduğu kaos ortamı geleneksel medya için bütün yönleriyle haber değeri taşımıştır. Yakınlıktan güncelliğe, dikkat çekicilikten olumsuzluğa kadar bütün yönleriyle tam bir haber malzemesi olmuştur. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası olsun birçok medya kuruluşu Gezi olaylarıyla yakından ilgilenmiştir. Yerli ve yabancı birçok medya kuruluşu gerek gazete manşetlerinde gerek dergi kapaklarında gerekse de televizyon kanallarında olayları çeşitli biçimlerde işlemişler, çeşitli biçimlerde takipçilerine bu olayları aktarmışlardır. Neredeyse sosyal bir çatışmaya dönüşecek olan olaylar medya kuruluşlarının kendi görüşleri

doğrultusunda haber haline getirilerek halka anlatılmıştır. Medyanın kitleleri yönlendirme kabiliyetinin etkisiyle toplumda var olan tartışmalar medya tarafından dizayn edilmiştir. Eylemin tarafları, medyanın haber aracılığıyla onlara sunduğu içerikler ve başlıklar altında görüş belirtmiştir.

Gezi eylemleri bütün medya organlarında haber olarak sunulmuştur. Demokratik rejimlerde dördüncü kuvvet olarak kabul edilen medyanın en güçlü kollarından birisi olan televizyon kanalları da ana haber bültenlerinde olaylara yer ayırmıştır. Televizyon kanalları belli kurallar çerçevesinde eylem haberlerini sunmuştur. Bu bağlamda her kanal ayrı ayrı sunum biçimini kullanmıştır. Bazı kanallar olayları uzun sürelerle, fazla sayıda haberle, canlı bağlantılarla, olay yerinden yapılan çekimlerle, şiddet içeren görüntülerle anlatırken bazı kanallar daha sade biçimde kısa süreli, az sayıda haberle, şiddet içermeyen görüntülerle haberleri kurgulamıştır.

Gezi Olayları'nın televizyon ana haber bültenlerindeki sunum biçimini daha detaylı ortaya çıkartmak için Türkiye'den üç televizyon kanalı izlenmiştir. Bunlar; Kanal D, NTV ve TRT 1 kanallarıdır. Bu üç kanalın 28 Mayıs – 10 Haziran 2013 tarihleri arasındaki on dört (14) günlük ana haber bültenleri izlenerek Gezi haberleri için kullandıkları sunum biçimi ortaya çıkartılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Kanal D televizyonu eylemleri uzun süre bütün ayrıntılarıyla ekrana getirmiştir. Genel olarak eylemlere karşı olumlu ve eylemleri destekler nitelikte haber sunum biçimi kullanmıştır. NTV kanalı, olayların aktörlerine fazla yakın görünmeyen iki taraf hakkında da her detayı dile getiren bir yaklaşım sergilemiştir. TRT 1 kanalı ise eylemlere tamamen muhalif kalmıştır. Gezi haberlerinde devlet ve iktidar aleyhine olabilecek sunum biçimleri kullanmamıştır.

Bu bültenlerdeki Gezi haberlerine yönelik yapılan çözümlemeler sonucu Kanal D televizyonu eylemlere çok geniş yer verdiği tespit edilmiştir. Hatta iki haftalık zaman dilimi içerisinde dört (4) günlük ana haber bülteni bu olaylara ayrılmıştır. Gezi haberlerine ayrılan genel süre içerisinde İstanbul, Ankara ve İzmir'le canlı bağlantılar yapılarak eylem alanlarından bilgiler alınmıştır. Kanal, haberlerde eylemcileri öne çıkararak onların sesini daha çok duyurmuştur. Buna karşın en az 'iktidar' tarafının haberlerine ve açıklamalarına yer vermiştir. Neredeyse her gün, Taksim Gezi Parkı'nda bekleyen eylemcilerin neye ihtiyaçları olduğu, ihtiyaçlarını nasıl giderdiği, ihtiyaçları

kimin karşıladığı, nasıl vakit geçirdikleri, yapılan organizasyonlar, meydandaki kalabalığın durumu ve polis müdahalesi olduysa bunun ayrıntıları muhabir anlatımıyla bizzat olay yerinden haber yapılmıştır.

Kanal D, haberlerde kullandığı şiddet içerikli görüntülerde polisin gaz bombalı ve tazyikli suyla müdahalelerini sürekli olarak kullanmıştır. Yine siyasilerin yaptığı açıklamalar sırasında kelebekle ekran ikiye bölünerek hem konuşan kişi hem de polisin müdahalesi aynı anda gösterilmiştir. Haberi izleyiciye sunan Kanal D spikerleri ise pozitif anlamda ‘yorumlayıcı’ ifadeler kullanarak, eylemler karşısında olumlu bir duruş sergilemişlerdir. Genel olarak özetlenen bu sunum biçimleri insanların eylemlere karşı bakış açısını etkileyebilecek sunum biçimleridir. Kanal, bir olay hakkında herkes tarafından kabul edilen haber süresinden çok daha fazla oranda haber yaparak ve bu sürede hazırlanan içeriklerle, kullanılan habercilik metotlarıyla toplumun eylemlere olumlu bir gözle bakmasını sağlamaya çalışmıştır.

TRT 1, ‘Gezi’ konulu haberlere diğer iki kanala göre çok daha az yer vermiştir. Kanal için Gezi eylemleri hiçbir zaman gündemin ilk sırasında olmamıştır. Olaylar süresince daha çok dış politikayı ilgilendiren haberler ön planda tutulmuştur. Eylem alanlarına neredeyse hiç inmeyen TRT 1, indiği zamanlarda da eylemcilerin sebep olduğu zararlardan bahsetmiştir. Ayrıca iş yerlerinin güvenlik kameraları ve mobeseler tarafından kayıt edilen yağmalama, eylemcilerin kaldırım taşlarını sökmeleri, barikat için ağaç sökmeleri bültenlerde gösterilmiştir. Eylemlerden dolayı iş yerleri hasar gören esnafla, vatandaşlarla, bazı sektörlerin ileri gelenleriyle, uzmanlarla ve gazetecilerle röportajlar yapmıştır.

TRT 1, ana haber bültenlerinin son iki gününü iktidar partisinin mitinglerine ayırmıştır. İktidar partisinin mitinglerini, mitinglere giderken başbakanı takip eden konvoyları canlı bağlantılarla ve gün içinde çekilmiş görüntülerle haber olarak aktarmıştır. Olaylarda iktidar kanadının söylemlerini daha çok gündeme taşıyan TRT 1, bütün sunum biçimini devlet ve iktidarın ileri sürdüğü görüşler çerçevesinde şekillendirmiştir. İktidarın eylemler boyunca gündeme taşıdığı faiz lobisi, yabancı güçler, sosyal medyadaki provokasyon, yabancı ülkelerdeki eylemlere müdahale biçimleri ve darbe teşebbüsü gibi görüşler desteklenecek şekilde içerikler hazırlanmıştır. Bu içerikler yine televizyon haberciliği yöntemleri kullanılarak ekrana getirilmiştir.

Çalışmada ana haber bülteni izlenen son kanal olan NTV ise eylemler yayılmaya başladıktan sonra her zaman ilk sıradan Gezi haberlerini vermiştir. Bu haberlere en çok süre ayıran ikinci kanal olmuştur. Bu sürede hem eylemcilerle görüşmüş, alanlara, çatışma yerlerine inmiştir hem de eylemler yüzünden zor durumda kalan esnafla eylemlerin ülke ekonomisine etkisiyle ilgili haberler yapmıştır. Haberlerde kullanılan görüntü ve içeriklerde açık olarak iktidarı hedef almadığı gibi eylemcileri de hedef almadan bir yayın yapmıştır. Taş atan eylemciyi, eylemcilerin tahrip ettiği çevreyi ve gaz sıkan polisi birbirine eşit sayılabilecek oranlarda ekrana getirmiştir. Spikerler haberleri sunarken izleyicinin düşüncelerini belirli bir yönde etkileyebilecek yorumlar yapmamış; haberlerin büyük çoğunluğunda bilgilendirici bir dil kullanmışlardır.

NTV, canlı bağlantı kategorisinde ilk sırada yer almıştır. Canlı bağlantıların bir kısmı eylemlere dönük olarak; eylemler hakkında olumlu mesajlar içeren, iktidarın desteklemeyeceği şekilde olmuştur. Bir kısmı da iktidar partisinin eylemler karşısındaki faaliyetlerine dönük olarak; eylemlere karşı çıkan gruplara yönelik yapılmıştır. Eylemlere dönük olan bağlantılar eylem alanlarından, yaşanan bir olay varsa olay yerinden, siyasilerin eylemlerle ilgili yaptığı toplantı veya açıklama yerinden ve son olarak eylemler hakkındaki görüşünü almak için Amerika Birleşik Devletleri'nden yapılmıştır. İktidar partisine dönük olanlar ise başbakanın konuşma yaptığı yerler, iktidar partisinin mitinglerinden ve mitinglere katılacak partililerin oluşturduğu uzun konvoylardan yapılmıştır. Ayrıca bir canlı bağlantıda da iktidara yakın Beyaz TV kanalının helikopterinden iktidar mitingine katılacak olan konvoyun havadan görüntüleri yayınlanmıştır. Son derece büyük bir kalabalığın göründüğü bu karelerde eylemleri itibarsızlaştırmadan iktidara verilen desteğin ne kadar büyük olduğu gözler önüne serilmiştir.

NTV, Gezi haberleri sunum biçimini Kanal D ve TRT 1 gibi net bir çerçevede oluşturamamıştır. Bu kanallardan birincisi Kanal D, eylem ve eylemcileri merkezine alan bir sunum yaparken bunun tam tersi olarak TRT 1'de 'iktidar' ve devlet otoritesini yansıtacak haberleri, buna uygun sunum biçimleriyle yayınlamıştır. Ancak Türkiye'nin ilk haber kanalı olan NTV, eylemlere bütün tarafların görüşlerini yansıtacak biçimde yaklaşmıştır. Ulusal ve uluslararası ölçekte eylemlerin ne noktada olduğunu yansıtmıştır. İzlendiği kadarıyla eylemleri ekrandan kaçırmamıştır bunun yanı sıra bir tarafı çok fazla rahatsız edecek bir sunum biçimi de kullanmamıştır. Fakat yine de NTV

için kesin bir yargıda bulunmak, çıkan sonuçlara göre zordur. Bu verilere göre eylemlere taraf olanlar NTV'nin olayları yeterince ekrana yansıtmadığını, eylemlerin karşısında olanlarda NTV'nin iktidar karşıtı yayınlar yaptığını, yayınladığı bazı haberlerde iktidarı zor duruma düşürecek, ülkenin imajını zedeleyebilecek içerikleri sunduğu sonuçlarını çıkarabilirler.

Türkiye'de son yıllarda meydana gelen en büyük toplumsal olaylardan birisi Gezi Parkı eylemleridir. Çevreyi korumak amacıyla başlayan eylemler giderek büyümüştür ve siyasal hak arama faaliyetlerine dönüşmüştür. Çünkü iktidar partisinin 'kürtaj' ve 'alkol düzenlemesi' gibi toplumsal hayatı ilgilendiren konularda bazı kısıtlamalar getirmesi söz konusu grupları rahatsız etmiştir. Bu kısıtlamaların tepeden inme bir şekilde yapılarak insanların özgürlük alanlarını daralttığı görüşü meydana çıkmıştır. Buna ek olarak eylemler başladığı sıralarda iktidar partisinin iktidardaki 11'nci yılını yaşamaktadır. Yıllardır ülkeyi yönetmekte olan iktidarın artık sadece kendisine oy verenlere çalıştığı, oy vermeyenlerinde hayatına kısıtlamalar getirdiği düşüncesi iktidar karşıtı kesimlerde hâkimdi. 2013'ün yaz aylarında yapılan, şiddet olaylarının hiç eksilmediği eylemler neticesinde muhalif gruplarla mevcut hükümet bir araya gelmiştir ve muhalif kesim sesini iktidara duyurmuştur. Bu yüzden toplumda belli başlı siyasi düşüncelere sahip bazı gruplar için eylemler bir milat olmuştur. Onlara göre bu milat o günkü iktidarın uygulamalarına karşı 'demokrasi' miladıdır. Olayların sonucu için bu değerlendirmeyi yapan muhalif gruplar olaylar devam ederken polisin orantısız müdahalesini ve iktidarın sert söylemlerini sürekli gündeme getirmiştir.

Eylemler karşısında toplumda var olan herkes bu düşüncelere sahip olmamıştır. İktidarı destekleyen kişiler, gruplar ve kanaat önderleri eylemlerin ağaç bahane edilerek büyümekte olan ülke ekonomisinin hedef alındığını düşünmekteydiler. Bunun yanı sıra mevcut iktidara darbe için zemin oluşturma çabaları da bu düşüncelerden birisiydi. Karşıt düşüncelere sahip bu iki grubun görüşleri, faaliyetleri ve açıklamaları medya üzerinden topluma duyurulmuştur. Maalesef birçok medya kuruluşu bu düşüncelerden hangisine kendini daha yakın görüyorsa o düşünceyi daha çok halka anlatmaya çalışmıştır. Yani medya elindeki enstrümanları belirli ilkelere göre değil kurumsal pozisyonlarına göre kullanmıştır. Bu enstrümanları kullanan medya çalışanları için de aynı durum söz konusu olmuştur. İki farklı kanalın spikeri aynı eylemlerde çok değişik ve birbirinin karşıtı olan görüşlere vurgu yapmıştır. Bu bağlamda bir ekibin elinden

çıkan haber içerikleri de sadece meydana gelen olaylardan toplumu haberdar etmek için değil, topluma bir söylemi kanıtlamak için hazırlanmıştır.

Sonuç olarak genel geçer her türlü yayıncılık kriter ve ölçeklerine göre; en azından mesleki prensip olarak bir haber, ya yorumdan uzak olmalıdır ya da bütün yönleriyle alıcıya aktarılmalıdır. Belirli bir mesaj içeren haber, alıcının bakış açısını tek yönlü olarak etkileyebilmektedir. Bu durumda alıcı haberde geçen konu üzerine sağlıklı fikirler geliştirememekte, konunun görünen yüzü kadarıyla yani kendisine haberciler tarafından verilen kadarıyla yorum yapabilmektedir. Bunun sonucunda da alıcı hangi medya kuruluşunu takip ediyorsa onun kendisine sunmuş olduğu haberler ya da ‘mesajlar’ dâhilinde düşünmektedir.

Toplumda derin bir ayrışmaya sebep olabilecek bu hal gezi eylemleri örneğinde daha iyi anlaşılabilmektedir. ‘Polis şiddeti’ ve ‘eylemci şiddeti’ Gezi eylemlerinin iki önemli konusu olmuştur. Kanal D Gezi haberlerinde sürekli olarak ‘polis şiddeti’ üzerinde dururken TRT 1 ‘eylemci şiddeti’ üzerinde durmuştur. Ana teması bu olan haberlerden sonra bir taraf olayların sorumlusu olarak polisi dolayısıyla iktidarı görürken diğer taraf tam tersi olarak eylemi yapanları ve arkasında var olduğunu düşündüğü güçleri sorumlu tutmuştur. Bu ve buna benzer görüş ayrılıkları eylemlerin ülke geneline yayılmasında etkili olmuştur. Neticede Gezi eylemlerinde medyanın kitleleri etkilemedeki rolü ayrıştırıcı biçimde ortaya çıkmıştır. Tarafsız olarak toplumu bilgilendirmesi gereken medya kuruluşları, siyasi tartışma ve polemiklerin tarafı olarak ‘objektiflik’ vurgusuna ters düşmüşlerdir.

KAYNAKÇA

Alankuş, S. (Ed.). (2005). *Gazetecilik ve Habercilik* (2.). İstanbul: İPS İletişim Vakfı.

Altunay, A. (2012). "Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya: Görüntü Yüzeyi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27*, 33-44.

Atabek, G.Ş., & Atabek, Ü. (Eds.). (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek: İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. (1). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri.* Ankara: Nobel Yayınları.

Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik Ve İlkeler.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Burton, G. (2008). *Görünenden Fazlası - Medya Analizlerine Giriş*. (Çev.: Nefin Dinç). İstanbul: Alan Yayıncılık. (1990).

Çebi, M. (2002). *Haberi Anlamak.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Çebi, M. (Ed.). (2003). *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi* (1). Ankara: Alternatif Yayınları.

Dileklen, T. (2005). *5N-1K Televizyon Haberciliği.* İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Dursun, Ç. (2014). *TV Haberlerinde İdeoloji.* Ankara: İmge Kitabevi.

Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist Metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı, İstatiksel Yöntemler, Analiz ve Yorum.* Ankara: Erk.

Erdoğan, İ., Alemdar, K. (2005). *Öteki Kuram.* Ankara: Pozitif Matbaacılık. Girgin, A. (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri.* İstanbul: Der Yayınları.

Ergül, H. (2000). *Televizyonda Haberin Magazinelleşmesi.* İstanbul: İletişim Yayınevi.

Ertem, C., Esayan, M. (2013). *Dünyayı 'Durduran' 60 Gün - Meydan, Darbe, Demokrasi*. [Elektronik Sürüm]. İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Ete, H., Taştan C. (2013). *Kurgu İle Gerçeklik Arasında Gezi Eylemleri.* Ankara: Seta Yayınları.

Fiske, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş.* (Çev.: Süleyman İrvan). Ankara: Pharmakon Kitap. (1990).

Geray, H. (2014). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş.* Kocaeli: Umuttepe Yayınevi.

Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber Ve Habercilik "Etik"i.* İstanbul: İnkılap.

Gökçe, O. (2001). *İçerik Çözümlemesi Teori – Metod - Uygulama.* Konya: Sel-Ün Yayınları.

Groombridge, B. (1995). *Televizyon ve İnsanlar.* (Çev.: İbrahim Şener). İstanbul: Der Yayınları (1972).

Hoş, M. (2013). *Abluka.* [Elektronik Sürüm]. İstanbul: Destek Yayınevi.

Işıklar, H. C. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Profesyonel TV Haberciliği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

İnal, M.A. (1996). *Haberi Okumak.* İstanbul: Temuçin Yayınları.

Kansu, I. (Ed.). (2013). *Direnen Diriliş* (1). Ankara: Dumat Ofset Matbaacılık.

Kaptan, A. (2008). *Haberciliğin Temel Kuralları ve Röportaj Teknikleri: (Radyo ve Televizyon Haberciliği).* İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Karaboğa, T. (2010). *Medya ve Toplum İlişkileri.* Ankara: Karınca Yayınları.

Karahan, T. (2007). *Basında Manşetler ve Sosyo – Politik Gerçekliği Yansıtma Düzeyi: Son Dönem Türk Basını Üzerine Bir İnceleme.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler.* Ankara: Nobel Yayın.

Kars, N. (2010). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo – Televizyon Haberciliği*. İstanbul: Derin Yayınları.

Kaya, R. (2009). *İktidar Yumağı: Medya, Sermaye, Devlet*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kongar, E., Küçükkaya, A. (2013). *Gezi Direnişi.* İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Öztürk, Ş. (2004). "Özel Televizyon Kanallarının Türk Haberciliğine Etkisi". *Selçuk İletişim, 3*, 97-112.

Parsa, S. (1993). *Televizyon Haberciliği ve Kuramları.* İzmir: Ege Üniversitesi.

Poyraz, B. (2002). *Haberler ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik.* Ankara: Ütopya Yayınevi.

Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar.* (Çev.: Dursun Bayrak). Ankara: Siyasal Kitabevi. (1996).

Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber*. İstanbul: Der Yayınları.

Schlapp, H. (2000). *Gazeteciliğe Giriş.* (Çev.: Işık Aygün). Ankara: Konrad Adenauer Vakfı. (1997).

Sirer, E. (2010). *Televizyon Haberciliğinin Gelişen ve Değişen Biçimsel Yapısı.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şeker, M. (2004). "Özel televizyonlarda haberin seçimi ve Yapılandırılması (Ntv, Atv ve Show Tv Örneği)". *Selçuk İletişim*, *3,* 68-80.

Tılıç, L. D. (1998). *Utanıyorum Ama Gazeteciyim.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Tokgöz, O. (2012). *Temel Gazetecilik.* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.

Törenli, N. (2005). *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Uğurlu, F. Öztürk, Ş. (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberciliği: Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri.* Konya: Tablet Kitabevi.

Uyguç Ü., Genç A. (1998). *Radyo Televizyon Haberciliği.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Yanıkkaya, B. (2012). "Televizyon Haberciliği ve Etik: Bildiklerimiz, Bilmediklerimiz Ve Bilemediklerimiz Arasında Kaybolmamak İçin Bir Yol Haritası". *Pi Dergisi*, 11, 1-11.

Yurdigül, A. (2014). "Olumsuz Olayların Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Sunumu: "Soma Faciası" Üzerine Bir İnceleme Çalışması". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2*, 71-99.

Yurdigül, Y. (2002). *Türkiye'de Televizyon Haberciliğinde Sıradışı Kimliğin Sunumu.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurdigül, Y. (2011). "Kurgusal Gerçeklik Bağlamında Haber ve Gerçeklik İlişkisi". *Atatürk İletişim Dergisi, 1*, 13-24.

Yurdigül, Y., Zinderen, İ.E. (2012). "Yeni Medyada Haber Dili (Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması)". *Tojdac,* 2, 81-91.

Yüksel, E., Gürcan, H. İ. (2005). *Haber Toplama ve Yazma*. Konya: Tablet Kitabevi.

Yüksel, N.M. (2013). *Balyoz Gizli Tanık ve Gezi Parkı.* Ankara: Alter Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://gundem.milliyet.com.tr/2-5-milyon-insan-79-ildesokaga/gundem/detay/1726600/default.htm

http://www.zaman.com.tr/gundem_gezi-parki-ne-yalanlar-gordu_2102895.html

http://www.radikal.com.tr/dunya/gezi_parki_olaylari_dunya_basininda-1135814

http://haber.sol.org.tr/serbest-kursu/gezi-eylemleri-acisindan-anaakim-medyanin-ekonomi-politigi-hakan-alp-haberi-84109

http://uyandiren.org/yazilar/gezi-parki-direnisinin-dusundurdukleri/

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.531ecec58de920.46502093

http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/newsDetail_getNewsById.action;jsessionid=93CE7C5D43204EA35871AB7682FE1E24?newsId=35733

http://blog.radikal.com.tr/Sayfa/gezi-parki-protestolari-devlet-ideoloji-mekan-alan-ve-iktidar-25705

http://sbtanaliz.com/news.php

http://www.haber7.com/televizyon/haber/1085288-trtde-15-personele-gezi-sorusturmasi

http://www.milliyet.com.tr/gezi-den-kalanlar-ve-farkli-bir/gundem/ydetay/1797280/default.htm



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Hakan AKÇAY
Doğum Yeri ve Tarihi	19.09.1987 / Gaziantep
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Televizyonu
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Erzurum MYO
İletişim	
E-Posta Adresi	hakcay25@gmail.com
Tarih	30.11.2015